

Biblioteca Științifică a Universității de Stat "Alecă Russo"

<http://libruniv.usb.md:7000>

Confluențe bibliologice

Nr.4, 2006

ISSN: 1857-0252

Confluente bibliologice

Revistă de biblioteconomie și știința informării
a Bibliotecii Științifice

a Universității de Stat "Alecă Russo"

Nr. 4. 2006

Adresa: str. Pușkin 38, Bălți, R. Moldova

Telefon: 23362

E-mail: libruniv@usb.md

Web: <http://libruniv.usb.md>

Director: Elena HARCONIȚA

Redactor – șef: Anatol MORARU

Colegiul redacțional: Valentina TOPALO,
Elena STRATAN, Silvia CIOBANU

Viziune grafică / tehnoredactare:
Silvia CIOBANU

Lector: Elena HARPAILĂ

Ilustrații: Ioana LUPUȘORU

SUMAR

EDITORIAL

Anatol Moraru
Resurecția spirituală întârzie _____ 5- 6

CARTEA DE VIZITĂ

Elena Stratan
Știați, că... _____ 7- 8

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

Radu MOȚOC
Cartea rară –
patrimoniul național _____ 9-12

FILMUL COLECȚIEI

Natalia LUNIC
"O miraculoasă jună încremenită
în eternitate" _____ 13-19
Vasile SECRIERU
Trei cărți valoroase de slujbă
religioasă _____ 20-21
Larisa ROȘCA
Cartea-i asemeni unui licurici
în beznă _____ 22-23
Maria FOTESCU
Noi volume despre descoperirile
științifice ale umanității _____ 24-25

CD al ONU

Valentina TOPALO
CD al ONU – 5 ani de activitate _____ 26-28

ISSN - 1857 - 0232

FORMARE PROFESIONALĂ

Lina MIHĂLUȚĂ
Particularitățile formării potențialului
profesional al catalogatorilor /
clasificatorilor _____ 29-31

STRATEGII ALE COLABORĂRII

Zinaida DOLINȚĂ
Realizări și perspective _____ 32-33

VIA EUROPA

Elena HARCONIȚA
Conferința ABIR la Timișoara:
cronica evenimentului _____ 34-39

PAGINI DE ISTORIE

Radu MOȚOC
Primul GLOSAR tipărit
al limbii române _____ 40-44

EXEGEZE

Axenia SAULEA
Dinspre pedagogie
pentru pedagogie _____ 45-47

RAFTUL DE SUS...

Elena HARCONIȚA
O carte de referință pentru
Biblioteconomie _____ 48-50
Elena SCURTU
O lucrare de maximă utilitate _____ 50-51
Noi bibliografii _____ 52-53
Anatol MORARU
BiblioPolis, nr.4, 2006 _____ 54-56
Margareta TETELEA
Artă și educație artistică
nr. 2-3, 2006 _____ 56
Nicolae ENCIU
Geografia ca teroare a istoriei _____ 57-58
Mihail CERNENCU,
W. MAEWSKI
Studiu despre Diaspora
poloneză din Republica Moldova_ 59-60

DIMENSIUNI ȘCOLARE

Silvia CHEPTEA
Matematică și poezie _____ 61-66

SUMMARY

EDITORIAL

Anatol Moraru
Spiritual awakening is late... _____ 5-6

UN DOCUMENTATION CENTER

Valentina TOPALO
**United Nations Documentation
Center - a 5 years experience** _____ 26-28

VISITING CARD

Elena Stratan
Do you know that... _____ 7- 8

PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Lina MIHĂLUȚĂ
**Cataloguer / classifier features of
improving professional potential** __ 29-31

SPIRITUAL FETES

Radu MOȚOC
A rare book-national inheritance ____ 9-12

STRATEGIES of COOPERATION

Zinaida DOLINȚĂ
Achievements and prospects _____ 32-33

COLLECTION MOVING

Natalia LUNIC
**„A miraculous girl remains
in eternity”** _____ 13-19
Vasile SECRIERU
Three valuable religious books ____ 20-21
Larisa ROȘCA
What a beautiful thing is to create! 22-23
Maria FOTESCU
**New books about
scientific discovery** _____ 24-25

VIA EUROPE

Elena HARCONIȚĂ
**ALR Conference at Timisoara: the
chronicle events** _____ 34-39

THE PAGES OF HISTORY

Radu MOȚOC
The first glossary printed in
Romanian language _____ 40-44

EXEGESIS

Axenia SAULEA
From pedagogy for pedagogy _____ 45-47

UPPER SHELF...

Elena HARCONIȚA
A reference book for
library science _____ 48-50

Elena SCURTU
A book of maximum utility _____ 50-51
New bibliographies _____ 52-53
Anatol MORARU
BiblioPolis, no.4, 2006 _____ 54-56
Margareta TETELEA
Artă și educație artistică
no. 2-3, 2006 _____ 56
Nicolae ENCIU
The geography
as a historical terror _____ 57-58
Mihail CERNENCU,
W. MAEWSKI
A study about Polish Diaspora
from Republic of Moldova _____ 59-60

SCHOOL'S DIMENSIONS

Silvia CHEPTEA
Mathematics and poetry _____ 61-66

Bibliological confluences

*Librarianship and Information Science magazine
of the Scientific Library of the State University
"Alecu Russo".*

Nr. 4, 2006

Adresa: str. Pushkin 38, Bălți,
Republic of Moldova

Telefon: 23362

E-mail: librunivers@usb.md

Web: [http:// librivers.usb.md](http://librivers.usb.md)

Headmaster: Elena HARCONIȚA

Editor in Chief: Anatol MORARU

Editorial board: Valentina TOPALO,
Elena STRATAN, Silvia CIOBANU

Design by / Design / Cover:

Silvia CIOBANU

Special Adviser: Elena HARPAILĂ

Illustrations by: Ioana LUPUȘORU

Resurecția spirituală întârzie

Mai recent, ministrul Economiei, dl Dodon a recunoscut cu o franchețe sfinjenitoare că Guvernul nu va mai putea majora, așa cum promisese curajos, salariile bugetarilor. Motivul este unul foarte serios - nu ajung bani. După ce câțiva ani buni regimul a raportat voinicește că totul se schimbă spre bine, acum, iată, își declară impotența....

Este adevărat că, în 2006, au intervenit și factori nefavorabili: blocarea exporturilor de vinuri și de alte produse agricole către Federația Rusă, scumpirea prețului la gazele naturale, închiderea frontierei cu România etc. Pe de altă parte, asemenea situații erau, într-un fel, previzibile, or, e de la sine înțeles: dacă te cerți cu toți vecinii, riști să-ți hrănești caprele cu morcovii sau merele crescute pentru export. Actuala guvernare promovează, din păcate, o politică externă duplicitară și deci falimentară.

În aceste condiții de austeritate și blocaj, e greu să ne imaginăm că în R. Moldova revitalizarea culturii ar avea vre-o șansă. Doar dacă, în linia spiritului populist preferat, ar putea să-l viziteze oportun pe președinte gândul de a îndemna oamenii de afaceri să contribuie nu numai la renovarea unei mănăstiri, amenajarea unor fântâni, dar și la (re)construcția unei / unor biblioteci. Dar cum asemenea investiții - construcția de biblioteci - nu prea aduc dividende politice, nu văd cum s-ar putea întâmpla o asemenea minune. Plus la toate, guvernarea nu a fost capabilă, deocamdată, să profite de avantajele vecinătății cu UE.

Astfel că, în această situație precară, trebuie să mizăm

și în continuare pe donațiile de carte și echipament, pe ajutorul financiar extern. Volumul resurselor financiare venite de la '90 încoace din România și destinate fortificării culturii basarabene este amplu. Vom spune doar că nu întotdeauna ele au fost distribuite și cheltuite judicios, unele partide politice, grupări, reviste, publicații, persoane reușind să beneficieze copios de banii transferați de București, fără a înregistra rezultate notabile. Nu putem spune că a existat proiectul bine elaborat al unei expansiuni culturale (ca, de altfel, și economică).

Ne preocupă, pînă la urmă, partea luminoasă a fenomenului, or, nu trebuie să uităm niciodată binele ce ni s-a făcut. Amintim că la 29 august 1991 la Chișinău a fost deschisă prima bibliotecă de carte românească din Basarabia – Transilvania. Apoi, treptat, au fost înființate bibliotecile *Onisifor Ghibu*, *Tîrgoviște*, *Alba Iulia*, *Maramureș*, *Tîrgu Mureș*, fiecare beneficiind anual de cîte 2 000 - 3 000 de volume. Ele aveau, în 2003, un fond general de 500 000 de volume. Tot datorită ajutorului dezinteresat al guvernului român au fost deschise biblioteci de carte românească la Bălți, Florești, Ialoveni, Fălești, Ungheni, Strășeni, Orhei. De donații de carte au beneficiat și beneficiază: Biblioteca Națională, Biblioteca Municipală *B. P. Hașdeu* din Chișinău, bibliotecile universitare din capitală, precum și Biblioteca Științifică a Universității *Alecu Russo*.

BȘU, în special, grație ajutorului acordat de Asociația Pro Basarabia și Bucovina, Institutul Cultural Român, Departamentul pentru Relațiile românilor de pretutindeni

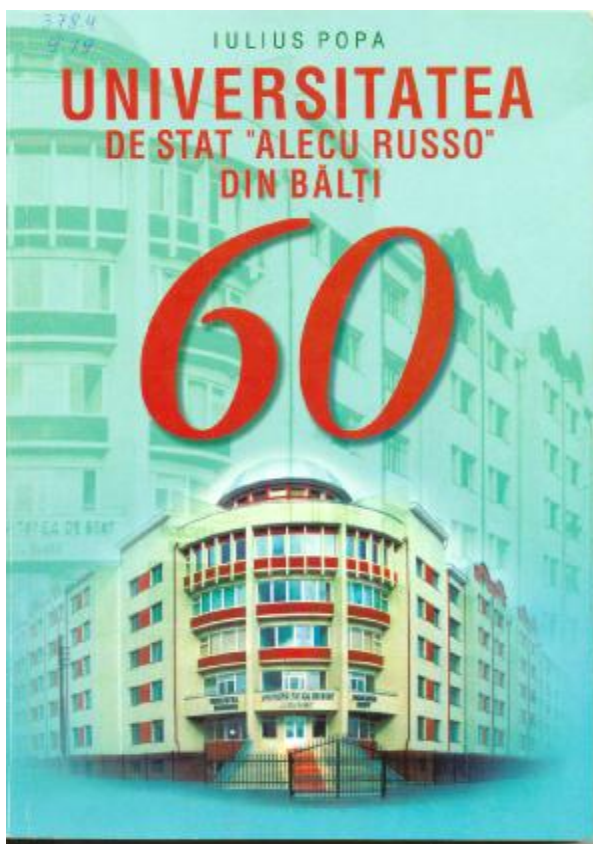
Confluente Bibliologice

(DRPP), a reușit să-și completeze cu regularitate colecțiile și să-și reînnoiască echipamentul. În 2006, spre exemplu, BȘU prin amabilitatea DRPP, a fost abonată gratis la publicațiile Apostrof, Convorbiri literare, Arca, Euphorion, Ex Ponto, Luceafărul, Lumea, Magazin istoric, Ramuri, Revista 22, România literară, Vatra, Observator cultural. Prin susținerea Fundației Culturale Române (acum Institutul Cultural Român) au fost / sînt posibile editarea la noi a unor reviste de marcă: Contrafort, Sud - Est, Semn.

Este o practică internațională ca o instituție, o fundație, cetățenii unui stat anume să susțină cultura sau

democrația altui stat tînăr chiar dacă îi despart diferențele etnice, religioase, politice. Cu atît mai mult în cazul nostru, cînd Basarabia este un teritoriu românesc, acest ajutor este mai mult decît îndreptățit. La mijloc e politica, bat-o vina... Or, guvernarea nu este la fel de sensibilă la susținerea acordată de Federația Rusă comunității ruse sau de Ucraina comunității ucrainene din R. Moldova..

Resurecția spirituală de care are atîta nevoie societatea noastră traumatizată de comunism înfîrzie, deocamdată.

Popa, Iulius. Universitatea de Stat "Alec Russo" din Bălți (1945 - 2005). Ch.: Grupul Editorial Litera, 2005. 392 p.

Apariția acestei cărți a fost prilejuită de aniversarea a 60 –a a Universității de Stat „Alec Russo” și, complementar, și a Bibliotecii Științifice, am spune-o noi.

Volumul, realizat de ziaristul Iulius Popa, este, în fond, un film al evoluției instituției bălțene din 1945 și pînă în 2005.

Remarcăm spațiul generos, acordat, spre deosebire de alte apariții editoriale similare, activității colecțivului Bibliotecii Universitare (date istorice, statistice, fotografii etc.).

Știați că...

Elena STRATAN,
Șef Serviciu Cercetare Științifică, Asistență de Specialitate

Colecția Bibliotecii noastre are dimensiuni enciclopedice și constituie 1 022 994 ex. (249 431 titl.) în 42 de limbi ale lumii. Unui utilizator îi revin 95 de exemplare. Anual Biblioteca achiziționează cca 12 - 13 mii de documente. Principalele surse de completare sînt: achizițiile făcute în baza resurselor financiare alocate din fondurile extrabugetare universitare, din donații și schimbul de carte. Circa 60 la sută din intrări le constituie donațiile. Cele mai reprezentative instituții donatoare ale anului 2006 sînt: Fondul Wilhelmi - 827 de documente; Alianța Franceză - 524 ; PNUD - 869; Asociația Pro Basarabia și Bucovina, Filiala C. Negri, Galați - 846. Propunerile Dvs., privind completarea colecției Bibliotecii, le puteți formula la tel. intern 223 sau pe e-mail: Harconita.Elena@usb.md; Zadiraico.Lucia@usb.md; bsu.sdc@usb.md.

Colecția Bibliotecii s-a completat cu o valoroasă și impunătoare donație de carte (9 mii de ex.) din domeniile: filosofie, științe sociale, economie, psihologie, științe naturale, lingvistică, critică literată, beletristică, artă etc., recepționată în urma Acordului de colaborare dintre Universitatea bălțeană și Universitatea Fresno din California, în special, prin contribuția nemijlocită a dl. dr. Georghe De Graffenreid și a conferențiarului universitar Adelina Ștefiriță (Facultatea Muzică și Pedagogie Muzicală), care, în 2003, a efectuat un stagiu științific "Educație Muzicală" în California, SUA. O bună parte din aceste documente sînt amplasate deja în Serviciul Limbi și Literaturi Străine (et. 2), unde pot fi consultate. Informații privind respectiva donație de carte oferă managerul Larisa Roșca, șef serviciu LLS (tel. intern 243; e-mail: Rosca.Larisa@usb.md).

Cititorii sînt îndemnați să viziteze Spațiul expozițional informativ al BȘU pentru a consulta expoziția *Documente noi intrate în colecția Bibliotecii* (Serviciul Documentare - Informare Bibliografică, et.1.). Sala de expoziții are capacitatea de a expune concomitent cca 400 - 450 de titluri de cărți, reviste, anuare, CD etc.) din toate domeniile, recent apărute pe piața editorială națională / internațională. Programarea privind vizitele grupelor studentești, precum și ședințele de catedră o puteți face la tel.: 21230; e-mail: Scurtu.Elena@usb.md.

Catalogul electronic al Bibliotecii, expus online: <http://libruniv.usb.md>, oferă cititorilor posibilitatea, utilizînd PC (domiciliu / cămin / catedră universitară), să consulte baza de date a Bibliotecii, să afle care sînt ultimele intrări. Trebuie să efectuați căutările după următorii parametri: Autor, Titlu, Vedetă de subiect, Cuvinte - cheie, Căutări combinate etc. Catalogul electronic (inițiat în anul 1990) numără peste 220 de mii de înregistrări (51 la sută din toate titlurile deținute) de cărți, ziare, reviste, CD, DVD (inclusiv 80 de mii analitice). Accesul la catalogul electronic este garantat în toate sălile de lectură, inclusiv sala de Referințe Bibliografice și Mediatecă. Direct din OPAC se obțin buletinele de cerere la comandă și listele bibliografice tematice (parter, Serviciul Referințe Bibliografice). În acest serviciu, cititorii pot solicita asistența bibliotecarului - consultant privind cercetările în Catalogul Electronic, accesînd e-mailul: Culicov.Natalia@usb.md.

În rezultatul configurării Conceptului Bibliotecii Virtuale, baza de date full-text a Patrimoniului USB cu genericul *Universitaria* (cursuri, prelegeri, programe etc.) și expunerea Bibliotecii Digitale în Catalogul on-line, materialele

plasate în Web Opac oferă facilitatea de a le cerceta și prin Internet. Informații, privind catalogul Bibliotecii Digitale, oferă Olga Dascăl, șef Mediatecă (tel. intern 241; e-mail: Dasca.Olga@usb.md).

Centrul Activități Culturale și Promoționale (CD ONU, et. 2) invită cititorii la manifestările culturale și științifice desfășurate în cadrul ședințelor clubului ONU NORD, Biblio Spiritus; la lansările de carte, expoziții, colecții electronice; la spectacolele și compozițiile literar / muzicale organizate în Saloanele: Literar, Muzical, Pridvorul Casei.

În săptămîna dedicată Zilei Tineretului pentru studenți au fost organizate un șir de manifestări: Învățămîntul universitar în alte țări (expoziție de documente în limbi străine); Idee și Sensibilitate (expoziție de documente); Caleidoscop socio-uman (expoziție de cărți, reviste); Tinerii din Moldova. Soluția pentru Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (dezbateri, discuții, Clubul ONU Nord); Lansarea colecției audio - video a CD al ONU (CD ONU); Ședința Cenaclului Universitar Studentesc KONTUR (Clubul ONU Nord); Teleinformații: Jurnal Adolescentin. Pentru informații: V. Topalo, șef CACP tel. 242; e-mail: Topalo.Valentina@usb.md

În scopul asigurării deschiderii complete a colecțiilor către utilizatori; amplificării dialogului bibliotecar - cititor; stabilirii unor raporturi eficiente de parteneriat cu utilizatorii; în contextul globalizării informaționale în salile de lectură are loc implementarea Conceptului *Accesul liber la raft*. Avantajele acestuia sînt: extinderea accesului la informație; posibilitatea de a consulta independent colecția de documente; cunoașterea de visu a documentelor; depistarea surselor documentare suplimentare; determinarea pentru utilizarea informației adiacente. Bibliotecarul este mereu alături, gata să ofere consultații și sprijin. Orientarea în accesul liber este susținută de diverse indicatoare pe domenii, CZU pe înțelesul tuturor, materiale promoționale (drepturile, obligațiile cititorului, atribuțiile bibliotecarului - consultant etc.). Pentru informații: Silvia Ciobanu, șef SSL (tel. intern: 224), e-mail: Ciobanu.Silvia@usb.md.

Din octombrie 2006 cititorii pot deveni voluntari în cadrul Filialei Bălți a Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului în RM (CHDOM)(Biblioteca Științifică, CD al ONU, et. 2). Scop: protejarea drepturilor omului prin informarea asupra Convențiilor, Declarației Universale a Drepturilor Omului, acordarea de asistență juridică, amplificarea cunoștințelor beneficiarilor despre Comitetul Helsinki. Filiala oferă acces la baza de date a Comitetului Helsinki din RM, baze de date ale ONU, monitorizarea cazurilor de încălcare a Drepturilor Omului. Persoane de contact: Gheorghe Briceag - Copreședinte al CHDOM, tel.: 31118; Ilie Nasu - Copreședinte al CHDOM, tel.: 78452; V. Topalo - șef CD al ONU, tel. 23362; e-mail: Topalo.Valentina@usb.md; Pagina Web: www.humanrights.md; <http://libruniv.usb.md>.

Cu ocazia Zilelor Bibliotecii Științifice la Facultatea Economie (23 - 27 octombrie 2006) Clubul ONU NORD a găzduit înțîlnirea studenților de la Economie cu Igor Guzun, redactor al revistei ONU în Moldova, desfășurată în cadrul seminarului *Obiectivele de dezvoltare ale Mileniului și reducerea sărăciei*. Tot în cadrul Zilelor BȘU au fost promovate mai multe activități: *Biblioteca Științifică - portal către cunoaștere*, lansarea noii versiuni a Paginii Web a BȘU, teleinformații, expoziții, prezentări bibliografice, lansarea colecției audio - video a CD al ONU; *Salonul Literar UNESCO 2006: Anul Mozart, Anul Picasso, Anul Cezanne*.

Știți că Biblioteca Științifică este vizitată zilnic de 2 400 de cititori sau 270 în fiecare oră; se produc 5 300 de tranzații de împrumut per zi, 600 - per oră. Fiecare utilizator împrumută anual în medie: 125 exemplare de documente (cărți, seriale), efectuează 12 conexiuni a bazelor de date. Din împrumutul anual (total - 1mln 350 mii doc.), realizat în cele 20 puncte de servire, 52 la sută sînt în limba română; pe domenii: Filologie - 41 la sută, Economie - 12 la sută, Drept - 8 la sută, Pedagogie - 7 la sută, Psihologie - 6 la sută, Istorie - 4 la sută, Filosofie - 3 la sută, Informatica - 2 la sută, Inginerie - 0,2 la sută. 19 la sută din împrumuturi le constituie serialele (260 de mii de volume). Cca 80 la sută din toate împrumuturile pe Bibliotecă le constituie cele din sălile de lectură. Conform unor date statistice recente, cel mai mare număr de vizite și tranzații de împrumut a fost înregistrat în Sala de lectură nr. 1 *Științe Socio - umanistice și economice* (et. 1). Această sală, care deține o colecție de 31 298 de documente (13 657 de cărți) și o bogată infrastructură de publicații periodice (17 300 de volume), a fost vizitată, în 11 luni ale anului curent, de 83 580 de cititori, care au consultat 296 190 ex..

CARTEA RARĂ – PATRIMONIU NAȚIONAL

Radu MOȚOC,

*inginer, secretarul Asociației Pro Basarabia și Bucovina,
Filiala Costachi Negri, Galați*

Prin cunoașterea cărților care au circulat cândva în țara noastră și care au stat ca temelie documentară la elaburarea unor opere de interes național, putem cunoaște mai bine epoca, înțelege mai bine idealurile și preocupările înaintașilor noștri.

„Carte era scrisoarea omului către om, cartea era porunca domnească purtată cu darabana prin târguri și sate, cartea, urcată în strană sau citită la șezători, povestea vieții de sfinți sau faptele lui Alexandru Machedon, cartea însemna idealul de învățătură al omului de la țară, al cărui destin se afla scris tot într-o implacabilă carte a vieții”, spunea un mare iubitor de carte - Corneliu Dima Drăgan.

Cartea este un produs spiritual, o creație a gândirii, încorporează memoria umanității concurând arhiva. Cartea a pus la dispoziția lectorului un volum de cunoștințe ordonate matematic și capabile să fie formatoare de gândire și spirit, constituind un patrimoniu universal. A pus la dispoziția generațiilor, încă din antichitate, gândirea teologică, literară, juridică și tehnică, avînd și o latură previzionară. Între copertile cărții găsim autori clasici din perioada ebraică, greacă, latină, arabă, bizantină etc.

În mentalitatea antichității a existat dorința de păstrare a documentelor. S-au pierdut totuși valori culturale in-

stimabile din cauza unor perturbații sociale sau cataclisme naturale. Zestrea de manuscrise a fost transmisă prin copiere, multiplicată pentru păstrarea și răspîndirea informației.

Trebuie să amintim faptul că în secolul al XIII-lea, la mînăstirea Igrîș din Transilvania, se aflau operele lui Seneca și Aristotel; sau la Sibiu, în epoca incunabilelor, Petre Ursul și alți cărturari sași și români citeau în original tipărituri venețiene sau cele apărute la Nürenberg și Paris, iar în secolul al XVI-lea, Despot Vodă înființase la Cotnari o Academie greco – latină aiudoma instituțiilor din Europa apuseană.

Cartea, în multiple ipostaze grafice: manuscris, incunabul, tipăritură veche românească, cu miniaturi, ferecată în aur sau argint, pe pergament, pe tăblițe cerate sau de lut, cu xilografuri, cu gravuri în aramă, ferecate în piele sau mătase, cu ornamente imprimate în foi de aur, cu încuietori metalice, cu ex libris-uri și autografe etc., se află în marile biblioteci, case memoriale și muzee.

Trebuie să spunem că acest popor de păstori și cultivatori ai pămîntului a creat nu numai o inegalabilă Mioriță și o minunată artă folclorică, dar a constituit, de-a lungul timpului, împreună cu toată Europa civilizată, fortărețe de cultură universală. Plăcuțele de lut cu semne cuneiforme de la Tărtăria, tăblițele cerate din epoca romană, miile de stile-

xuri aflate în săpăturile arheologice, înscrisă în piatră a jupînului Dimitrie din al zecilea veac, descoperită în Dobrogea, *Biblia* lui Șerban Cantacuzino, tipăriturile lui Antim Ivireanu, recenzate și retipărite la Paris, cu versiuni latinești ale părintelui paleograf, Bernard de Montfaucon (1655 - 1741), biblioteca stolnicului Constantin Cantacuzino, rivalizînd în valoarea colecțiilor, cu acelea ale lui Erasmus sau Montaigne sau cu bibliotecile domnitorilor Constantin Brâncoveanu și Nicolae Mavrocordat care dețineau manuscrise și tipărituri rare, toate reprezintă o *prezență* a românilor aici, la porțile Europei.

Gradul de raritate al unei cărți presupune o analiză mai atentă care trebuie să țină cont de:

Evoluția scrisului. Trebuie avut în vedere evoluția universală a scrisului și a materialelor utilizate pentru scris. Din acest punct de vedere, avem trei mari etape în istoria scrisului: *pictografia*, *ideografia* și *alfabetul*.

Suportul de consemnare a ideilor a evoluat de la lemn, ceară, piatră, metal, papirus, pînză și pînă la hîrtie. Hîrtia și tehnicile ei de fabricare constituie un subiect deosebit de interesant. Hîrtia, se știe, era utilizată la chinezi încă din secolul al VIII-lea. În Europa apar atelierele de hîrtie în secolul al XIII-lea, care au imprimate filigrane pentru a fi identificate. În România primele fabrici de hîrtie filigranată apar în Transilvania la începutul sec. al XVI-lea. Hîrtia diferă în acea perioadă prin compoziție, felul pastei, grosime, cleiul folosit și materia primă utilizată. O hîrtie rară cu tiraj redus era hîrtia de mătase care se fabrica pentru clienți importanți.

Pe teritoriul țărilor române au existat în timp cîteva alfabete utilizate la scris: latin, grec și slavon, care au evoluat cronologic și care reflectă cultura noastră scrisă. În același timp, au fost utilizate și alte scrieri: *cuneiformă* (tăblițele de lut de la Tărtăria); *dacică* (în săpăturile arheologice); *runică* (cu reminescențele ei pastorale - răbojul); *ebraică* (în inscripții tombale); *arabă* (în inscripții lapidare, manuscrise și tipărituri); *armeană* (în manuscrise, tipărituri și inscripții funerare); *turcă* etc.

Tiparul. Cartea tipărită apare în arealul asiatic înainte de sec. al XV-lea în China, Japonia și Coreea. Primele cărți, tipografiate cu presă și cu litere mobile din lemn, se datorează lui Gutenberg și datează din anul 1445. În prima jumătate a sec. al XVII-lea, încep să apară literele de metal care coexistă o perioadă cu cele din lemn. La noi, intră în funcție la Brașov tipografia diaconului Coresi care scoate în limba română, la anul 1559, *Catehismul*, iar în 1581, *Evanghelia cu învățăături*. La apariția cărților contribuie gravorul (care este un stilist), zețarul, care culege literele, pilcarul, care pune cerneala și, în final, legătorul. Tipografului, în general, îi revenea rolul de a pune în pagină textul, aranjarea paginei de titlu, filigramarea primei litere și asigurarea unei manșete pentru însemnări laterale a ideilor importante din conținut. Manuscrisele sau tipăriturile erau ornamentate la început sau sfîrșit de text cu viniete - ilustrații de mici dimensiuni care reprezentau, de cele mai multe ori, frunze de viță (în franceză - vignes), de unde s-a și generalizat termenul - viniete. Cerneala utilizată era neagră, dar la frontispicii, ornamente și fraze importante se utiliza cerneala roșie. Legătorul utiliza, de regulă, coperta din lemn acoperit cu piele pe care o grava sau din carton îmbrăcat tot în piele (pergament). Sînt cunoscute cazuri cînd, în lipsa cartonului, au fost utilizate mai multe foi scrise și lipite între ele după care erau acoperite cu piele. Cărțile mai prețioase, dar și voluminoase, erau legate cu binduri - nervuri și închise cu cheutori din metal, pentru a rezista utilizării excesive. Coperțile erau imprimate cu modele zoomorfe, fitomorfe sau angelice. Ca tehnică de ilustrare a cărții se utiliza xilogravura, gravura în aramă, litografia și zincografia.

Cartea. Aspectul grafic, material și evoluția formelor la cărți, poate constitui o departajare:

- Cartea de lut*, utilizată de popoarele din Orient
- Cartea rului* a fost utilizată în antichitate de către egipteni, greci și romani.
- Cartea codex* este reprezentată de tăblițele cerate din Grecia și Imperiul Roman. În a doua etapă, este reprezen-

tată de manuscrisele medievale din sec. IV-XIV.

-*Incunabule*. Primele tipărituri europene datează din aprilie 1501. Dintre marii tipografi europeni amintim: Aldo Manuzio (Italia - sec.XVI); Familia Estienne (Franța, sec. XVI); Familia Elzevirilor (Olanda, sec.XVII); Bodoni (Italia, sec.XVII); Bascherwille (Anglia, sec.XVIII); Diderot (Franța, sec. XVIII).

-*Cartea manuscrisă în România* (sec. XIV - XVIII). Putem aminti manuscrise latine, grecești, slave, românești, cât și scrise în diferite alte limbi (arabă, armeană, ebraică, turcă etc.).

Tipăriturile vechi românești sunt marcate de următoarele etape:

-Începe cu momentul Macarie (1508 - 1513) și cartea slavonă postmacariană (1513 - 1550).

-Primele cărți tipărite în limba română de la Sibiu cu xilografurile lui Filip Moldoveanu (1544 - 1546), urmate de cărțile tipografiate de diaconul Coresi (1550 - 1583).

-*Cazania* lui Varlaam Moțoc (1643) din perioada lui Vasile Lupu.

-Tiparul în Transilvania (sec.XVI-XVII): carte slavo-română, carte maghiară și carte latină.

-*Biblia de la București* (1688) a lui Șerban Cantacuzino.

-Tipăriturile lui Antim Ivireanu din epoca lui Constantin Brâncoveanu (1688 - 1714).

-Tiparul românesc în sec. al XVIII-lea după 1716.

-*Cartea românească în epoca modernă* (1830 - 1918).

-*Cartea românească în perioada interbelică* (1919 - 1944).

Cartea este înobilată atunci când ea aparține unei personalități sau intră într-o bibliotecă care-și pune marca de *ex libris*. Sunt celebre *bibliotecile domnești* cum ar fi: biblioteca domnească de la Cotnar, întemeiată de Despot Vodă; biblioteca lui Constantin Brâncoveanu sau a lui Mavrocordat. Dar au fost și colecții particulare de seamă: Honterus, Luca Stroici, Udriște Năsturel, stolnicul Constantin Cantacuzino, etc. Trebuie să amintim aici de cele două biblioteci ale Academiei brâncovenești de la Sf. Sava din București, înființată în 1694, și a Academiei domnești din

lași, înființată în anul 1714, care au funcționat pînă în anul 1901, când fondurile primei biblioteci au trecut la Biblioteca Academiei Române, iar celei de a doua au constituit fondul Bibliotecii Universitare din Iași. Din Transilvania trebuie să amintim de biblioteca din Blaj și a *ASTREI* din Sibiu, care au jucat un rol important în istoria țării și le putem, cu siguranță, atribui un rol de biblioteci naționale.

Pentru a demonstra contribuția românească la progresul civilizației europene, trebuie să amintim doar sprijinul acordat la editarea primelor tipărituri europene, a incunabulelor. Așa a văzut lumina tiparului, într-o monumentală ediție venețiană, în anul 1712, *Marele dicționar al limbii grecești*, opera fundamentală a filologului Varinus Favorinus. Cel care a finanțat această costisitoare întreprindere tipografică a fost marele mecenat al epocii, domnitorul Constantin Brâncoveanu, iar cel ce a îngrijit sub raport științific lucrarea s-a numit Gheorghe Hypomena din Trapezunt, unul din bursierii domnitorului român la Universitatea din Padova. Tot în aceeași categorie se poate înscrie și opera lui Dimitrie Cantemir, privind *Creșterea și descreșterea Imperiului Otoman*, editată de atîtea ori în Anglia, Franța și Germania, sau scrierea *Despre datorii* a domnitorului Nicolae Mavrocordat, tipărită în 1722, la Lipsca, în versiune bilingvă: greco - latină.

În perioada modernă, la editarea unei lucrări valoroase, de regulă, tirajul era numerotat. Exista un tiraj de lux cu hîrtie fină și cu o legătură specială, la care se adăuga mențiunea expresă a editorului asupra numărului de exemplare. De cele mai multe ori, autorul semna în original sau cu ștampilă. De exemplu, *Letopisețele Moldovei și Valahiei*, editate de Mihai Kogălniceanu în 1852, sunt numerotate manual și au semnătura autorului. *Hronica Românilor* în trei volume, scrisă de Gheorghe Șincai, și editată la Iași în 1853, a fost finanțată de domnitorul Grigore Alexandru Ghica. Pe spatele foii de titlu apare numărul de exemplar și semnătura sub formă de ștampilă a șefului Departamentului averilor bisericești și al învățămîntului public, Nicolae Șuțu, împuternicit de domnitor să supravegheze această

lucrare.

Editarea, pentru prima dată, a autorilor clasici pînă în sec. IV-V se consideră *ediție princeps*. După epoca clasică, edițiile sunt considerate ediții prime. Ca o excepție, edițiile autorilor din epoca renașterii se pot încadra în noțiunea de ediții princeps. Reeditarea, la diferite edituri, a operelor scrise sunt considerate ediția a doua, dar pe centre editoriale.

Cărțile editate pînă în anul 1501 sunt considerate tezaur bibliofil și ating cifra de 50 000 de exemplare.

Ediții definitive se consideră atunci cînd autorul nu mai dorește să intervină în text. Sub patronajul Regelui Carol II-lea prin *Fundația Regală pentru Literatură și artă* au fost editate mai multe scrieri ale autorilor români și grupate într-o colecție „SCRIITORII ROMÂNI CONTEMPORANI, EDIȚII DEFINITIVE”. Una dintre cele mai frumoase exemplare din această colecție aparține lui Mateiu I. Caragiale, apărută în anul 1936, îngrijită de Perpessicius.

Tirajul a fost de 2 225 de exemplare din care, douăzeci și cinci de ex. tipărite pe hîrtie Vidalon Chamois și numerotate de la 1 la 25 au fost excluse de la vînzare. Exemplarele rămase, numerotate de la 26 la 2 225 au fost tipografiate pe hîrtie velină albă vărgată, fabricată pentru Fundația la Letea și care conține filigranul cu cifra Regelui Carol II-lea și deviza „NON SOLUM ARMIS”. Coperta volumului este din carton Raisin Ingres, fabricat la casa Canson&Montgolfier. Pe partea posterioară a paginei de titlu a fost tipografiată schița originală a autorului cu *armele* lui Mateiu I. Caragiale, un adevărat *Ex libris* cu tentă heraldică. Menționăm din aceeași colecție: *Poezii* de St. O. Iosif, apărute într-un tiraj de 4 100 de ex. și cu semnătura

șampilată a autorului. Al șaselea volum din colecție *Ver-surile* lui Ion Minulescu apare într-un tiraj de 3 100 de exemplare, fiecare fiind numerotat și avînd semnătura tipografiată a autorului.

Un alt exemplu de colecție, de data asta editată special pentru bibliofili, îl constituie *Colecția Manuscriptum* care apare într-un număr de numai 1 500 de exemplare, într-o singură ediție, care, odată epuizată, nu se mai litografiază. Primele 10 exemplare pe hîrtie de Japonia și următoarele 20 pe hîrtie de Olanda nu sînt puse în vînzare. Restul exemplarelor, tipărite pe hîrtie velină și legate cu șnur împletit, sînt destinate iubitorilor de literatură și, în special, colecționarilor de carte rară. Primul exemplar din această colecție a fost consacrat manuscriselor lui Octavian Goga și imediat, în 1927, a urmat exemplarul dedicat lui Mihai Sadoveanu. Colecția a continuat sub patronajul Muzeului Literaturii Române, care scoate o serie nouă, începînd cu anul 1997, cu un tiraj de 1 500 de exemplare, primele 200 pe hîrtie *verge* sînt destinate bibliofililor. În aceeași colecție au apărut manuscrisele lui Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ion Minulescu, Emil Cioran, Vasile Alecsandri etc.

Lumea cărții este fascinantă, iar pentru un colecționar sau un custode de carte rară din bibliotecă, ca să nu mai spunem de un anticar, sînt alți elemente care conferă cărții statutul de *carte rară*, încît trebuie să analizezi cu mare atenție fiecare exemplar. Printre elementele definitorii se numără: vechimea, valoarea autorului și subiectul tratat, editura și tirajul, hîrtia utilizată și modul de legare, note de consemnări și *ex libris*-ul, numărul de exemplar manuscris sau tipografiat, autografe, ștampile, etichete și, nu în ultimul rînd, modul în care a fost conservată cartea.

Note:

1. Demeny Lajos, Demeny, Lidia A. *Carte, tipar și societate la români în secolul al XVI-lea*. București: Kriterion, 1986.
2. Dima - Drăgan, Corneliu. *Ex libris*. București: Editura Litera, 1973.
3. Iorga, Nicolae. *Despre cronici și cronicar*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.
4. *Larousse*. Paris, 1928.
5. Rîpă – Buicliu, Dan. *Cartea Românească Veche*. Galați: Editura Alma, 2000.
6. Turdeanu, Emil. *Oameni și cărți de altădată*. București: Editura Enciclopedică, 1997.

“O miraculoasă jună încremenită în eternitate”

Natalia LUNIC,
bibliotecar principal Serviciul Literatură în Limbi Străine

*Le livre de la vie c'est un livre suprême
Qu'on ne peut ni fermer, ni ouvrir a son choix*
Iulia HASDEU

Iulia Hasdeu este astăzi un nume cunoscut de toți românii. „Miraculoasa jună care a încrămenit în eternitate la 19 ani neîmpliniți” a reușit performanțe notorii în diferite genuri literare.

Cine este, de fapt, această ființă atât de cunoscută și necunoscută în același timp? Opera ei s-a aflat timp îndelungat sub auspiciile unei mitizări și a faimei ilustrului său tată. Umbra sau lumina predecesorilor și-au lăsat amprenta asupra destinului ei, a ultimului vlăstar al dinastiei Hasdeu, la fel precum ereditatea incomparabilă a contribuit la formarea ei spirituală. „Familia Hasdeu era una dintre vechile familii românești, origine declarată cu mândrie ori de câte ori a fost nevoie.” (L. Grăsoiu).

Care a fost viața acestui plâpînd fir al micuței “flori cerești educată pe pămînt”, după cum o numește B. P. Hasdeu în *Avant-propos* la *Bourgeois d'Avril. Fantaisies et Reves*, din primul volum de *Oeuvres posthumes* de Julie B. P. Hasdeu?

Iulia Hasdeu s-a născut la București la 2 noiembrie 1869. A fost un copil supradotat. De la trei ani știa să citească, la patru ani scria, la cinci ani compunea primele poezii. Criticul literar L. Grăsoiu e de părerea că Iulia a avut parte de o “educație începută anormal de devreme...” Oare numai educația artistică timpurie să fi fost rezultatul

unor realizări atât de fabuloase? Cel mai consacrat critic al operei Iuliei Hasdeu, C. Decusară - Bocșan afirmă că: “Memoria-i neobișnuită a făcut ca despre ea să se vorbească ca despre un copil dotat excepțional.”

Va avea posibilitate din frageda copilărie să citească cu nesăț cărțile din uriașa bibliotecă a tatălui său, parte adunată de nu mai puțin vestitul ei bunic, scriitorul Alexandru Hașdeu, poate chiar și de străbunicul Tadeu Hîjdău, scriitor de limbă polonă, de fratele bunicului, Boleslav, scriitor de limbă germană, cu un ales dar al scrisului. Familia avea o bogată tradiție literară și artistică, moșia Hasdeilor de la Costinești - Hotin fiind așezată la o răscruce prielnică a bogatelor culturi polone, ruse, ucrainene și românești din care dinastia Hasdeu a știut să extragă cu finețe toate bogățiile (roadele) acestor culturi seculare, folosindu-se cu prisosință de cunoștințele depozitate de secole. Într-un astfel de mediu elevat, Iulia începe să creeze de la o vîrstă fragedă, fiindu-i cultivat cu grijă talentul artistic. La opt ani neîmpliniți, Iulia susține examenele cumulate ale celor patru clase primare, pe care le-a trecut la o școală de băieți, vorbind deja liber în limbile franceză, germană și engleză. Acum, în nopțile nedormite, mica poetă de numai 8 ani scrie deja numeroase povestiri pentru copii, scenele moralizatoare, poezii. La 11 ani, și-a terminat la București

primele patru clase secundare la liceul de băieți "Sfântul Sava", obținând premiul întâi, în același timp, apreciată la superlativ la Conservatorul de muzică (clasele de pian și canto). În același 1881, Lulia, în urma unui conflict între părinții săi, dar și pentru a scăpa de umbra strămoșilor, pentru a se afirma ca personalitate, pleacă la studii la Paris însoțită de mama sa. "Dar tatăl veghează asupra ei. Despărțiți de distanță, tata și fiica sunt apropiați prin scrisori. Tatăl își îndeamnă fiica să studieze asiduu." (L. Grăsoiu)

La Paris, mademoiselle Julie, urmează cursurile Colegiului Sevigne. După primele examene pe care le trece cu succes a devenit bursieră a Statului Român; în iulie 1886 ia bacalaureatul în litere la Sorbona (retorică și filozofie), înscriindu-se apoi la Facultatea de litere, secția filozofie, "fără să fie intimidată de faima Sorbonei". (L. Grăsoiu) De fapt, ea venise la Paris spre a dovedi că este fiica tatălui său și că e capabilă să-și croiască singură un drum în viață, epocă în care femeile nu dădeau dovadă de atîta dîrzenie. Frecventa, în același timp, cursuri la „Ecole des Hautes Etudes” din Paris, în paralel a luat lecții de pictură cu Diogene-Ulysse Napoleon Maillard și de canto cu tenorul Lawers fiind o superbă mezzosoprană dramatică, dar nu a neglijat nici compoziția, așa cum o dovedesc ariile pe care le compunea ea însăși pentru unele poeme ale sale. A avut daruri native, dar și achiziționate în timp, printr-o muncă asiduă de zi cu zi, căci "geniul nu este altceva decît o mare aptitudine pentru răbdare." (George de Buffon). Studia limbile clasice, literatura antică, literatura franceză și engleză, istoria. Susținea comunicări dificile, cum sunt "Logica ipotezei", "Cartea a doua a lui Herodot". "La doar 17 ani, menționează L. Grăsoiu, româncea genială strălucește în rigiditatea aulică a Sorbonei." Scria versuri în franceză, așternuse pe hîrtie proiecte literare, impresionante prin amploare și varietate. Marile eforturi depuse la o vîrstă fragedă au frînt-o. Dîndu-și seama că nu va putea scăpa din ghearele morții, Lulia își surmena sănătatea prin graba de a reuși să-și ducă la sfîrșit proiectele. A ales ca subiect pentru teza de doctorat o temă despre filozofia

nescrisă a poporului român: „Filosofia populară a Românilor: logica, psihologia, metafizica, etica”. Bogdan Petriceicu Hasdeu este mîndru, plin de orgoliu pentru inteligența fiicei lui. Bucuria, însă, va fi de scurtă durată. În 1887, se iviră primele semne de ftizie. În anul următor, cînd trebuia să-și susțină licența, Lulia a fost nevoită să-și întreprună studiile. Semnele îmbolnăvirii pot fi urmărite analizînd motivul morții în creația sa. Nici un critic nu vorbește de influența romanticilor în tema dată, deși opera ei de început "este tributară romantismului". Crina Decusară - Bocșan insistă asupra premoniției morții pe care a avut-o poeta. Opera pe care a lăsat-o este vastă, parcă s-ar fi grăbit să reușească, deși nu le-a încercat în viață pe toate. Nu avea predilecția pentru distracții fiind o ființă austeră. Poate e

mai simplu a explica această acumulare rapidă de cunoștințe printr-o educație aleasă, pe care au asimilat-o decenii la rând și strămoșii ei, depozitând câte ceva specific în ADN-ul ereditar.

La 8 ianuarie 1888 îi scrie tatălui ei: "De câteva zile sunt bolnavă destul de grav. Da, sunt bolnavă, nu te-ndoiești, nu-i așa? Ceva mă apasă în piept și-mi face extrem de rău, mă doare spatele. Am o tuse seacă, care mă deșiră și mă sufocă, în unele momente. Nu ies, nu cânt la pian, iau siropuri și mă trezesc la ora șase în loc de patru, așa cum făceam de obicei. Iar timpul, aici, e groaznic. Atîta vreme cît aerul e îmbibat de umiditate, nu pot să sper vre-o îmbunătățire a stării mele, care, trebuie să recunosc, e penibilă." Cu greu, din cuvintele reținute de pudoare, Iulia își mărturisește suferințele. Mărturisite la timp, ar fi scăpat-o de moarte? Aceeași întrebare firească chinuie creierul oricărui care îi cunoaște opera. "Poate că dacă acest semnal dat de Dumnezeu ar fi avut parte de înțelegere mai profundă (în sensul micșorării eforturilor, al trecerii la un tratament medical adecvat, deși tuberculoza nu avea remediu pe atunci) viața i s-ar fi prelungit" (L. Grăsoiu) Regretul răzbate din aceste rînduri pline de durere și compasiune. Călătoriile grabnice în sudul Franței, în Italia și Elveția, în goana după soare și după aerul care să prască plămînilor ei hipersensibilizați, sînt zadarnice. În vara lui 1888, Hasdeu, disperat, își aduce fiica bolnavă în țară, mai întîi la București, apoi la Agapia. Dar Iulia suferă de un rău ireversibil. În luna august, nefericitul tată pleacă repede în Moldova pentru a-și aduce fiica acasă. În jurnalul său - mărturie a zbciumului unui părinte în pragul disperării - Hasdeu notează: "M-am sculat din pat și am făcut o caldă rugă către Dumnezeu în care am crezut întotdeauna și care nu m-a lăsat niciodată. Am plîns, am plîns și plîng". Pe la jumătatea lui septembrie, se pare că o rază cerească a coborît de-a dreptul pe chipul copilei. Hasdeu speră și se roagă: "Se milostivește, oare, Dumnezeu? Ce este fără putință la Atoatecreatorul? Fie și o minune: A crede și-a iubi / Atîta ne cere Dumnezeu!". Dar pe 29 septembrie, Iulia Hasdeu moare. Moartea nu a făcut decît să-i perfecteze

nimbul de genialitate și să făurească din inteligența ei un mit. L. Grăsoiu consideră că "Iulia Hasdeu rămîne un caz unic, unul dintre acele mistere care fac ca niciodată geniul să nu fie previzibil, explicabil și nici definitiv catalogat." Acest lucru îl confirmă și sursele franceze „Julie Hasdeu avait été une étincelle de génie roumain, reconnue par la Sorbonne où elle préparait une licence de lettres et philosophie. Elle fut parmi les premières femmes de son temps à le faire." (Iulia Hasdeu a fost o scînteie a geniului român, recunoscută la Sorbona unde își pregătea licența în litere și filozofie. A fost printre primele femei ale timpului său care s-a hotărît să-și apere licența.)

În prezent, este receptată ca o scriitoare ce "face parte din constelația literară feminină de la sfîrșitul veacului trecut - Elena Văcărescu, Anne de Noailles (născută Brâncoveanu) și Martha Bibescu - care a lucit puternic pe bolta dintre București și Paris." (C. Decusară - Bocșan) Valorificînd opera fiicei sale, B. P. Hasdeu îi reproduce încercările literare în diferite publicații, dar mai cu seamă în *Revista nouă* și în *Amicul copiilor*. Apar traducerile în limba română făcute, în majoritate, de B. P. Hasdeu. În timpul vieții, au fost publicate doar patru poezii ale Iuliei și acelea la insistența tatălui (*Les Contes bleus*, *Larmes d'enfance*, *Dédain*, *Le Souhait d'une villaine*) în *L'étoile roumaine* (1887).

Opera ei literară este publicată postum de B. P. Hasdeu, "devenit acum un fel de preot în templul fiicei sale". Primul ei volum de poezii, intitulat de Iulia înșăși *Bourgeois d'Avril*, scris în 1887, apare doi ani mai tîrziu în volumul *Oeuvres posthumes, Fantaisies et Rêves* (1889). Acest prim volum este urmat de *Chevalerie, Confidences et Canevas* (1890) și *Theâtre, Legendes et Contes* (1900). Aceste trei volume, pregătite cu sfințenie de părintele îndoliat și frapat de talentele pe care le descoperea descifrînd rînd cu rînd și filă cu filă scrisul caligrafic al talentatei sale fiice, care își conserva cu grijă și orgoliu scrierile, pe care le ținea tănuite, considerîndu-le încă nedesăvîrșite, editate între anii 1889 - 1890, au devenit în prezent niște cărți de anticariat, ediții princeps ale operei tinerei - geniu. Ele

Însumează versurile, proza, teatrul, eseurile și cugetările Luliei Hasdeu. Păstrate în fondul de carte rară al Bibliotecii Științifice Universitare din Băiți, ele sînt disponibile cititorului, grație donației făcute de filantropul Radu Moțoc. Întreaga operă a Luliei Hasdeu n-a fost transpusă din manuscris decît mult mai tîrziu.

Volumele postume sînt însoțite de întregul aparat critic necesar. În plus, valoarea și actualitatea poeziei de expresie franceză a autoarei sînt puse în evidență prin două substanțiale studii, elaborate special pentru această ediție, după cum mărturisește însuși editorul: cel al contelui Angelo de Gubernatis și al profesorului Louis Leger. În publicarea operei fiicei sale, B. P. Hasdeu a respectat cronologia încercărilor ei de debut în primul volum, intitulat sugestiv *Bourgeons d'Avril*. Acest prim volum este însoțit de un *Avant - propos*, semnat de B. P. Hasdeu și de o introducere în opera Luliei Hasdeu, conferință ținută la Florența în 1889 de către contele italian Angelo de Gubernatis, cetățean al lumii, cunoscut scriitor, publicist și orientalist, care, în al său *Dizionario bibliografico degli scrittori contemporanei* (1878, reeditat în 1888 - 1891), va introduce și scriitorii români, iar despre Lulia Hasdeu a scris o carte. C. Decusară - Bocșan consideră că aceasta este "cea mai importantă deschidere asupra operei și personalității Luliei Hasdeu..."

Volumul al doilea *Chevalerie, Confidences et Canevas* este însoțit de o scurtă notiță asupra poeziilor din primul volum, făcută de către profesorul de istorie a filozofiei germane al Luliei de la Paris, Emile Boutroux, precum și de o prezentare mai vastă a profesorului Louis Leger *Un poëte français en Roumanie*. Ultimul volum conține numai un scurt apendice, iar volumul al IV-lea, preconizat să conțină cugetările, povestirile și impresiile de călătorii, n-a văzut lumina tiparului, căci timpul și sănătatea (sau poate durerea de nesuportat?) nu i-au îngăduit lui B.P.Hasdeu să-și ducă pînă la capăt misiunea asumată.

Lulia Hasdeu scrie, de obicei, în limba franceză, opțiune care a stîrnit nedumerirea declarată de însuși B. P. Hasdeu. "Poeziile Luliei Hasdeu nu sînt încercări adolescentine

într-o limbă învățată, ci produse literare finite într-o limbă perfect asimilată, cu care tînara poetă jongla dezinvolt." (L. Grăsoiu) Rar cînd ea talmăcește versiunea originală și în românește. Compuse în limba română, spre a fi publicate în *Revista nouă*, sînt nuvela *Sanda* și poezia *România*, care au apărut postum (1889). Aceste scrieri atestă posibilitatea autoarei de a folosi în toată plinătatea calitățile limbii materne. Nuvela (mai curînd o povestire) se arată înrîurită de *Sultănica* lui B. Delavrancea și influența se simte îndeosebi în stilul înflorit, ornamentat. Versurile aduc un avîntat elogiu țării, viitorului ei, "cu ceva din ...V. Alecsandri" (Al. Piru). Sub fragilitatea literară a acestor lucrări de factură romantică, se întrevede o delicată sensibilitate. Creația Luliei Hasdeu - deși bogată - reprezintă totuși o etapă de începuturi, în care căutările sunt dominate de note livrești, ecouri ce răzbat din lecturile lui V. Hugo, Chénier, Lamartine. Lucrările literare pe care Lulia, elevă, apoi studentă le va alege pentru viitorul volum în *Cahier de projets litteraires d'une jeune fille de 15 ans* constituie un punct de pornire în comentarea începuturilor activităților literare ale Luliei Hasdeu. Împlinirea precoce și dezvoltarea rapidă pe care le-a cunoscut, presimțind finalul apropiat, seninătatea și împăcarea cu care se apropia de deznodămîntul fatal sînt niște momente care ne dezvăluie firea acestei tinere atît de dotată și atît de firavă. „Simți înțelegerea-i depășind vîrsta spre acea stare caracteristică spiritelor creatoare, care, păstrînd o inimă de copil, își agonișii semințe de pe cînd era copil." (Părintele Galeriu)

Retrăirea copilăriei încîntate de basme și legende, nostalgia după peisajul țării se așază ca un prim strat în creația ei literară. Iată de ce ea scrie povești, scenete și povestioare pentru copii de care se simte mai aproape și nu fiindcă n-a părăsit aceste meleaguri ale infanțității, ci pentru că aceasta este o trăsătură caracteristică Luliei - sinceritatea infanțilă, credința în bine. Gîndirea ei este matură, după cum ne mărturisesc și cugetările înmugurite înainte de vreme ale acestui „mugure de aprilie". Unii o numesc "copil minune", alții "tînără - geniu". Astfel, în creația Luliei pot fi urmărite cele două etape în devenirea ei literară, între care

pot fi observate cu certitudine liniile de demarcație, căci predilecțiile ei pentru literatura pentru copii conferă acea notă de infantilitate întregii ei creații, pătrunsă de sensibilitatea înăscută. "O trecere e moartea la veșnica viață...", afirma Lulia în poezia *Camisarzii*. În cazul Luliei Hasdeu trebuie să vorbim despre viața veșnică care nu e altceva decât moarte și în care s-a cufundat ființa ei firavă avînd un spirit puternic transmis din moși - strămoși, la fel ca și poveștile pe care le îndrăgise de mic copil și de care nu se putea despărți, ele fiind, de fapt, acel firicel care îi ducea dorul spre meleagurile natale. Criticul T. Maiorescu o consideră una dintre cele "mai talentate scriitoare din secolul al XIX-lea." "Lulia Hasdeu se prezintă și astăzi, în primul rînd, ca autoare franceză, demonstrînd convingător francofonia noastră." (L. Grăsoiu)

Asemeni multor autori care au început să scrie la o vîrstă precece (Eminescu, Lermontov, Pușkin, Byron, A. Rimbaud, Nicolae Labiș, Nichita Stănescu) din toată creația I. Hasdeu răzbate o inepuizabilă sete de viață, setea de bucuria acestei vieți, speranța în veșnicia naturii și a umanității. Conform opiniei criticului literar C. Decusară - Bocșan, opera Luliei Hasdeu face parte din acele "pete albe de sub semnul "cenzurat" pe care le avem în cultura noastră".

Deseori, în textele ei, sînt prelucrate, stilizate motive populare din poveștile, legendele, doinele și cîntecele de leagăn românești, este folosită, temperat, inspirația istorică, aerul purificator fiindu-i filonul de aur al folclorului carpatin "În scurta ei experiență poetică, Lulia Hasdeu a preferat meditațiile despre natură, viață, moarte, credință, avînd ca suport de multe ori elementele folclorice naționale și echivalente rezultate din metrica populară surprinzătoare pentru stilul romantic francez." (L. Grăsoiu) Dar în versurile ei, Lulia, aflată la vîrsta lecturilor acaparatoare, lasă să pătrundă mai ales ecouri livrești, din lirica lui Dante, Petrarca, Tasso, Ariosto, din cîntecele trubadurilor, din poezii Pleiadei, din Shakespeare. În aceste preferințe ea urmează orientarea romanticilor francezi, sub semnul căroră îi stă poezia. O influențează îndeosebi Lamartine, Hugo,

precum și parnasianul Sully Prudhomme. Sedusă de cîte un model, poeta absoarbe substanța unui vers celebru, a unui aforism, și o dezvoltă. "Ucenică la mării poeți ai tuturor timpurilor, Lulia Hasdeu însăși înscrisa ca motto versurile acestora - recunoscînd astfel izvoarele ei de inspirație." (C. Decusară - Bocșan) Versul e condus cu multă ușurință și se așază într-un desen liniștit, limpede, aproape caligrafic. Tulburătoare rămîne predispoziția meditativă. Poeziile alcătuiesc un jurnal intim dintre cele mai autentice, datorită vibrației lor confesive. Aspirînd să înțeleagă rosturile vieții, ale iubirii și ale morții, Lulia nutrește o intensă nostalgie pentru puritate și demnitate.

Înstrăinarea este o primă durere în sufletul poetei, care privește lucid în jur, refractară și disprețuitoare față de meschinăria, prozaismul vieții. Se regăsește pe sine într-o lume imaginară, la o altă vîrstă a umanității, în vremea trubadurilor și castelanelor, a lui Roland, a Jeannei d'Arc. E un trecut idealizat, contemplat în multe din reveriile ei sentimentale.

În veșminte de Ev mediu, dragostea apare ca o trăire gravă, unică, însoțită de gesturi solemne sau eroice. Neli-niștea, elanurile adolescentine sunt comprimate. Devine din ce în ce mai puternic presentimentul morții (acesta poate fi urmărit evolutiv în lirica Luliei. C. Decusară - Bocșan vorbește numai de o trăire tragică a clipelor de durere și boală. După părerea ei, presentimentul morții este abia perceptibil). E acum o liniște stranie, o beatitudine contemplativă (o împăcare cu inevitabilul destin; la o copilă plină de viață și de idealuri!), născută din voluptatea renunțării (la ce? La viață?), a jertfei în numele unei astfel de iubiri, cea închinată divinității. Echilibrul este, în sfîrșit, atins prin înțelegerea panteistă a fluxului etern.

Opera acestei tinere - fenomen este un amestec rar și deosebit de profunzime și maturitate cu candoare și prospețime. Mărturisirile din aceste poezii, raportate la viața atît de scurtă a poetei, au impresionat pe contemporani, chiar dacă versurile nu erau încă împlinite, după cum considera poeta. Lucra nopțile cu frenezie și dăruire de sine la fel cum o făcuse și părintele ei la vremea sa, o aflăm

din corespondența bogată pe care o țineau tatăl și fiica.

Părintele Galeriu observă că "Două teme fundamentale temeinic abordate îi relevă maturitatea cugetului: cea a Dumnezeirii și cea a Spiritului. Iulia Hasdeu, cu rădăcini adânci în spiritualitatea răsăriteană, îl caută pe Dumnezeu și îl simte prezent prin puterea lui creatoare pretutindeni."

Al. Piru în *Dicționarul scriitorilor români: D - L* remarcă "Poeziile [ei] sînt confesiuni, meditații și reverii în spiritul unor Lamartine, Hugo, Sully Prudhomme, se opun vieții prozaice și exprimă o aspirație spre demnitate și puritate morală. Piese de teatru (*L'Ami de Trajan, Les Hériduques*) exploatează miturile istorice și folclorice. Basmul *La Princesse Papillon* și romanul pentru copii *Mademoiselle Maussade* arată înzestrarea pentru descrierea universului infantil.

Alături de poezii, *Cugetările* reprezintă partea cea mai definită din creația multiplă a Iuliei Hasdeu. Împreună cu versurile, ele ne dau măsura talentului și a genialității ieșite din comun ale scriitoarei, sugerîndu-ne, totodată, culmile de spiritualitate pe care autoarea le-ar fi putut atinge dacă viața nu i s-ar fi sfîrșit prea repede. Sînt niște reflecții mature ale unei tinere trecute prin suferințele durerii, care au maturizat-o.

Alături de poezie, un document psihologic deosebit de interesant se află și în corespondența poetei, comparabilă, poate și ca stil epistolar, cu a lui A. I. Odobescu, din vremea șederii lui ca student la Paris. Moștenind febra creatoare a familiei, Iulia se gîndise să scrie și cîteva romane, mai multe lucrări dramatice în versuri și în proză. S-au păstrat planuri și fragmente de comedii, de drame cu subiecte antice sau inspirate din istoria și tradițiile populare românești (*L'Ami de Trajan, Les Hériduques*). Iulia avea o fină aplicație analitică în interpretarea literaturii dramatice, dovedită de eseurile și însemnările asupra personajelor lui Shakespeare, Moliere, Racine și Corneille. Au mai rămas de la ea numeroase cugetări, precum și scrieri pentru copii, unele izvorîte din cunoașterea și dragostea pentru legende și poveștile românești (prețuia pe P.Ispirescu și ar fi vrut să-i traducă basmele în franceză). *La Princesse Papil-*

lon, conte bleu, Mademoiselle Maussade, un roman miniatural, amintind de literatura lui Edmondo De Amicis, transmis, în felul lor simplu, duios, setea de (sau credința în) puritate și frumos, specifică poetei.

Astăzi, Iulia Hasdeu e supranumită "o ambasadoare a culturii și artei românești în Franța". Imaginea ei apare în multe opere, viața ei este analizată și parcursă, studiată și pătrunsă. În lucrarea lui Lucian Nastasă, *Pentru o istorie a cuplurilor în mediul intelectual românesc*, viața Iuliei Hasdeu este adusă drept unul din exemplele feminine cu o excepțională educație: "Iulia Hasdeu ar fi un bun exemplu, ființă deosebit de sensibilă, aflată mereu sub supravegherea tatălui ei. Chiar și cînd aceasta se afla la Paris, scria săptămînal savantului, făcîndu-i un raport detaliat asupra activității (lecturi, succese, înfîlniri, alimentație etc). Era o fată ce refuza tentațiile și frivolitățile vîrstei, trăind în izolare împreună cu mama sa și studiind din greu, ca studentă la Paris, trebuind să concureze cu colegi francezi deosebiți, din care unii au devenit celebri, precum André Bellesort sau Abel Rey."

Pentru unii "ea merită să șeadă alături de el (de Eminescu)." Vraja versurilor ei cucerește. "Iulia Hasdeu a scris cu o pană luată din aripa unui înger". A fost o ființă deosebit de sensibilă, aflată mereu sub supravegherea tatălui ei, părerea căruia conta pentru ea mult, însă nu era una determinantă, căci deciziile pe care le lua par a fi destul de mature. Opera Iuliei Hasdeu uimește și impresionează prin profunzimea gîndirii, vibrația lirică și tonalitatea mesajelor. În cartea Ioanei Pârvulescu, *În intimitatea secolului 19*, "cunoaștem o Iulia Hasdeu cu o personalitate puternică și caracter tînar, avangardist, curmată din evoluție ca un semeț copac înghețat în explozia primăverii". (Alin Gulie în articolul *Remediul blazării // În intimitatea secolului 19*) Iulia Hasdeu avea o "capacitate de a privi lumea cu ochii deschiși", afirmă Ioana Pârvulescu.

În același studiu L. Grăsoiu afirmă că "Opera poetică a Iuliei Hasdeu a circulat, a ajuns la îndemîna cititorului din România imediat după plecarea ei dintre contemporani, contribuind la consolidarea legendei ce i-a aureolat cu mis-

ter portretul." Ea dezvăluie "specificul unei creații aparținând egalmente și literaturii franceze și celei române."

Poetul Sully Prudhomme scrie despre ea: „Mlle Hasdeu a fait dans notre pays le plus grand honneur au sien.” (Domnișoara Hasdeu a făcut în țara noastră - Franța - cea mai mare cinste Țării ei - România). La inițiativa ambasadei române, pe fațada casei situată în 27, rue Saint - Sulpice,

Paris IV, a fost fixată o placă care amintește că acolo a locuit Iulia Hasdeu, poetă româncă de expresie franceză. Placa a fost dezvelită la 20 decembrie 1993.

Mircea Eliade susține că "Un singur lucru suntem datori să-l facem pentru a omagia cum se cuvine pe acest luceafăr al neamului nostru: să-l citim, să-l înțelegem, să-l asimilăm. Restul vine de la sine."

Bibliografie:

1. Ciocanu A.. *Iulia Hasdeu: (125 de ani de la naștere)*. In: Glasul Națiunii, 1995, nr 6, p.4.
2. Decusară - Bocșan, Crina. *Iubirile Iuliei Hasdeu*. Asociația culturală Iulia Hasdeu, S. a.
3. Decusară – Bocșan, Crina. *Pledoarie pentru autograful literar al Iuliei Hasdeu*. In: Hasdeu, Iulia. *Muguri de aprilie: Fantezii și visări*. București: Ed. Eminescu, 2000, p. 285 - 311.
4. Decusară - Bocșan, Crina. *Scrierile de credință ale Iuliei Hasdeu*. In: Revista de lingvistică și știință literară, 1994, nr 5, p. 3 - 6.
5. *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*. București: Ed. Acad. Române, Ch.: Ed. Gunivas, 2002, p. 443 - 444.
6. *Dicționarul scriitorilor români: D - L*. București: Ed. Fundației Culturale Române, 1998, p. 492 - 493.
7. Grăsoiu, Liviu. *Reactualizarea operei unui copil genial*. In: Convorbiri literare, 2006, nr 2, p. 75 - 76.
8. Hasdeu, Julie B. P.. *Oeuvres posthumes, Bourgeois d'Avril: Fantaisies et Rêves*. Paris: Ed. Hachette, București: Socec, 1889.
9. Hasdeu, Julie B. P.. *Oeuvres posthumes, Chevalerie, Confidences et Canevas*. Paris: Ed. Hachette, București: Socec, 1890.
10. Hasdeu, Julie B. P.. *Oeuvres posthumes, Théâtre, Legendes et Contes*. Paris: Ed. Hachette, București: Socec, 1990.
11. Hasdeu, Iulia. *Muguri de aprilie: Fantezii și visări: Medievale: Destăinuiri: Schițe*. București: Ed. Eminescu, 1997.
12. Hasdeu, Iulia. *Destăinuiri*. Ed. Stress - S.R.L., 1993.
13. Părintele Galeriu. *Mesajul de credință al Iuliei Hasdeu*. In: Glasul Națiunii, 1999, nr 23 - 24, p. 25.
14. Stroe, Petre. *Iulia Hasdeu și afirmarea valorilor naționale*. In: *Limba și literatura română*, 1976, nr 1, p. 11 - 12.

Trei cărți valoroase de slujbă religioasă

Vasile SECRIERU, preot

Motto: *Cărțile sunt ca niște făclii aprinse care luminează Creștin*

Ele vor rămîne ca o călăuză de mîntuire pentru toate veacurile

Sf. Ioan Hozevitul

În colecția Bibliotecii Științifice a Universității de Stat *Alecu Russo* (BȘU) din municipiul Bălți au intrat recent trei cărți de mare valoare: *Evanghelia* de la 1761, *Cazania* de la 1790 și *Trebnik* (1908), lucrări ce constituie o parte din patrimoniul cultural al neamului românesc.

Evanghelia de la 1761 cuprinde cele 4 *Evanghelii după Ioan, Matei, Luca și Marcu*; *Evangheliile de pe fiecare lună*; *Evangheliile de obște*. A fost tipărită la Iași, oraș care, în a II jumătate a secolului al XVIII-lea, devenise, alături de București și Rîmnic, un alt important centru tipografic din spațiul românesc, în anul 1761, în timpul domnitorului Grigorie Callimachi (1761 - 1764) și (1767 - 1769), cu binecuvîntarea mitropolitului Moldovei Gavriil Callimachi (1760 - 1786). *Evanghelia* a fost tipărită la Tipografia lui Grigorie, se pare că este vorba de Grigorie Stan Brașoveanu, care a lucrat ca tipograf și sub mitropolitul Iacob Putneanu. La apariția *Evangheliei* au contribuit nemijlocit iereul (preotul) Mihail Strelbițchi (sau Strilbițchi) și monahul Teofan. Lucrarea este scrisă cu grafie slavonă în limba română, într-un limbaj accesibil, fiind destinată oficierei cultului religios. S-a păstrat într-o stare bună, astfel că poate fi utilizată și astăzi la diverse slujbe și ierurgii bisericești. Textul *Evangheliei* este amplasat în pagină în două coloane, începutul fiecărui capitol este marcat cu caractere de culoare roșie și, la fel, prima literă cu care se începe pericopa evanghelică, care este încadrată în ornamente.

După retragerea din scaunul metropolitan al Moldovei

a lui Iacob Putneanu, domnitorul Ioan Teodor Callimachi (1758 - 1761) a găsit de cuviință să aducă în locul lui pe fratele său, Gavriil Callimachi, fost mitropolit al Salonicului. Acesta se trăgea dintr-o veche familie de răzeși români, Călmașul, fiind fiul lui Toader Călmașul, stabilit în Câmpulung, unde ridicase o biserică din lemn. Tînărul Gheorghe Călmașul a învățat carte și s-a călugărit la Putna, sub numele de Gavriil. Fratele său, Ioan Teodor, după o ședere îndelungată la Constantinopol, s-a grecizat, și-a schimbat numele în Callimachi și a ajuns mare dragoman al Porții. În această calitate a ajutat pe fratele său, Gavriil, să ajungă arhidiacon al Patriarhiei Ecumenice. După ce a ajuns domnitor al Moldovei, a sfătuit pe Gavriil să accepte scaunul de mitropolit al Moldovei. Pe parcursul întregii sale arhipăstoriri, mitropolitul Gavriil a fost în permanență prezent în viața culturală a țării, arătîndu-se interesat și de soarta școlilor și activitatea tipografică. Dintr-un act domnesc, datat cu 1762, aflăm că era dator „a avea purtare de grijă și necontenită cercetare asupra dascălilor, ca să puie nevoința asupra ucenicilor să învețe și să-i procopsească cum se cade...”, iar pe cei săraci „a-i ocroti, a-i chivornisi de ce le va trebui; pe unii cu leafă, pe alții cu încălțăminte și pe alții cu hrană, ca nu cumva pentru lipsa lor să lase învățătura”. În timpul arhipăstoririi mitropolitului Gavriil, au fost tipărite mai multe cărți pentru oficierea serviciului divin: *Evanghelia* (1761), *Ceaslovul* (1763, 1773, 1777), *Molitvelnicul* sau *Evhologhionul* (1764, 1774, 1785),

Catavasierul (1778). Au apărut, de asemenea, multe cărți de învățătură și pentru luminarea preoților.

Protopopul Mihail Strelbițchi se trăgea dintr-o veche familie poloneză de gravori, rusificată la venirea sa în Moldova, în a II jumătate a secolului al XVIII-lea. Se produce pentru prima dată în calitate de gravor într-o lucrare grecească, tipărită la Iași, în 1756. În 1785, Strelbițchi a înființat o tipografie proprie, înzestrată cu caractere rusești, în care a tipărit în românește mai multe lucrări: un *Calendar pe 112 ani* (1785), cărți pentru învățarea limbii ruse, cărți populare etc.

Cazania de la 1790 s-a păstrat și ea într-o stare bună. A fost dăruită BȘU de către arhimandritul Marchel Mihăiescu de la catedrala *Sf. Împărați Constantin și Elena*. *Cazania* este o culegere de predici bisericești, în care sunt explicate pasaje din Noul Testament la duminici și la marile sărbători. Lucrearea este scrisă în vechea slavonă bisericească. Nu se cunoaște localitatea unde a fost tipărită. Pe coperta cărții putem citi următoarea dedicație: „Цурканову Артаману дарственные Сия Книга Отцом Григоиием Соболевым Анна Цурканова”. *Cazania* conține și însemnări făcute pe cîmpuri, cele mai multe din ele fiind indescifrabile. Denumirea fiecărui capitol este scrisă cu caractere de culoare roșie. În această lucrare întâlnim cuvinte de învățătură la duminici rostite de Ioan Damaschin; Grigorie Bogoslovul, arhiepiscopul Constantinopolului; Chril, arhiepiscopul Alexandriei; Vasile cel Mare, arhiepiscopul Chesareii Capodociei; Anastasie Sinaitul; Teodor Tiron; Nectarie, arhiepiscopul Constantinopolului; Epifanie, arhiepiscopul Ciprului ș.a.

Trebnik a apărut la Tipografia Eparhială din Chișinău, în 1908. Din păcate, din *Trebnik* lipsesc mai multe pagini. Lucrearea este scrisă cu caractere slavone în limba

română. Pe foaia de titlu apare imprimată o șampilă cu mențiunea „Личная библиотека священника М... Вульпе”. Din prefața cărții, putem afla că aceasta a apărut în zilele „Preabinecredinciosului Singurstăpînitorului Marelui Domnului nostru Nicolai Alexandrovici, împăratul a toată Rossia, a Soției Sale, Preabinecredincioasei Doamnei împărătese Alexandra Feodorovna, a maicii lui, Preablagocestivei Doamnei împărătese Măria Feodorovna, și a Clironomului lui, Binecredinciosului Domn Țesarevici, marele Kneaz Alexii Nicolaevici, cu blagoslovenia Preasfîntului îndreptătorului Sinod și a Preosfîntului Vladimir, Episcopul Chișinăului și al Hotinului ...”. Episcopul Vladimir Sinicovschi, cu a cărui binecuvîntare a apărut această carte, a fost conducătorul Bisericii din Basarabia în anii 1904 - 1908. El a pledat pentru întrebuițarea limbii române în Biserică și păstrarea obiceiurilor locale. A fost la început episcop de Vladicaucz, numit episcop al Chișinăului, apoi arhiepiscop de Don și Novocercask. A trecut în lumea celor drepți în august 1917. Mormîntul său se află într-o mănăstire din Moscova. Tot în timpul păstoririi sale, a apărut, la Chișinău, prestigioasa revistă bisericească românească, *Luminătorul*.

Trebnikul sau *Molitvelnic*, *Molitfelnic*, *Molitvenic*, *Evhologhion* este o carte a ritualului ortodox, în care sunt cuprinse rînduielele și rugăciunile prescrise pentru conferirea sfintelor Taine și a altor funcții bisericești, de sfințire și binecuvîntare.

Aceste lucrări valoroase denotă încă o dată unitatea de neam și limbă a românilor din Basarabia cu cei din alte provincii, precum și intensa circulație a cărților religioase în spațiile românești.

Bibliografie:

1. Olteanu, Virgil. *Din istoria și arta cărții*. *Lexicon*. București: Ed. Enciclopedică, 1992.
2. Păcurariu, Mircea. *Dicționarul teologilor români*. București: Ed. Univers enciclopedic, 1996.
3. Idem. *Istoria ortodoxe Române, vol. II, Ediția a II-a*. București: Ed. Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1994.

Cartea-i asemeni unui licurici în beznă

Larisa ROȘCA,
Șef Serviciu Literatură în Limbi Străine

*Nu știu eu însă, la vârsta aceea, cum nu știți nici voi acum, cât de lung este Drumul Cărtii. Nesfârșit!
Ca-ntr-o pădure fermecată, intri pe el în copilărie, la tinerete, și ieși din el, fără sa-i fi dat de capăt, la bătrânețe!
Este drumul cel mai plin de mister al vieții!*

P. Ghelmez, *Călătorie cu Cartea*

În sala de lectură nr. 4 a Bibliotecii Științifice a fost vernisată o expoziție cu titlul "Un licurici în beznă", consacrată aniversării a 20 de ani de la înființarea serviciului *Literatură în Limbi Străine*.

Printre volumele expuse, un mare interes prezintă cel al lui E. Turdeanu *Oameni și cărți de altădată* (București: Ed. Enciclopedică, 1997), ce conține informații ample exacte despre circa 600 de manuscrise slave, copiate în țările române pînă în secolul al XIX-lea și care au ajuns, ulterior, în bibliotecile din alte țări europene. Unul din manuscrise, *Apostolul* (1463), a fost descoperit la Muntele Athos, dăruit de Ștefan mănăstirii Zograf (actualmente, se găsește la Moscova).

Alte două manuscrise, găsite în schitul Gorodiște din Basarabia, sînt un Tetraevanghel (1492) și o miniatură dintr-un Tetraevanghel (sec XV), care pe vremuri se găsea în colecția lui Scukin, de unde a trecut la muzeul Rumjancev din Moscova.

Volumul *Arta și istoria umanității* de M. Hollingsworth, 2004, a grupului editorial RAO, tradus din italiană de D. Mateescu și M. Săndulescu, este o istorie a artei universale: de la arta primitivă din peștera Lacaux

pînă la tablourile lui Picasso, de la piramidele din Egiptul antic la moscheile islamice, de la catedralele gotice la porțelanurile chinezești. Cartea are inserate în pagini peste 1300 de fotografii color, desene, hărți. Textul este structurat cronologic în 11 secțiuni. Susținerea grafică a capitolelor permite o lectură dublă: în partea de sus a paginii este situat eseul cu tematică diversă, în partea de jos - materialul iconografic comentat, care completează textul.

Unul din cei mai renumiți specialiști din lume, istoricul de artă Giulio Carlo Argan, în prefața volumului *Arta și istoria umanității*, scrie: "Nu se știe ce va aduce viitorul: ceea ce se poate spune categoric este faptul că arta, ca exprimare a individului și mod de comunicare intersubiectivă, nu a fost înlocuită de alte valori".

Volumul *Cleopatre: Reine a la recherche d'un roi*, de Schmidt Joel (Geneve: Editions Rencontres, 1965) ia în discuție (încă o dată) destinul acestei regini fascinante, inteligente, dotate, al unei femei fermecătoare, libere pînă la exces. Luxul în care a trăit, sensibilitatea, chiar cruzimea pe care a exteriorizat-o, vorbesc despre un timp și de o lume care a dispărut în istorie odată cu neordinara regină. "Cleopatra - suveran al unui pămînt cu prestigii seculare,

este ultimul miracol, un buchet de artificii al unei civilizații incomparabile care se pregătea să dormiteze în sînul păcii romane", o astfel de caracteristică îi dă Joel Schmidt.

Coperta și cotorul cărții sînt din carton presat îmbrăcat în piele neagră cu imprimări color. Pe centru, într-un medalion din hîrtie glasă, aurit, e o miniatură franceză din 1505 - *Vie des femmes celebres* (Nantes, muzeul Dobree), ce reproduce simbolic subiectul cărții. Pe foaia de titlu, găsim și blazonul editurii. Citatele și sursele din volum sînt extrase din opera lui Plutarh, Appieus, Dion Cassius. Cartea conține genealogia Cleopatrei și un tabel cronologic, are și multe fotografii alb - negru.

Marchen de Wilhelm Hauff, 1995, este o carte de basme. Coperta e din carton cu fața lucioasă, pe care "apar" personaje din basmele lui Hauff. Bogat ilustrată, *Marchen*, în general, a apărut în condiții grafice excelente, realizate la Ed. *BELTZ și Gelberg*. Pe foaia de titlu, într-un cerc, pe fundalul violet al cerului, apare luna, lucru ce simbolizează ora fermecătoare a poveștilor. Cuprinsul cărții este ornat de un chenar fitomorf din lugi verzi cu flori roșii și galbene, printre care apar personaje din lumea animalelor, păsărilor... Fiecare basm începe cu o letrină ornată în compoziții figurative. Atît vinietele, cît și ornamentul final reprezintă subiectul cărții. Basmele lui Hauff sunt narațiuni ample cu o mare varietate de personaje și o acțiune ce se desfășoară pe multiple planuri.

Prin natura sa specială, studiul monedei reprezintă un domeniu deosebit de complex și de complicat al cercetării istorice. Moneda conține, sintetizată în ea, întreaga evoluție a formațiunilor politice și apoi a statului care a emis-o și în cadrul căruia a circulat. Astfel că, apariția, evoluția și răspîndirea ei pînă la teaurizare reflectă gradul de dezvoltare al societății de care a fost emisă.

Geneza monetei de Costin C. Kirîtescu, 1945, București, tipografia Remus Cioflec, este un studiu critic al

ipotezelor asupra scopului primelor emisii monetare.

În 1934, Costin Kirîtescu este numit asistent la Facultatea de Drept din București, parcurgînd toate treptele ierarhiei didactice, predînd succesiv cursuri la disciplinele Economie Politică, Politica Economică, Moneda, Legislație Agrară, Drept Financiar, este autorul a peste 400 de studii și lucrări apărute în limba română și în limbi străine, a conferențiat la numeroase institute și universități străine. În noiembrie 1992, a devenit membru titular al Academiei Române, a fost membru în Consiliul de Administrație al Băncii Naționale a României, angajat în Ministerul Finanțelor. A desfășurat și o activitate de cercetare științifică la Institutul de Cercetări Economice. După 1972, a lucrat în cadrul Ministerului Finanțelor, participînd la negocierile de aderare a României la Fondul Monetar Internațional și la Banca Mondială. A obținut premiul *Petre S. Aurelian* al Academiei Române pentru lucrarea *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui* (3 vol. 1964 - 1970; ediția a II-a, 1997).

„Sunt cărți și cărți, zice M. Sadoveanu în *Lauda Cărții*. Unele sunt destinate pieririi chiar pentru început, căci nu-s lumină din lumina umanității. Altele sunt destinate să supraviețuiască atît cît va mai fi om trăitor sub soare; în acestea se cuprind aspirațiile și idealurile generației aceastea, sunt moștenirea noastră cea mai bună...”

Lambrior Alexandru (1845 - 1883), lingvist și filolog, a publicat mai multe studii despre limba română veche.

Volumul *Carte de citire: Bucăți scrise cu litere chirilice în deosebite veacuri cu o introducere asupra limbei românești*, ediția a doua, Iași, Tipografia Buciumului Român, 1890, prezentă în Biblioteca noastră, face parte din colecția *Biblioteca instructivă*. Ea poate sluji acelor ce vor să cunoască limba și literatura românească îmbrăcată cu alfabet chirilic, despre schimbările ce a suferit limba în secolul al XVIII-lea.

Noi volume despre descoperirile științifice ale umanității

Maria FOTESCU,

bibliograf principal, Serviciul Documentare, Informare bibliografică

Recent, fondul de carte al Bibliotecii s-a completat cu un număr considerabil de publicații noi.

Omul, lucru știut, a fost antrenat întotdeauna în procesul de cunoaștere a lumii înconjurătoare. Pe de o parte, au fost create mituri despre zei, care au modelat forțele și au făcut lumea să funcționeze, pe de alta, din cele mai vechi timpuri, omul și-a folosit puterea de observație și de calcul. Lumea a început să fie cunoscută printr-un mod special de gândire, numită știință.

A evoluat lumea, a evoluat și știința...Colecția nouă de carte **Cultură generală**, avându-i ca autori pe Ray Spangenberg și Diane K. Moser, tradusă din engleză și publicată la Editura Lider din București, cuprinde cinci volume despre realizările științei de la filozofia antică până la știința contemporană supertehnizată. Având un conținut informațional dens și imagini deosebit de interesante, lucrarea dată constituie un bun ghid de inițiere în tainele marilor descoperiri ale lumii.

Primul volum al **Istoriei științei de la grecii antici până la revoluția științifică** acoperă o perioadă lungă, de la precursorii științei din antichitate până în evul mediu. Partea a doua a cărții prezintă informații inedite despre științele fizice: descoperirile lui Copernic, Tycho și Kepler; începuturile metodei și G. Galilei; Newton, legile mișcării și "revoluția newtoniană". Informațiile despre dezvoltarea anatomiei de la Vesalius la Fabricius; despre Paracelsus, medicină și substanțele farmaceutice; despre circulația sângelui și William Harvey; despre lumea văzută cu ajutorul

microscopului, sînt de găsit în partea a III-a a cărții **Științele vieții**.

Referințe dense despre perioada care a depășit faza căutărilor de început, căpătînd dimensiuni noi conferite de iluminism și începutul revoluției industriale, oferă volumul al II-lea **Istoria științei. Secolul al XVIII**. Evenimentele din lumea științelor fizice din perioada respectivă sînt descrise în partea I a cărții: explorarea noului sistem solar; observarea spațiului cosmic îndepărtat: stele, galaxii, nebuloase; redescoperirea Pămîntului: noi geologii; nașterea chimiei; explorarea misterelor căldurii și a electricității. Capitolul **Științele vieții în secolul al XVIII-lea** scoate în prim plan descoperirile lui Linnaeus, contelei de Buffon, ale lui Lamarck și Cuvier.

A treia din serie, **Istoria științei – secolul al XIX-lea**, este destinată uluitoarelor descoperiri din domeniile electricității, geneticii, astronomiei, geologiei, medicinei... Sînt descoperiri care au revoluționat modul de trai și de percepere a lumii. Este epoca tranziției științei de la cea clasică la cea modernă cu un ritm extrem de accelerat de dezvoltare a tehnicii și tehnologiei. Printre personalitățile remarcabile care au efectuat aceste descoperiri se numără: John Dalton, creatorul teoriei atomice; Humphry Davy, întemeietorul electrochimiei, Dmitri Mendeleev, creatorul tabelului periodic al elementelor; marele experimentator Michael Faraday; James Maxwell, autorul teoriei electromagnetice; Charles Darwin, fondatorul teoriei selecției naturale; Claude Bernard, întemeietorul fiziologiei experi-

mentale...

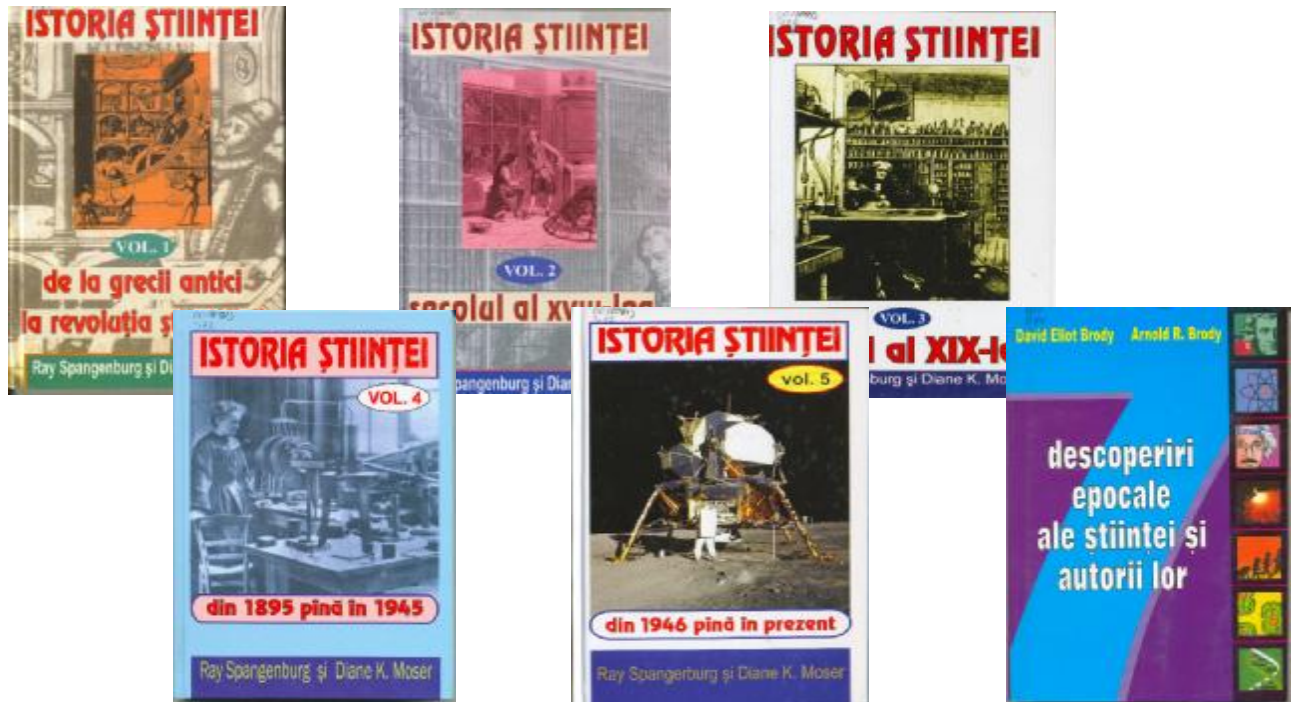
Cea de a patra carte din seria în discuție, *Istoria științei din 1895 pînă în 1945*, descrie cele mai importante cuceriri din prima parte a secolului al XX-lea pînă în 1945. A fost o epocă bulversată de mari evenimente politice și de o febrilă activitate științifică: stabilirea structurii ADN-lui, cercetarea mecanismului de transmitere a particularităților genetice, obținerea medicamentelor care au învins mai multe boli incurabile, descoperirea radioactivității, a razelor X și a bombei atomice. Printre marii oameni de știință din epocă se numără: Conrad Rontgen, Hehri Becquerel, Max Planck, Albert Einstein, Enrico Fermi, Ernest Lawrence, J. Robert Oppenheimer...

A cincea din serie, *Istoria științei din 1946 pînă în prezent*, pune în discuție cele mai importante progrese ale științei din perioada celui de al doilea război mondial și pînă în zilele noastre. Este perioada cînd știința și-a lărgit semnificativ orizonturile de la studierea particulelor sub-

atomice la explorarea spațiului cosmic, utilizînd în cercetare informatica. Este și perioadă dezaprobării publicului marcat de pericolele pe care le implică descoperirile: eventualitatea declanșării unui război nuclear, accidente industriale, deteriorarea stratului de ozon. Volumul este ilustrat prin fotografii, desene.

O lucrare care vine să completeze pe cele cinci numite este cea semnată de David Eliot Brody și Arnold R. Brody: *Șapte descoperiri epocale ale științei și autorii lor* (București: Orizonturi, 2005). Este o traducere din engleză. Cele șapte evenimente științifice epocale sînt: gravitația și legile fundamentale ale fizicii; structura atomului; principiul relativității; Big Bang-ul și formarea universului; evoluția și principiul selecției naturale; celulele și genetica; structura moleculei de ADN.

Aceste descoperiri ilustrează în fond cum a apărut universul și toate formele de viață.

CD al ONU - 5 ani de activitate

Valentina TOPALO,
Șef CD al ONU, Șef Serviciu Activități Culturale și Promoționale

Centrul de Documentare al ONU cu sediul în Biblioteca Științifică dispune de o colecție bogată de documente în 7 limbi străine, oferă acces la multiple motoare de căutare pe Internet și la baze de date naționale și internaționale. E o structură care își dorește în permanență relații durabile cu utilizatorii nu numai din Bălți, ci și din partea de nord a republicii. Marele noroc al acestui Centru este că activează în cadrul unei biblioteci performante. Marele noroc al cititorului constă în faptul că acesta nu este uitat nici pentru o clipă, Centrul este întocmai ceea ce trebuie să fie: un loc de documentare, un spațiu cultural, un ghid spre informația de calitate. În decursul activității Centrului / Clubului, s-au format treptat unele tradiții, au fost elaborate programe de activitate de nivel universitar și municipal, la activități participând studenți de la 8 facultăți universitare, liceele și colegiile municipiului.

Din octombrie 2001 și pînă în 2006, Centrul a fost frecventat de peste 17 mii de cititori, care i-au format ca viitori specialiști. Pentru a realiza unele bilanțuri, am făcut chestionarea a 100 de respondenți, clienți ai Centrului. Intenția Bibliotecii, Centrului a fost clară - de a afla cu exactitate opiniile elevilor, studenților și profesorilor vis-a-vis de impactul activității CD al ONU.

Prin colecțiile de carte, reviste, materiale audio -

vizuale (2 292 de documente) deținute, Centrul / Clubul ONU NORD reprezintă în opinia cititorilor, un mediu favorabil pentru munca intelectuală și de pregătire pentru ore - 54 la sută din respondenți, oferă condiții ideale de formare pentru viitoarea profesie - 28 la sută, un izvor sigur de informație - 18 la sută. La întrebarea *În ce măsură Centrul satisface necesitățile de extindere a orizontului informațional al cititorilor?*, am înregistrat următoarele opinii: 25 la sută din respondenți consideră că Centrul asigură completarea cunoștințelor predate la curs; 25 la sută - aprofundarea cunoștințelor predate; 18 la sută - deschiderea către noutate / actualitate; 12 la sută - exersarea în activitatea de documentare; 10 la sută - oferirea unor repere practice, aplicative; 10 la sută - înțelegerea și clasificarea unor teme. După cum se poate observa, cititorii au remarcat aproape întreaga diversitate de posibilități și servicii, garantate de CD ONU. Neîndoelnic, Centrul rămîne a fi structură eficientă, consonantă procesului de învățămînt. Dovadă elocventă sînt și cele 33 439 de documente solicitate și consultate de cititori care i-au ajutat să-și aprofundeze cunoștințele de la cursuri, să-și scrie tezele de an și de licență. Ni se pare important să remarcăm și condițiile excelente pentru lectură, oferite de Centru: design modern, mobilier nou, 35 de ore de program săptămî-

nal.

În ceea ce privește solicitarea publicațiilor periodice, 56 la sută din respondenți dau preferință Revistei ONU

în Moldova; 15 la sută - Refugium-ului; 13 la sută - revistei World Health; 11 la sută optează pentru Spectrum și 5 la sută - pentru Choices. Respondenții au optat și pentru modernizarea echipamentului tehnic (într-adevăr, Centrul mai are nevoie de 2 calculatoare performante, printere, xerox, videocasetofon). Totodată, cititorii chestionați au solicitat mărirea numărului de documente tradiționale și AV- în limba română.

Foarte solicitate sînt fondurile variate de documente, cu predilecție cele de drept internațional, economie, psiho-pedagogie, lingvistic, mediu, sănătate. Centrul asigură (prin cele 164 de casete audio) o arie de informare a celor 8 obiective de dezvoltare ale Mileniului III.

Numărul internauților, în 2006, a crescut pînă la 1 542 (cu 130 mai mulți decît în 2005), bazele de date ale ONU, ale Agențiilor ei au fost accesate de 346 de ori, în 4 ani de 1665 de ori; documentele AV au fost solicitate de 1631 de ori, în total - de 2986 ori.

Dacă revenim la *feedback*-ul realizat cu ajutorul chestionarului, 30 la sută din respondenți folosesc programul OPAC al Bibliotecii, bazele de date locale, informîndu-se despre documentele Bibliotecii, în general, și ale Centrului, în particular; 70 la sută dintre citi-

tori navighează în Internet, utilizînd și alte motoare de căutare naționale și internaționale, inclusiv un.org, undp.md, unicef.com, unefpa.com.inasp-peri.com, ebSCO.com etc. Trebuie să recunoaștem că și lectura materialelor din Internet este una din activitățile preferate ale utilizatorilor.

Am elaborat un întreg program de activități și manifestări cu genericul *Centrul de Documentare al ONU - 5 ani de activitate*. Programul a conținut inaugurări de expoziții de documente tradiționale/colecții audio - video referitoare la istoria CD al ONU, realizările și perspectivele acestuia, seminare privind Obiectivele de dezvoltare ale Mileniului III, întîlniri cu echipa ONU, cu redactorul-șef al *Revistei ONU în Moldova*.

În incinta și sub egida Centrului se desfășoară diverse seminare, mese rotunde, discuții, dezbateri. Clubul ONU are cititori disciplinați, dar, deopotrivă, și

nonconformiști. În opinia aproape unanimă (85 la sută) a respondenților cele mai reușite momente din activitatea CLUBULUI au fost seminarele: *Sărăcia Statului și Societatea, Reproductivitatea Sănătății, Egalitatea Genurilor, Rolul Națiunilor Unite în Soluționarea Problemelor Globale, 24 octombrie -Ziua Națiunilor Unite, Tineretul și Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, Promovarea și Protecția Drepturilor Omului, Lansarea Revistei ONU în Moldova, Lansarea colecției audio-video*. La fel, cititorii chestionați au menționat și aspectul extinderii orizontului informațional prin intermediul

expozițiilor tematice și informative organizate de Centru. Mare parte dintre sugestiile făcute vizează îndrumările bibliografice, recomandarea unor titluri de carte, reviste, materiale AV, CD-uri, DVD-uri, prezentări de cărți, cunoașterea de către bibliotecar a conținutului

și valorii cărților, consilierea studenților, îndeosebi a celor din anul întâi.

Mediile utilizate în CD (2001 - 2006):

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	TOTAL
Internet	384	810	1589	2069	1412	1542	7806
Baze/date	-	-	565	351	403	346	1665
Doc.AV	-	-	102	587	698	1631	2986
CD,DVD	-	15	32	59	62	106	274

Informația despre ședințele și expozițiile organizate de CD al ONU în 2001-2006:

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Total
Ședințe	3	6	7	14	17	13	60
Particip.	138	260	361	682	536	879	1856
Exp.tem.	2/120	2/120	6/210	14/364	8/263	4/208	36/1285
Exp.inf	2/136	4/28	3/32	5/42	6/69	6/62	26/269

Activitățile desfășurate în CD al ONU, CLUBUL ONU NORD au fost instructive și, credem, necesare. Cum apreciază cititorii prestața responsabilului de Centru? Sondajul oferă câteva concluzii interesante: bună pregătire, mobilitatea profesională, sociabilitate, apetența pentru lecturi etc.

Opiniile și atitudinile la care ne-am referit urmează să fie certificate și în continuare prin noi eforturi, reali-

zări și oportunități.

Evident, pot fi făcute și observații critice, am putea avea unele rezerve față de activitatea noastră. Considerăm totuși că activitatea Centrului de Documentare al ONU de la Bălți, în toți cei 5 ani, a fost de maximă eficiență pentru cititorii noștri.

Particularitățile formării potențialului profesional al catalogatorilor / clasificatorilor

Lina MIHALUȚA,
Șef Serviciu Catalogare / Clasificare

Sistemul info - documentar internațional, în cadrul căruia bibliotecile ocupă un loc privilegiat, a cunoscut o dezvoltare extensivă în ultimele decenii, determinată, în special, de fenomenul globalizării și de evoluția rapidă a cercetării științifice în toate domeniile.

În ultimii ani, învățământul biblioteconomic a încercat să se adapteze la noile exigențe ale societății, la orizontul de așteptare al profesioniștilor și la normele mondiale. Fără specialiști bine pregătiți, bibliotecile și centrele de informare riscă să piardă șansa sincronizării cu structurile biblioteconomice din țările avansate.

Informatizarea și diversificarea suporturilor de stocare și transmitere a informației științifice și culturale au determinat schimbări profunde în organizarea și funcționarea bibliotecilor, ceea ce presupune o creștere substanțială a competenței profesionale a bibliotecarilor.

Competența profesională în orice domeniu al muncii intelectuale depinde, în primul rând, de calitatea instituțiilor de învățământ în care se formează viitorii specialiști.

Pregătirea profesională a personalului este una dintre problemele importante care trebuie să devină o prioritate în strategia managementului de bibliotecă, deoarece formarea personalului este un proces de învățare prin care oamenii își însușesc deprinderi și cunoștințe noi, care îi ajută să-și îndeplinească obligațiunile de serviciu.

Scopul pregătirii este ca angajații să pună în practică ceea ce au învățat / însușit la locul de muncă.

Obiectivele pregătirii profesionale pot fi constituite din:

- pregătirea / perfecționarea capacităților de soluționare a problemelor

- executarea unor lucrări specifice
- soluționarea unor sarcini noi
- îmbunătățirea capacității de comunicare
- pregătirea unor schimbări.

Problemele pregătirii profesionale se structurează în două direcții:

- calitatea învățământului de specialitate
- pregătirea / formarea angajaților care nu au studii de specialitate.

Elaborarea unui program anual de pregătire profesională este un imperativ și constituie o parte componentă a programului de activitate al serviciului nostru și al Bibliotecii în general. Acest program stabilește foarte clar aspectele legate de:

- categoriile de personal
- componentele programului
- formele pregătirii profesionale
- tematica / periodicitatea

Categoriile de personal care compun statele serviciului trebuie să figureze în programul elaborat de echipa ma-

nagerială, deoarece nu există angajați care să nu aibă nevoie de informații de ultima oră, din sfera specifică de activitate.

Componentele programului se stabilesc în mod firesc, pentru că majoritatea celor ce lucrează în serviciu au o altă pregătire decât cea biblioteconomică. Din păcate, în ultimii 10 ani, foarte puțini absolvenți ai Specialității Biblioteconomie și Știința Informării au venit în Bibliotecă, astfel că administrațiile bibliotecilor sînt nevoite să angajeze, chiar și în funcții de răspundere, persoane specializate în alte domenii. Atenția și eforturile managerilor se orientează către pregătirea profesională a noilor angajați. Un aspect esențial al pregătirii profesionale în aceste condiții constă tocmai în modul în care se reușește specializarea celor care devin componente ale sistemului fără să fi absolvit, în prealabil, o specialitate în domeniu. Este un obiectiv dificil de realizat or, profesia de bibliotecar e unică în felul ei.

Componentele de bază ale programului de pregătire sînt următoarele:

- **formarea profesională** (inițiere în bazele biblioteconomice);
- **specializarea** (întru-un anumit domeniu, nemijlocit la locul de muncă);
- **formele / tematica pregătirii profesionale** trebuie să vizeze cele mai importante experiențe și noutăți editoriale în domeniul biblioteconomic în plan național și internațional.

Tematica este elaborată în funcție de specificul serviciului și a tendințelor naționale / internaționale de dezvoltare și modernizare ale domeniului. Un rol important în perfecționare îl au sesiunile de comunicări / referate / întîlniri / ședințe / ore de calificare profesională, schimburile de experiență între bibliotecile din țară, vizite de lucru la instituțiile similare din străinătate.

Munca de organizare a catalogatorilor presupune pe lîngă cunoștințele de biblioteconomie modernă și cunoașterea aspectelor specifice instituției în care își desfășoară activitatea, respectiv, și a principiilor de modernizare a învățămîntului preuniversitar și universitar actual.

Bibliotecarul modern trebuie să fie și un foarte bun specialist în prelucrarea biblioteconomică a documentelor: **evidentă / catalogare / clasificare / indexare**, atît cu metoda tradițională, cît și în variantă electronică, precum și crearea bazei de date a bibliotecii, care oferă cititorului informații despre fondul documentelor instituției. Catalogarea / prelucrarea științifică a documentelor presupun temeinice cunoștințe de specialitate.

Formarea profesională a catalogatorilor / clasificatorilor trebuie să se producă odată cu angajarea personalului, care, înainte de a fi aprobat în funcție, este obligat să facă un stagiu de pregătire teoretică și practică sub îndrumarea șefilor de compartimente. Tematica activităților cuprinzînd, astfel, toate direcțiile de activitate ale serviciului dat, de la achiziție pînă la comunicarea colecțiilor.

După o perioadă de stagiere, șeful serviciului și colegii se ocupă în mod special de formarea angajatului, îl ajută să însușească teoretic și practic cunoștințele necesare pentru îndeplinirea la parametri optimi de calitate a sarcinilor ce-i revin conform obligațiilor de serviciu. Coordonarea în permanență și în mod egal a activității tuturor salariaților sînt elemente obligatorii în formarea și dezvoltarea profesională.

Formarea profesioniștilor în catalogare s-a sincronizat cu modalitățile de instruire ce au loc în toate instituțiile de informare prin însușirea unor cunoștințe fundamentale de *informatică* și de *gestiune a sistemelor informatizate*. Bibliotecarul actual trebuie să fie nu numai gestionarul unor colecții de cărți, ci și animatorul unor proiecte.

Tendința noastră constă în a-i învăța pe colegi "cum să se învețe" să opereze cu tehnica / metodologia de prelucrare / catalogare / clasificare în așa fel, încît, ulterior, fiecare să poată îndeplini toate operațiunile pe prelucrare a unui sau altui gen de documente.

Obiectivul major al activităților promovate constau în pregătirea catalogatorilor / clasificatorilor profesioniști, explicîndu-li-se modul de funcționare și tehnicile de clasificare a documentelor. Pentru ca să poată îndeplini toate activitățile / procesele, un catalogator trebuie să posed

cunoștințe bune în:

- *Clasificarea Zecimală Universală;*
- *cunoașterea limbilor străine;*
- *STAS-urile naționale și interstatale;*
- *cunoașterea Regulilor de catalogare Anglo-Americane;*
- *metodologia de aplicare a normelor ISBD;*
- *formatul bibliografic UNIMARC, OCLC;*
- *cunoașterea sistemului automatizat de bibliotecă;*
- *cunoștințe de vocabular folosit în descrierea bibliografică;*
- *managementul catalogului;*
- *probleme de management legate de catalogare / clasificare.*

Aici poate apărea întrebarea: "De unde urmează să știe noii angajați, ce trebuie să însușească în primul rînd?" Cunoașterea limbilor străine, ca și un anumit nivel de cultură generală, angajatul trebuie să le posedeze din start. Dobîndirea celorlalte abilități ține de competența și responsabilitatea specialiștilor consacrați.

Biblioteca Științifică din Bălți, ca și orice instituție performantă, este o structură organizată pe criterii de instruire / profesionalism și competitivitate.

Succesul îl putem obține prin folosirea maximă a potențialului angajaților. Biblioteca are elaborat un sistem complex de dezvoltare / formare a personalului:

- *programul de integrare / adaptare a noului angajat*
- *programul de perfecționare*
- *programul de evaluare / promovare a personalului.*

Programul de adaptare a noului angajat din Serviciul Catalogare / Clasificare urmărește integrarea lui în mediul profesional și adaptarea la cultura echipei / grupului din care face parte. Adaptarea personalului se produce conform următoarelor direcții:

- *planificarea muncii / activității de catalogare / clasificare*
- *realizarea proceselor de prelucrare a documentului*
- *evaluarea.*

Obiectivele formării / integrării sînt axate pe următoarele segmente:

- *susținerea noilor angajați în procesul de familiarizare cu tehnologiile de prelucrare a documentelor, utilizînd princi-*

palele surse de referințe :

- *enciclopedii / dicționare (universale / tematice)*
 - *tabele de clasificare pentru toate tipurile de Biblioteci*
 - *tezaure universale și interdisciplinare*
 - *Manualul de utilizare TINLIB etc.;*
 - *lansarea / acomodarea cu grupul / echipa de muncă.*
- Orice angajat este pus în situația de a se adapta la activitatea sa pentru ca, în viitor, să poată face față modificărilor ce apar în domeniu.

Pentru noul angajat se elaborează un program care conține procesele și etapele prelucrării biblioteconomice a documentelor. Parcurgînd acest program, angajatul se familiarizează cu sarcinile / responsabilitățile și compartimentele care-i revin și dobîndește aptitudinile / deprinderi de catalogare / clasificare, și anume:

- *verificarea la dublete, utilizînd catalogul de serviciu pentru a depista existența documentului în colecția Bibliotecii;*
- *transcrierea cotei de raft și semnul de autor, corespunzătoare documentului;*
- *analiza sistematică a documentului și atribuirea indicelui sistematic;*
- *catalogarea în TINLIB;*
- *construirea Vedetei de subiect;*
- *imprimarea fișelor de catalog pentru cataloagele clasice;*
- *intercalarea fișelor în cataloagele clasice;*
- *redactarea înregistrărilor bibliografice introduse prin retroconversie și de la convertire;*
- *eliminarea documentelor din colecția bibliotecii în regim tradițional și electronic.*

Important este ca noul angajat să se simtă confortabil în echipă, deoarece calitatea formării catalogatorilor / clasificatorilor depinde de cunoștințele generale, de impresia pe care angajatul și-o face despre Bibliotecă și membrii serviciului unde își desfășoară activitatea.

Calitatea pregătirii profesionale și găsirea unor noi căi și modalități care să răspundă exigențelor de azi și provocărilor de mâine se datorează experienței îndelungate și opiniilor specialiștilor profesioniști.

Realizări și perspective

Zinaida DOLINȚĂ,
director, Biblioteca Municipală "Eugeniu Coșeriu", Bălți

Biblioteca Municipală *Eugeniu Coșeriu* (BMB) din Bălți este una din cele mai vechi biblioteci publice din republică și una din cele mai frecventate biblioteci din Bălți, lucru confirmat de rezultatele sondajelor efectuate recent.

Care sînt cauzele succeselor înregistrate de colectivul bibliotecii noastre? Desigur, în primul rînd, bogatele resurse informaționale de care dispunem. Fondul de publicații numără peste 600 mii unități de păstrare. Fondurile colecției sînt completate sistematic. Anual, înregistrăm mai bine de 5 mii titluri de cărți, audio-video materiale, discuri. Avem abonamente la 170 de titluri de reviste și periodice naționale și străine. Aparatul bibliografic – informativ tradițional, cît și bazele de date proprii sau achiziționate, fac posibilă o largă accesibilitate a membrilor comunității la diferite surse de informații.

În mod special, punem accentele pe operativitatea punerii la dispoziție a documentelor solicitate.

BMB - a fost prima bibliotecă din municipiu în care s-a deschis un *Centru de Informații economice și juridice*. Diversificarea serviciilor este o prioritate în activitatea bibliotecii. În așa fel, au fost create și alte servicii noi: *Centrul Multimedia pentru copii cu dizabilități*, *Centrul Informativ – Instructiv*, care include o clasă de calculatoare cu acces la Internet, *American Corner*. Tot mai accesibile devin fon-

durile de carte, în acest scop sînt organizate săli tematice cu acces liber la raft. La fel, sînt oferite o serie de servicii netradiționale (copii xerox, scanare, imprimare, înregistrări pe bandă magnetică etc.).

Un aspect important în activitatea Bibliotecii Municipale este rolul ei de intermediar informațional între locuitorii orașului și diferite organizații și instituții. Numărul de beneficiari crește și, evident, se extind și cererile și necesitățile lor informaționale. BMB a stabilit relații de parteneriat cu mai multe instituții: administrația publică locală, Oficiul pentru ocuparea forței de muncă, Arhiva municipiului, instituțiile preuniversitare, ONG-uri etc. Utilizăm, în acest sens, diverse forme și metode: accesul la resurse informaționale on-line, organizarea de expoziții și alte activități complexe pentru diferite categorii de cititori cu invitarea specialiștilor de notorietate din diferite organizații. În primul rînd, organizarea expoziției „Informații de afaceri”, unde sînt expuse materiale despre resursele și serviciile organizațiilor din oraș și republică. Beneficiarii pot consulta în orice moment toate materialele, pe multe dintre care le primește ca donații timp de un an de zile. Nu mai puțin eficiente sînt întîlnirile cititorilor cu directori de întreprinderi și lucrătorii de la Oficiul pentru ocuparea forței de muncă, unde sînt puse în discuție problemele de angajare în cîmpul muncii, desfășurarea practicii de producere, respectarea legislației muncii

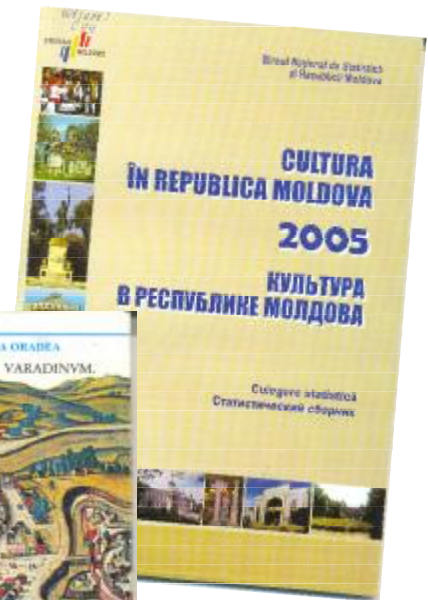
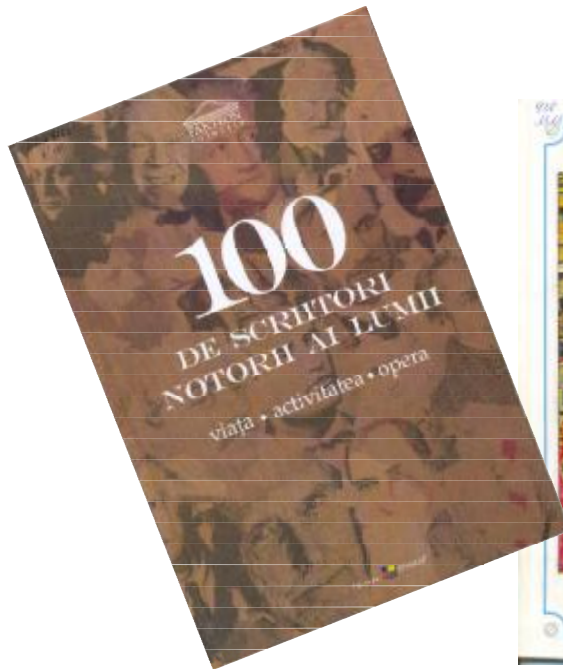
și multe altele.

Nu mai puțin importantă este și atenția acordată formării profesionale a bibliotecarilor. Programele seminarelor și atelierelor din anul 2002 s-au extins odată cu inaugurarea *Clubului Bibliotecarului*, structură datorită căreia toți bibliotecarii din oraș pot obține consultații competente, se pot iniția în noi forme și metode de lucru. Clubul practică nu numai cursuri sau seminare eficiente, dar dă posibilități de comunicare, asigură armonizarea relațiilor de serviciu și cele personale. Ședințele Clubului se organizează de 2-3 ori pe an și sînt considerate de participanți drept forme efective de reciclare. Colegii, membri ai Clubului, îndeosebi din sistemul preuniversitar, cer diversificarea și sporirea numărului de activități. BMB, în colaborare cu spe-

cialiștii responsabili de activitatea bibliotecilor din cadrul Secției Cultură și Direcției Învățămînt, Tineret și Sport, a elaborat un program de instruire continuă a bibliotecarilor din municipiu.

În timpul apropiat, intenționăm să creăm un Centru informativ în domeniul artei contemporane și muzicii, o bază de date: Edițiile periodice pe rafturile bibliotecilor din municipiul Bălți, să deschidem o sală pentru vizionarea programelor televiziunii prin satelit ș.a.

Biblioteca Municipală *Eugeniu Coșeriu* are de realizat destule planuri pentru viitor.

Conferința ABIR la Timișoara: cronica evenimentului

Elena HARCONIȚA,
director, Biblioteca Științifică

Conferința Națională ABIR, ediția a XVII-a, cu genericul *Situația bibliotecilor din învățământ în pragul aderării României la Uniunea Europeană*, s-a desfășurat la 20 - 22 septembrie 2006, la Timișoara. Una dintre cele patru mari Biblioteci Centrale Universitare din România (București, Iași, Cluj), BCU *Eugen Todoran* a Universității de Vest a fost, timp de două zile, gazda ospitalieră a 300 de bibliotecari din universități, licee, Case ale Corpului Didactic, CDI din țară.

Ședința în plen a fost deschisă de către președintele ABIR, directorul general al BCU București, prof. univ. dr. Mircea Regneală, care s-a referit la tradiția de-a organiza conferințele anuale în diverse localități ale țării, oferind astfel posibilitatea participării a cât mai multor bibliotecari. Pe de altă parte, aceste reuniuni profesionale contribuie la creșterea rolului, ponderii bibliotecilor - gazde în comunitatea pe care o deservesc. „*Noi trebuie să dovedim credibilitate, să dăm informațiile și serviciile de care astăzi este nevoie, să fim bine pregătiți pentru a fi mereu utili societății*”, a menționat M. Regneală.

Forul bibliotecarilor a fost salutat de către rectorul Universității, care a remarcat: „*rolul și calitatea de parteneră a Bibliotecii în procesul de instruire, ce achiziționează, gestionează și pune informația la dispoziția celor care vor să se alinieze la cunoștințe. Biblioteca este cea forță care*

duce învățămîntul spre progres și dezvoltare”.

Directorul Bibliotecii *Eugen Todoran*, prof. univ., dr. Vasile Țâra, a amintit că, după 11 ani, Timișoara găzduiește din nou conferința ABIR: „*Într-un moment cînd se face intrarea în sistemul informațional - documentar european*”.

Episcopul - vicar Paisie Legogeanul a vorbit despre păstrarea bogățiilor de cultură, lucru ce putea să se întîmple doar în: „*fortăreața care ascundea o bibliotecă unde se adăposteau bogățiile spirituale. Cartea are un parfum aparte, ne transpune într-o altă lume. Integrîndu-ne în comunitatea europeană, nu trebuie să avem complexe. Avem oameni de valoare și avem valori, care pot să ne prezinte în lume. Preasfințitul Paisie Legogeanul a îndemnat bibliotecarii să trezească tinerilor dragostea de carte, să recreeze acea frumoasă relație dintre om și carte. Se știe că prin Internet se difuzează adesea informații eronate, de aceea, bibliotecarii trebuie să cultive tinerilor gustul valorilor autentice.*

Mesajul de salut din partea Secretarului de Stat a fost prezentat de către doamna Carmen Batîr - Istrate, consilier la Ministerul Educației și Cercetării, care a invocat gândurile oamenilor celebri despre carte, bibliotecă, bibliotecari. În Aula Magna a Universității timișorene s-au făcut auzite gândurile lui Cicero, Seneca, Petrarca, Lope de

Vega, Comenius, care îndeamnă de atâtea veacuri să citim, pe parcursul vieții noastre, toate cărțile de mare valoare și să tragem foloase din aceste lecturi. *Cine servește spiritul acela servește umanitatea. În cărți este avuția multor grînare.*

În continuare, doamna Carmen Batîr - Istrate s-a referit la cap.4 din *Planul național de dezvoltare*, în care se stipulează importanța dezvoltării resurselor umane prin educație, proces la care participă activ bibliotecile. Colecțiile bibliotecilor școlare sînt însă / încă insuficient complete, iată de ce direcțiile strategice și politicile pentru perioada imediată rezidă, în primul rînd, în dezvoltarea colecțiilor de carte. În scopul realizării acestui deziderat, Ministerul Educației și Cercetării a alocat 10 mln de euro – 35,5 mln lei românești. Pentru informatizarea bibliotecilor școlare sînt prevăzute alte 12,8 mln euro. E greu de spus cînd bibliotecile din învățămîntul preuniversitar de la noi vor beneficia de un sprijin financiar similar venit din partea ministerului nostru de resort.

Dr. Alexandru Călinescu, directorul general al BCU Iași, a spus că Umberto Eco este un om al modernității, un extraordinar adept al Internetului, dar navigația prin Internet nu servește la nimic, dacă nu ai o cultură prealabilă, clasică în toate domeniile. Alexandru Călinescu a mulțumit Ministerului pentru susținerea financiară a bibliotecilor, ceea ce va duce la o intrare în normalitate.

Președintele ABIR, Mircea Regneală, a amintit despre faptul că, pe timpul comunistilor, dacă s-au construit 5 edificii pentru biblioteci în toată țara. Actual, au fost construite biblioteci universitare la Brașov, Pitești, în curînd, va fi dată în exploatare și biblioteca de la Timișoara. Multe din bibliotecile publice au intrat în spații noi. Biblioteca, este, de fapt, cartea de vizită a unei universități, un laborator de muncă intelectuală.

În continuare, Mircea Regneală a făcut o analiză amănunțită a activității ABIR timp de un an.

Pintre realizările notabile a fost menționată conferința a 10-a a Asociației Europene a Bibliotecilor Medicale, care s-a desfășurat la Cluj - Napoca, conferință la care au par-

ticipat reprezentanți din 33 de țări ale lumii și unde au fost puse în discuție 50 de comunicări. Directoarea bibliotecii universității de Medicină, doamna Ioana Robu, susținută de echipă, a reușit să organizeze o conferință de nivel internațional.

În această perioadă, au fost organizate și alte întruniri profesionale, încununate de succes, cum au fost, spre exemplu, conferințele internaționale de la Biblioteca Universității *Transilvania* din Brașov, director dr. Angela Repanovici.

De la înființarea ABIR au trecut 17 ani și printre cei 300 de participanți la Conferință din Timișoara, dacă mai erau 10 bibliotecari care au contribuit la întemeierea acestei organizații, o nouă generație a venit să activeze în bibliotecă. Secțiunile ABIR și-au desfășurat activitatea în corespundere cu planurile elaborate. Printre realizări se înscrie și traducerea *Ghidului de utilizare a CZU* al lui I.-C. McIlwaine de la Universitatea din Londra, traducere efectuată de dr. Victoria Frîncu de la BCU București și pe care am achiziționat-o și noi. Secțiunea *Editare* a continuat publicarea trimestrială a *Revistei Române de Biblioteconomie și Știința Informării (RRBȘI)*, care este o succesoare a publicației *Buletin ABIR* (1997 - 2004). Am procurat nr. 1 din 2006 a *RRBȘI*, care conține și studiul semnat de Alexe Rău și Andrei Sușcov: *SIBIMOL: Baze de date catalografice*.

A apărut 1 volum din *Repertoriul lucrărilor elaborate de bibliotecile din România*, care include lucrările editate de bibliotecile publice, volum pe care l-am procurat, de asemenea, și considerăm că ar fi bine să elaborăm o lucrare similară și în R. Moldova. Bibliotecile editează multe lucrări cu tematică și structură diversă: monografiile, dicționare, ghiduri, seriale, bibliografii, biobibliografii, cataloage, calendare, documente electronice etc. Coordonatorul general al volumului, prof. univ. dr. Mircea Regneală, în prefața intitulată *O restituire necesară*, menționează: *Cercetătorii culturii române, de pildă, cu mici excepții, nu au nici cea mai vagă idee asupra existenței unor studii bibliografice despre unele personalități românești de care ei*

Confluente Bibliologice

se ocupă, în condițiile în care bibliografiile dedicate acestor personalități le rămân necunoscute... UNESCO estimează că munca de documentare pentru o lucrare științifică ocupă între 40% și 60% din timpul total rezervat lucrării respective.

Prima ediție a lucrării Angelei Marcu, *Noi tendințe în serviciile de referințe din biblioteci*, a fost lansată în 2001, la Chișinău, de către consultantul de specialitate, dr. Hermina Anghelescu.

Despre cooperarea în cadrul sistemului, despre activitatea Federației Asociațiilor Bibliotecare din România (FABR), se vorbește de mai mult timp: o atare colaborare între Asociația bibliotecilor naționale, universitare, speciale, publice, școlare, care ar avea un buget comun, contribuții proprii, secțiuni comune, ar fi foarte binevenită și astfel s-ar putea soluționa mai rapid problemele specifice ale instituțiilor bibliotecare. Deocamdată, aceasta rămâne doar o idee frumoasă.

Ședința în plen a continuat cu sinteza prezentată de profesorul universitar dr. Vasile Țăra *Starea bibliotecilor din învățământ în pragul aderării României la Uniunea Europeană*. Studiul a fost foarte amănunțit: 56 de biblioteci universitare dețin colecții valoroase de patrimoniu, 102 818 titluri de carte rară, ele fiind abonate la 82 baze de date, documente pe suport electronic. Bibliotecile universitare abonează 374 titluri de reviste științifice străine. Instituțiile date au 194 de filiale, 324 de săli de lectură cu suprafața de 28 954 m² și 13 814 locuri, 327 989 metri liniari în 44 119 m² de depozite. Din păcate, 8 biblioteci universitare nu sînt încă informatizate, 9 - sînt la începutul acestui proces, 8 folosesc softul *ISIS*, 8 - *TINLIB*, 6 - *WUBIS* și 6 - *ALEPH*. În toate aceste biblioteci, sînt 1 629 PC, 86 de servere, 214 imprimante, 506 scanere și 87 copiatoare. În bibliotecile universitare lucrează 1 764 de angajați, 1 372 sînt bibliotecari, 484 dețin studii medii, sînt 6 ingineri, 3 cercetători științifici, 21 doctori și 15 doctoranzi. Cel mai mare număr de salariați îl are BCU București – 328 angajați, 128 - BCU Iași.

O mare realizare a celor 4 biblioteci centrale univer-

sitare este crearea catalogului colectiv *NUSIDOC*, lucrările Proiectului au fost finanțate de Ministerul Educației. Menirea lui este următoarea: realizarea unui sistem național de informare / documentare și știință / tehnică, unificarea sistemelor de biblioteci, utilizarea în comun a colecțiilor, realizarea catalogului virtual național partajat. Printre realizatorii proiectului, alături de cele 4 BCU București, Iași, Cluj, Timișoara, este și Universitatea Politehnică din București, Institutul Național de Informare și Documentare.

Obiectivele Proiectului – reunirea cataloagelor marilor biblioteci; punerea bazei realizării unei structuri unitare; armonizarea sistemelor de biblioteci. În sistemul *ROLINEST* s-au unit bibliotecile care lucrează în *ALEPH*. Biblioteca Națională, care lucrează, ca și noi, în *TINLIB*, va trebui să-și convertească baza de date pentru a o face compatibilă și a se putea integra în catalogul partajat deja creat. Prin comunicarea *Portalul ROLINEST* profesorii universitari dr. Doina Banciu și Doina Ostafe, director - adjunct BCU Timișoara, au reușit să convingă asistența de avantajele creării și utilizării unui astfel de catalog.

De la stînga la dreapta: L. Costin, Președintele ABRM, dr. T. Petrov, șef Serviciu Bibliografic BCU Timișoara, E. Harconița, director BȘU, Bălți, dr. D. Ostafe, dir. adj. BCU, Timișoara

Au urmat apoi lucrările pe secțiuni, în cadrul cărora participanții au prezentat rapoartele de activitate și comunicări despre realizările bibliotecarilor din învățământ: extinderea accesului la documente pe diverse suporturi, lansarea portalului de referințe *REM-RO*, aflat pe pagina web a Bibliotecii Universității *Dunărea de Jos* din Galați, deschiderea unui weblog al asociației la adresa: <http://abirblog.blogspot.com>.

Secțiunea *Legislație și formare profesională* s-a axat pe problema *Legii bibliotecilor*, care, odată adoptată, conține, din păcate, și unele carențe care deja au influențat negativ stabilirea numărului de personal în bibliotecile publice, condițiile de recuperare a publicațiilor pierdute etc.

Formarea profesională se desfășoară cu succes în centrele universitare mari din București, Cluj, Timișoara, Oradea, Brașov, Tîrgoviște, Sibiu. În anul 2006, a fost deschisă Specialitatea *Biblioteconomie* la Universitatea din Suceava. Oricum, și în România rămîne actuală problema angajării specialiștilor din domeniu, deoarece personalul este selectat după alte criterii, Legea fiind permisivă încă în acest sens. Cursurile postuniversitare și postliceale nu sînt întotdeauna de calitate, pe cînd în Austria și Germania școlile de bibliotecari se află în bibliotecile mari, care au acumulat experiență bogată. Formarea profesională continuă este și ea în impas, precum se întîmplă și la noi odată cu sistarea activității Școlii de Biblioteconomie. Ministerul Educației și Cercetării, responsabil de perfecționarea bibliotecarilor din învățămînt, nu își onorează această obligațiune, responsabil de această activitate fiind o singură persoană. Totuși, se desfășoară, la nivel național și local, diverse întruniri profesionale, ateliere și seminare, participanții putînd acumula noi cunoștințe și experiențe. A fost remarcat procesul de reciclare a bibliotecarilor cu studii superioare și medii, realizat de Biblioteca Centrală Universitară din Timișoara. Directorul Bibliotecii, dl Vasile Țăra, a avut grijă ca fiecare bibliotecar cu studii superioare să urmeze cursuri la București, iar cei cu studii medii au fost calificați la Timișoara. Domnul director Vasile Țăra este o personalitate mult apreciată nu numai în comunitatea bibliotecară. Prin truda Dumisale, Biblioteca trece, în cel mai apropiat timp, într-un bloc modern cu patru nivele. BCU Timișoara este una dintre cele mai performante biblioteci din țară. În afară de colecția bogată de carte de care dispune, Biblioteca oferă acces la o infrastructură informațională bogată: baze de date proprii ce se creează din anul 1995 (programul *ALEPH*, vezi adresa: ibm.bcut.ro: 8991 / *ALEPH*); *LEGIS* baze de date stăine: *ProQuest*,

Springer Link, *Safari*, *Scopus*, *MatthSciNet*) și la alte informații științifice pe suport electronic.

Cîteva date istorice: Biblioteca a fost creată în anul 1944 prin Decretul - Lege nr. 660, emis de Regele Mihai I, inaugurarea ei însă s-a produs doar peste 5 ani, în 1948, odată cu înființarea Institutului Pedagogic. În 1962, Institutul este transformat în Universitate și Biblioteca își dezvoltă rapid colecțiile prin achiziții masive de carte. Din anul 1975, instituția beneficiază de Depozitul Legal. După 1990, Universitatea de Vest și-a sporit considerabil numărul de studenți, iar la insistența regretatului rector, Eugen Todoran, au fost întreprinse demersuri în vederea transformării bibliotecii dintr-un simplu serviciu într-o Bibliotecă de nivel național. Obținînd independență și statut juridic, datorită noilor condiții, în doar 11 ani, a devenit una dintre cele mai moderne biblioteci din România. S-a dublat numărul de volume, colecțiile satisfacînd cerințele celor 11 facultăți cu peste 50 de specializări. Au beneficiat de donații variate și bogate din partea bibliotecilor universitare și publice din Marea Britanie, Franța, Germania, Austria, Ungaria, Italia, SUA. În 1995, a fost achiziționat softul *ALEPH*, un soft deosebit de performant și s-a purces la crearea bazei de date, care, actual, numără peste 150 000 informații. Lucrările de construcție a noii clădiri, cu un spațiu de 5 245 m², au început în anul 1999, urmînd să se încheie în 2007. În prezent, Biblioteca are 16 filiale, specializate pentru toate facultățile Universității. Din data de 08.02.2000, Biblioteca Centrală Universitară din Timișoara poartă oficial numele lui Eugen Todoran (1918 - 1997), fostul rector al Universității, decan al Facultății de Filologie, membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Directorul Bibliotecii, profesorul Vasile Țăra, a împlinit, în ianuarie 2006, vîrsta de 65 de ani. Cu acest prilej a fost editat un volum omagial *Emergența modelelor: studia bibliotecalia in honorem Vasile Țăra* / coordonatori: Maria Micle, Tamara Petrov. - Timișoara: Editura Universității de Vest, 2006. - 216p. Cartea a fost lansată în cadrul Conferinței ABIR și înmînată protagonistului cu toate semnăturile persoanelor incluse în *Tabula Gratulatoria*.

Volumul are o structură originală, cu totul deosebită de alte publicații de acest gen. În *Precuvîntarea*, semnată de ÎPS Nicolae, Mitropolitul Banatului, citim îndemnul de-a răsfoi și a cunoaște această carte despre Omul: *care stăruiește de mulți ani întru slujirea Bibliotecii, aceasta este o chemare la consultarea cărților din bibliotecile ce ne stau la îndemînă, căci fără un apel continuu la carte și la ceea ce ne oferă autorii, mari și mici, mai cunoscuți ori mai puțin cunoscuți, am sărăci din punct de vedere intelectual, spiritual și moral.*

Doamna dr. Tamara Petrov, șefa Serviciului Științifico - Bibliografic, motivează în *Argument* elaborarea acestei lucrări, precum și titlul, care sugerează *acea stare de incandescentă pe care o produce o rază luminoasă într-un anumit mediu*, dl Țăra fiind purtătorul unor elevate calități omenești și profesionale la care ar trebui să rîvnească toți cei care au îmbrățișat meseria de bibliotecar.

După *Tabula gratulatoria* urmează mesajul lui Mircea Regneală, directorul general al BCU Carol I din București, Președintele ABIR, care consemnează meritele deosebite ale profesorului Vasile Țăra în calitate de membru al Comisiei Naționale a Bibliotecilor din România, privind consolidarea profesiei de bibliotecar, sincronizarea cu bibliotecile din țările care dețin cataloage colective, contribuțiile mari la impunerea unor norme în domeniul biblioteconomiei, la redactarea Legii bibliotecilor. Vasile Țăra este modelul directorului care a manifestat cea mai mare grijă de formarea continuă a salariaților, delegîndu-i la stagii și cursuri în capitala Țării, oferindu-le șanse de-a merge în vizite de documentare peste hotare.

În *Medalion – întarsie* : *Vasile D.Țăra – o biografie incandescentă* Maria Nițu prezintă evoluția în ascensiune a protagonistului, absolvent al Facultății de Filologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, repartizat la Universitatea

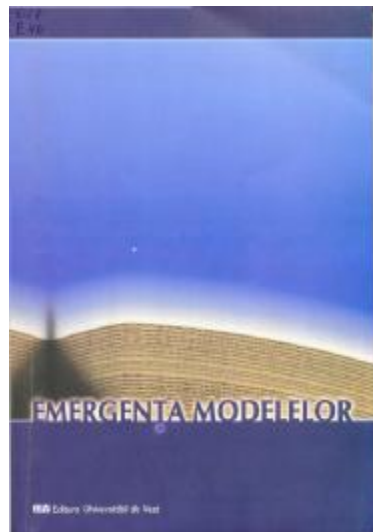
din Timișoara unde a urcat toate treptele ierarhiei profesionale (preparator, asistent, lector titular, conferențiar, profesor universitar, prodecan și decan la Facultatea de Litere, Filosofie și Istorie. Activitatea profesională, științifică, redactarea serialelor științifice, inclusiv și a *Limbii Române*, editată la Chișinău, au fost apreciate cu distincții onorante: *Conferențiar universitar evidențiat* (Ministerul Învățămîntului, 1984), *Diploma de Onoare a Societății Limba Română*

din Iugoslavia (2000). Numele lui a fost inclus în mai multe enciclopedii, printre care *Who's Who in Romania* (2002). A devenit o autoritate științifică, fiind citat în numeroase lucrări de specialitate ca referințe bibliografice de bază...

Neîndoielnic, Biblioteca Universității timișorene a cîștigat mult de cînd (din 1991) îl are ca director pe dl prof. Vasile Țăra! A reușit informatizarea completă a serviciilor odată cu procurarea soft-ului ALEPH (unul dintre cele mai scumpe programe bibliotecare), realizarea catalogului colectiv, construcția unui edificiu nou al Bibliotecii, întemeierea școlii de biblioteconomie la Timișoara ș.a.

Cărți și volume îngrijite sau coordonate, volume multiplicare la tipografia universității, studii și articole publicate în străinătate, studii și articole publicate în țară, comunicări la manifestări științifice internaționale, conferințe, contracte de cercetare științifică, referințe critice – toate constituie bibliografia solidă a prof. Vasile Țăra.

Capitolele următoare: *Profesia de bibliotecar - quo vadis?*; *Pragmatica biblioteconomică și Ipostaze istorice ale Cărții și ale Bibliotecii* cuprind cercetări, sinteze documentare, experiențe biblioteconomice, semnate de cunoscute personalități în domeniu: Ion Stoica, Nicoleta Marinescu, Tamara Petrov, Elena Tîrziman, Victoria Frâncu, Maria Micle, Constatntin Mălinaș, Claudia Pop. Important este să menționăm că temele abordate, sînt teme de un interes sporit și pentru bibliotecarii moldoveni: care este sensul

schimbării, de ce omul educat crede în forța noului, ce trebuie să facă în această perioadă bibliotecile, cum a evoluat profesia noastră și cum este apreciată în / de societate, cum se discursă bibliotecarii școlari, cine este bibliotecarul de referință, ce se întâmplă în CZU și ce funcții îndeplinește astăzi această clasificare, ori cum poate fi aplicată scienometria în evaluarea bazelor de date? La toate aceste întrebări veți găsi răspunsuri în studiul pe care îl prezentăm.

În *Filele de amintiri* îl vedem pe profesorul Vasile Țara înconjurat de prieteni, discipoli, participant la diverse manifestări de specialitate, în mijlocul unui grup de bibliotecari din R. Moldova etc.

Revenind la relatarea noastră despre evenimentul ce s-a produs la Timișoara, vom aminti că în Asociația bibliotecarilor, care este o organizație profesională și științifică, a fost creată o nouă secțiune, *Periodice*, menirea căreia este de a soluționa problemele ce țin de evidența, descrierea bibliografică și înmagazinarea informațiilor despre tipurile de publicații. În secțiunea *Comunicarea documentelor și împrumut interbibliotecar* au fost luate în discuție următoarele subiecte: etica comunicării în context european, promovarea lecturii în bibliotecile școlare, recuperarea publicațiilor nerestituite la termen sau pierdute de utilizatori, facilitățile de împrumut interbibliotecar odată cu apariția catalogului colectiv ș.a. S-a propus, în vederea redresării situației bibliotecilor școlare, procurarea softului ALEPHINO, „fratele mai mic” al lui ALEPH, pentru toate bibliotecile din școli.

O secțiune nouă este cea de *Statistică și evaluare*. În cadrul ei, au fost făcute propuneri privind evaluarea bibliotecilor din învățământul preuniversitar, iar studiul comparativ al situației bibliotecilor universitare din România a fost foarte oportun în ajunul intrării în Uniunea Europeană.

În cadrul secțiunii *Achiziție și dezvoltarea colecțiilor*,

colegii noștri au împărtășit experiența în ceea ce privește achizițiile electronice, utilizarea oportunităților de parteneriat și partajarea procurărilor de documente și bazelor de date, specificul deselecției în biblioteci la ora actuală.

Actuale sînt preocupările bibliotecarilor în ceea ce privește conservarea publicațiilor și digitizarea patrimoniului științific. În comunicarea sa, directoarea Bibliotecii Universității din Brașov, dna dr. Anca Râpeanu a oferit o imagine clară a stării actuale de digitizare din țările Europei de Est, vorbind în special despre situația din România. Biblioteci de diferite tipuri în România au început digitizarea patrimoniului lor, dar, din păcate, nu se respectă coerența, iar lucrările efectuate nu corespund întotdeauna standardelor. Cît de necesară este expunerea on-line a rezultatelor obținute, ne convingem și noi, cei din afara Țării, care doar pe această cale putem admira Manuscrisele lui Eminescu (ferice de acele biblioteci care au intrat în posesia tuturor volumelor digitizate ale manuscriselor eminesciene, noi dispunem doar de primele 2 volume în format tradițional, vezi: <http://www.bar.acad.ro>). Putem consulta adresa: <http://www.apograf.cimec.ro>, unde găsim o bază de date ce conține facsimilele digitizate a 194 de volume (peste 50 000 de pagini) din colecția din Alba Iulia.

În ziua a 3-a, pentru toți participanții la Conferință a fost organizată o vizită de documentare la Biblioteca Universitară din Szeged, Ungaria. Acolo, prin bunăvoința colegilor unguri, au putut admira noua clădire a Bibliotecii în care tot fondul este expus în acces liber, utilizatorii beneficiază de sute de calculatoare, cabine individuale de studiu, condiții moderne de lucru. În clădirea Bibliotecii sînt prevăzute săli de curs, spații de studiu colectiv, librărie etc.

Pentru o documentare suplimentară despre acest eveniment puteți accesa: http://www.bcut.ro/abir/comunicări_timisoara_2006.html

Primul GLOSAR tipărit al limbii române

Radu MOȚOC,

Limba română, în forma ei orală, a constituit întotdeauna prima dovadă a originii și unității noastre naționale. Stolnicul Constantin Cantacuzino, referindu-se la limba noastră, spunea: „Însă Români înțeleg nu numai ceștea de aici, ce și den Ardeal, carii încă și mai neaoși sânt și Moldovenii și toți câți și într-altă parte să află și au această limbă, măcară fie și cevași osebită în niște cuvinte den amestecătura altor limbi, cum s-au zis mai sus, iară toți unii sânt”. Limba română a fost și imaginea spirituală a continuității neamului nostru și a apartenenței la același filon daco-roman a diferitelor dialecte sud-dunărene (macedoromân, istoromân, meglenoromân).

Cea mai veche atestare a romanității limbii era considerată, pînă nu demult, relatarea istoricului florentin Poggio Bracciolini, cuprinsă în lucrarea *Disceptationes convivales* (1451). Anterior însă, la 10 mai 1426, Rinaldo degli Albizi, ambasador florentin la curtea regelui Ungariei, nota într-un raport: *Vallachi habent quasi Roumanam linguam*.

Primii sunt umaniștii italieni din veacurile XV-a și al XVI-a care vor face diferența între limba vorbită de poporul român de origine latină și limba ecleziastică - slavona. Umaniștii pe care îi putem aminti: Nicolaus Machinensis (în lucrarea *Historia Gotica*), Lorenzo d'Anania (*La fabrica del mondo*, Napoli, 1573) și Giovanni Botero (*Relazioni universali*, Bergamo, 1596).

Călătorul Francesco della Valle din Padova, care însoțea, în drumurile sale prin Valahia și Transilvania, pe

contele Aloise Gritti, în anii 1532-1533, explica romanitatea limbii transcriind, în litere latine, o simbolică expresie autohtonă: „La lingua loro e poco diversa della nosta italiana, si dimandano in lingua loro Romei, perche dicono esser venuti anticamente da Roma ad habitar in quel paese, et se alcuno dimanda se sanno parlare in la lor lingua valacca, dicono a questo modo: Sti Rominest, che val dire: Sai tu Romano, per esser corrotta la lingua”. * Expresia a trecut apoi la germanul Wolfgang Lazius, care, la mijlocul sec. al XVI-lea, a transcris-o sub forma: *Stis Romane*. Și istoricul Ioanes Lasicius menționează un alt cuvânt românesc: *ucide - occide*. Trei cuvinte românești, transpuse în ortografie italiană, semnalează în anul 1596, istoricul Giovanni Botero: „Monstrano di tirare origine da' Romani nel loro parlare; perche ritengono la lingua latina, ma piu corrotta, che noi italiani. ** Chiamano il cavalla - callo; acqua - apa; il pane - pa, la care ulterior, în 1601, mai adaugă alte exemple: *le legne - lemne; la donna - mugier; il vino - vin; la casa - casa; l' huomo - huomen*”.

Mai puțin cunoscută, dar foarte importantă este însemnarea iezuitului Ferrante Capeci, care scria din Cluj la 27 feb. 1584: „ E la Transilvania habitata da tre sorti di persona, et tutti hanno lingua distinta. Valachi, i quali sono i piu antichi habitatori e discendono da Italiani, onde hanno lingua similie all' italiana moderna...”.

Mărturiile ale scrierii cu alfabet latin, în limba română, s-au păstrat de la începutul sec. al XIII-lea, deși se poate

considera că a existat o continuitate a culturii latine, aceste mărturii sunt anterioare celor păstrate în tiparele chirilice. În acest sens, cităm lucrarea tipărită la Cluj în 1550, care reproduce procesele verbale referitoare la „proba cu fierul roșu” la care au fost supuși condamnații de la tribunalul din Oradea, între anii 1208-1234. În acest document sunt menționate numeroase forme onomastice și toponime românești: Albeu, Bogdan, Buhus, Comsa, Duca, Fata, Iliia, Jancu pristaldus, Leka, Lascu, Luca, Micu pristaldus, Miros, Neuca vaivoda, Predan, Sacicu, Sthanus hospes, Vadu, Voda filius, cît și sate: Benea villa, Bervei, Mortun, Pescera, Velchea, Vitan și Vulchoi.

Urme ale scrisului românesc cu litere latine sunt de găsit în multe scrisori transilvănene ale prelaților catolici în relația lor cu Vaticanul. Acțiunea de convertire a românilor din Transilvania, Moldova și Valahia la catolicism s-a sprijinit pe folosirea limbii naționale, atât în propaganda orală, cît și în cea scrisă. Acest lucru îl dovedește scrisoarea Papei Grigore XI-lea din 3 oct. 1374, prin care recomanda numirea unui episcop catolic pentru valahi, care să cunoască limba română.

Pînă la Consiliul de la Florența din 1439, menționează Dimitrie Cantemir în lucrarea sa *Descriptio Moldaviae*, moldovenii: „...întrebuințau litere latine. Dar după acel conciliu, mitropolitul Moldovei trecând de partea papistașilor, diaconul lui, Marcu Efesiul, numit Teoclist...a sfătuit pe Alexandru cel Bun să scoată literele latine și să introducă literele chirilice. Astfel a fost primul autor al barbariei care stăpânește astăzi Moldova... Fiindcă literele slavone nu erau suficiente pentru a arăta pronunțarea tuturor sunetelor pe care le avea limba moldovenilor, a trebuit să se găsească litere noi și din această pricină scrierea moldovenească are un număr mai mare de litere decît oricare limbă europeană. Se numără astăzi 46 de litere împreună cu semnele prozodice și ortografice”.

Părăsind pentru o vreme haina firească a scrisului latin, limba română a revenit prin textele rotacizante, dar și prin scrisoarea boierului Neacșu din Câmpulung, *Catheismul*

de la Sibiu în drepturile ei firești.

În perioada de dominare slavo - chirilică, ce a urmat reacției ortodoxe, scrisul latin a continuat în cancelariile voievodale din Moldova și Țara Românească. Astfel, documentul emis din Târgoviște, la 28 ianuarie 1431, de domnitorul Dan al II-lea, prin care confirmă brașovenilor privilegiul comercial obținut de la Mircea cel Bătrân, este alcătuit din două părți: scrisoarea de confirmare în limba latină și reproducerea privilegiului în slavonă care cuprinde cîteva formule onomastice românești în ortografie latină. Astfel, în sec. al XVI-lea, apar, simultan sau alternativ, dar într-o evidentă continuitate istorică, cărți și texte românești cu caractere chirilice sau latine în diferite grafii. Cea mai veche tipăritură românească cu litere latine, din care s-a identificat numai un fragment, este o culegere de *Cântece bisericești* imprimată la Cluj de Gaspar Heltai, între 1564 și 1586. Textele românești cu litere latine reprezintă expresia grafică a graiului popular, a limbii vorbite.

Un adevărat program de convertire la catolicism a românilor, semnalat de umanistul Antonio Possevino în anul 1583, viza traducerea în limba română a cărților religioase. În acest sens, Vaticanul s-a hotărît să tipărească un catehism cu caractere latine pentru români. La 10 decembrie 1583, catehismul era tipărit și difuzat în Moldova și Valahia. Dar, din păcate, nu a fost identificat, încă, nici un exemplar.

În culegerea de specimene lingvistice, alcătuită și publicată de Hieronymus Magister la Frankfurt în 1592, se găsește o variantă românească a rugăciunii *Tatăl nostru*, tipărită cu caractere latine. Din aceeași epocă datează și versiunea realizată de Luca Stroici, tipărită la Cracovia. Un alt *Tatăl nostru* românesc, scris cu litere latine, a fost publicat și de către Ioan Bocatius în 1594.

Apariția primelor glosare și dicționare în sec. al XVII-lea reprezintă o nouă etapă în evoluția scrisului românesc cu litere latine. Literatura de specialitate semnalează primul *dicționar român – latin*, tipărit la Leipzig în anul 1604, de către lingvistul german Hieronymus Magister, același care, în 1592, edita versiunea românească a rugăciunii *Tatăl*

nostru.

După înființarea, în 1622, a Congregației de propagandă Fide, asistăm la o puternică ofensivă catolică prin călugării franciscani în țările ortodoxe din sud - estul Europei. Călugării misionari cunoscători ai limbii române fac adevărate anchete lingvistice în toate ținuturile locuite de români, care se finalizează prin glosare și dicționare ale limbii vorbite de români. Un îndreptar lingvistic editat la Roma în 1630 este *Alphabetum Servianum*... Dincolo de interesul lingvistic, aceste lucrări pledau în favoarea latinității limbii române și a unității naționale, diferențele lingvistice puse în evidență de la o țară românească la alta erau prezentate nu în fondul principal de cuvinte, ci numai în cel dialectal, deci neesențiale.

Un fragment de dicționar sub formă prescurtată a unui glosar de cuvinte se află în lucrarea *De Regno Dalmatiae et Croatia libri sex* a istoricului Ioannes Lucius din 1666, editat la Amsterdam. Glosarul este alcătuit din 68 de cuvinte și opt expresii românești, transcrise în alfabet latin cu echivalente în limba latină. Una din cele opt expresii selectate de Lucius se referă la existența conștiinței originii romane a poporului nostru în mediul clerical și cărturăresc de la curtea lui Matei Basarab „*Noi sentem di sange Rumana*”. Lucius a extras exemplele ce au văzut lumina tiparului dintr-un dicționar mult mai mare, redactat, pentru Congregația de propagandă Fide, de călugărul franciscan Francisco Soymirovici care cunoștea limba română și călătorise în cele trei țări române. Acest glosar reprezintă prima încercare din secolul al XVII-lea de a face cunoscută

în Europa limba românească prin dialectele sale. Cuvintele românești reproduse în lucrarea lui Lucius, scrise după principiul ortografic etimologic, sunt așezate în coloana din stînga, în ordine alfabetică, iar corespondentul latin este în partea dreaptă, fiind o demonstrație a originii latine a limbii române.

Prin aceste glosare, editate în 1604, precum și cel din 1666, imaginea limbii române a devenit un bun al culturii europene, servind drept model vocabularului lui Del Chiaro și lui Miron Costin.

Dicționarul reda o imagine unitară a limbii române prin prezența elementelor lexicale și a oferit un model de ortografie prin aplicarea principiului etimologic pentru a dovedi latinitatea limbii noastre.

* „Limba lor diferă foarte de italiana noastră; se numesc în limba lor Romei, pentru că ei spun că în timpuri îndepărtate au venit de la Roma pentru a locui în această țară și dacă cineva îi întrebă dacă știu să vorbească în limba lor valahă, răspund în felul următor: Știi românește (?), care se spune în italiană: sai tu Romano, fiind spus într-o limbă (italiană) stricată”.

** „Demonstrează că se trag din Romani, în vorbirea lor; pentru că vorbesc în limba latină, dar mai stricată, decât noi italieni”.

*** „Și Transilvania, care este locuită de trei nații, fiecare cu limba sa distinctă. Valahii, care sunt cei mai vechi locuitori și descind din latini, având limba asemănătoare cu italiana modernă”.

Note:

1. Cantemir, Dimitrie. *Descrierea Moldovei*. București: Editura Cartea Românească, 1940.
2. Dima - Drăgan, Corneliu. *Ex libris*. București, 1973.

Anexa I.

“Tatăl nostrum” transcris de Luca Stroici.

Părintele nostrum ce iesti in ceriu, sivincaske se numele teu: sevie inperecia ta, se fie voia ta, komu ie în ceru assa ssi prepemintu. Penia noastre secioase de noai astedei Ssi irate noae detorile noastre, cum ssi noi lesem detorniczitlor nostril, Ssi nu aducze prenoi in ispite, ceno mentuiaste de sitlanul. Keie ata inperecia ssi putara ssi cinstia in veczij vneicit lor, Amen.

Anexa II.

GLOSARUL ROMÂN – LATIN LUCIUS—SOYMIROVICI

Valach	Latin	Caine	Canis
Albu	Album	Ciara	Cera
Albul	Albus	Carta	Carta
Apa	Aqua	Cielul	Coelum
Argint	Argentum	Cruce	Cruce
Auru	Aurum	Domnul	Princeps, Dominus
Arma	Arma	Doamna	Domina
Ansul	Angelus	Domneste	Dominicus
Ape	Apes	Domnia	Dominium
Buno	Bonus	Domnata	Dominatio tua
Buna	Bona	Dutor	Debitor
Barba	Barba	Erba	Herba
Barbosul	Barbatus	Frat	Frater
Bou	Bovis	Fratia	Fraternitas
Botezat	Baptizatus	Freul	Frenum
Calul	Caballus	Fur	Fur
Casa	Domus	Furat	Furari
Camassa	Camisa	Gaina	Gallina
Caemp	Campus	Gramatic	Discipulus
Caemp lung	Campus longus	Luna	Luna
Campana	Campana	Lung	Longus
Capul	Caput	Lume	Lumen
Caglia	Callis, via	Stella	Stella
Cagliator	Viator	Soere	Sol
Luminare	Candela, Lumen	Lun	Dies, Lunae
Luminosus	Splendidus, Marc	Martis	Illustris
Maire	Major	Miercur	Mercurii

Munte	Mons
Muntani	Montani
Nic	Nix
Ninge	Ningit
Nigro	Niger
Ploua	Pluvia
Pament	Pavimentum
Rivol	Rivulus

Gioi	Iovis
Vinere	Veneris
Sambata	Sabati
Nedeglia	Slavonicum Dies

Paste	Pascha
Rossu	Rubeus
Romaneste	Romane

VALACH LATIN

Bine venit domnata
Bine am gasit pre domne vestre
Su noi sentem Rumeni
Noi sentem di sange Rumana
Ne te teme
Rumi tot sventia acolo
Pune solich in capul
Rumen Munten

Bene veniat domination tua
Bene inventa domination vestra
Etiam nos sumus Romani
Nos sumus de sanguine Romano
Ne timeas
Romae omnia sanctoibi
Pone biretum in capite
Romanus Montanus

Dinspre pedagogie pentru pedagogie

Axenia SAULEA,
profesor de pedagogie, grad didactic superior

Între folclor și pedagogie, se știe, există o strânsă legătură, precum există între folclor și literatură. Folclorul e școală - singura dinaintea de apariția școlii propriu-zise, care continuă să existe ca izvor educațional și după apariția acesteia.

Relația dintre folclor și pedagogie o putem releva în două dimensiuni: valențele folclorului ca material educativ propriu-zis și ideile poporului despre educație. Nici una și nici cealaltă nu sunt teoretizate, deocamdată, într-un sistem coerent.

Folclorul ca materie educativă este selectat, prelucrat și aplicat în ansamblu pentru educația școlară. Analizând manualele școlare, mai ales cele ale ciclului primar, putem observa că autorii au ales din literatura populară acele conținuturi care corespund cel mai bine cu programele școlare. Creațiile lui V. Alecsandri, I. Creangă, P. Ispirescu au devenit, astfel, surse prețioase pentru cadrele didactice. De altfel, și activitățile extracurriculare, organizate de pedagogi cu o accentuată finalitate patriotică, nu au cum să neglijeze folclorul.

Al doilea aspect al problemei în discuție constă în existența ideilor din creațiile folclorice, idei care pot sta la baza unei concepții despre educație. Și, într-adevăr, cercetînd cu atenție procesul devenirii pedagogiei ca știință, constatăm că ea își are destule surse în cea populară.

Studiind sistemele de educație și instruire, elaborarea unei teorii moderne cu privire la educație în cadrul orelor

de istoria pedagogiei, elevii anului V de la Colegiul Pedagogic *Ion Creangă*, Bălți, au constatat că și Comenius și continuatorii săi, pînă la Herbart, au preluat din pedagogia populară conținuturi educative valabile pentru sistemele lor, conform rigorilor educative ale școlii de atunci.

Comenius a fost cel ce a încercat să determine problemele și ideile de bază ale fenomenului educativ popular. Un argument convingător sînt principiile enunțate în *Didactica Magna*, care aduc mai degrabă a proverbe. Spre exemplu, *Natura nu face nimic fără temelie sau rădăcină, Natura așează rădăcinile în adîncime, Natura pornește de la ușor la greu*. Putem lesne observa, în aceste sentințe, principiile unei concepții populare, care, în esență, se aseamănă cu principiile didacticii contemporane.

Trei probleme și-a pus omul din popor în legătură cu educația: necesitatea, posibilitatea și permanența ei, aspecte confirmate și dezvoltate mai tîrziu de știința pedagogică. Argumente elocvente sînt și unele proverbe și zicători ce exprimă ideea necesității cultivării ființei umane: *Nici pădure fără uscături, nici om fără cusur, Școala face omul om / și altoiul pomul pom, Este nevoie să tai pom / și să cioplești om*.

Alături de necesitatea educației, oglindită în concepția populară, găsim și opinii ce țin de posibilitatea ei: *Se scoate miere din orice floare, Pămîntul cît de bun / fără lucrător, sălbatic rămîne*.

Omul învață toată viața: lucrul acesta este exprimat cu

multă claritate și în proverbe care prezintă „învățarea” (adică educația) ca o acumulare fără limite a experienței vitale. Spre exemplu: *Învățătura nu are margini, Omul moare de bătrîn / și tot nu le știe toate, Viața este scurtă / învățătura – lungă*. Putem afirma cu certitudine că poporul crede ferm în necesitatea educației, o crede posibilă, adevăr exprimat și prin intermediul folclorului că omul este «apt» pentru educație pe tot parcursul vieții.

Analizând valențele educative ale folclorului, observăm, în primul rând, un optimism puternic și sănătos, care, din păcate, lipsește astăzi multor pedagogi. Tot poporul crede că pesimismul (și) în materie de educație este un nonsens.

Pătrunzînd în esența tradițiilor, obiceiurilor, datinilor neamului nostru, remarcăm tendința poporului de a educa tînăra generație conform unui model de om virtuos (om de omenie). Omenia este valoare pe care omul și-o dorește, și-o cultivă, începînd cu „școala celor șapte ani de acasă”. Anume pe această calitate complexă (morală, estetică, intelectuală) se și clădește personalitatea umană.

Aceste aspecte sînt definite de S. Stoian „fețe ale idealului educativ” popular. Acestea ar fi *La început a apărut munca* (educația în și prin muncă), *Ce e bine și ce e rău* (educația morală), *Ce e frumos, e frumos* (educație estetică), *Tare ca fierul / iute ca oțelul* (educație fizică), *Apa trece / pietrele rămîn* (educație patriotică). Aceste „fapte” constituie conținuturile educației în manualul nescris al pedagogiei populare.

Prelucrînd aceste aspecte, pedagogia școlară a pus accentul pe anumite laturi ale vieții și spiritului uman care, după cum se poate vedea, nu diferă prea mult de felul cum vede poporul educația ca fenomen și ca proces.

Studiind „fețele idealului educativ” popular și raportîndu-l la cel contemporan, elevii de la anul V, au făcut un exercițiu comparativ între conținutul educației populare și cel al educației promovat de pedagogia cultă și au remarcat că nimic nu e întîmplător. Mai mult, chiar au menționat că pedagogia „oficială” promovează, în special, educația intelectuală (lucru explicabil) pe cînd poporul întotdeauna pune accentul pe educația prin muncă, ea ocupînd prim-

planul în practica educațională. De altfel, valoarea învățării pentru omul din popor este tot o muncă: *Învățătura e grea muncă*. Cît despre educația patriotică - un timp aceasta a fost neglijată și de către școală. Pe timpuri, poporul a fost atașat mult de pămînt și de limbă. Actualmente, consideră elevii, școala ar trebui să promoveze un ideal de educație patriotică nou.

Pedagogiei populare nu-i lipsesc nici metode de educație. În educația populară se utilizează, poate mai simplificat, aproape toate metodele cu care operează școala. Spre exemplu: Arătarea lucrului (demonstrarea exemplului), sfatul (explicația), cînd este răzul căci: *Sfatul d-aia este dat / ca să fie ascultat*, întrebarea și răspunsul (conversația), aprobarea, dezaprobarea, pedeapsa. Educatorul popular folosea și ghicitorile ca metodă de instruire, experiență milenară de la care pedagogul de azi are adesea multe de învățat, or, ea este un joc colectiv sau individual ce verifică, momentan, inteligența, abilitatea și orizontul cultural al copiilor.

O încărcătură maximă educațională o constituie folclorul copiilor, care poate fi considerat, credem, un alt „învățător” reprezentativ.

Pedagogii contemporani folosesc cu măsură și bun simț întreg fondul, potențialul educativ al pedagogiei populare.

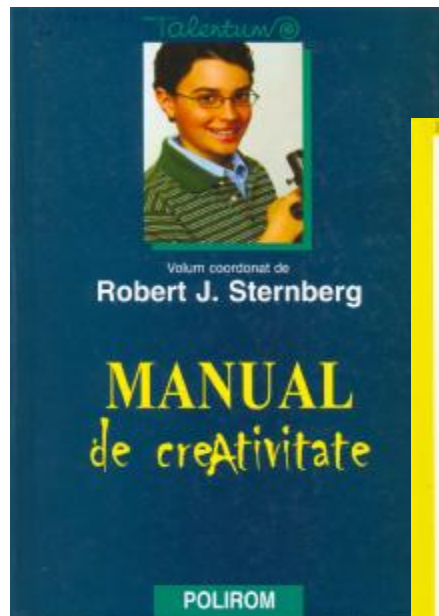
Un substanțial ajutor, în acest sens, îl acordă Biblioteca Științifică, care pune la dispoziția elevilor și profesorilor publicații în diverse limbi despre folclorul basarabean, despre pedagogia populară. Revistele de prestigiu de la noi și din România pot fi consultate în sălile de lectură și la expozițiile lunare „Intrări Recente”. Bibliotecarii utilizează cu competență și eficiență și multe alte modalități de promovare a bogatei colecții de carte: expoziții, rafturi și bibliografii tematice, lansarea și organizarea unor dezbateri în jurul documentelor din această categorie, programarea unor conferințe sau sesiuni de comunicări, inițierea de cursuri folclorice etc., lucru care sporește numărul cititorilor. Personalul didactic de la Colegiului Pedagogic *Ion Creangă* au descoperit în BȘU un fond bogat de cărți din

creația populară orală, de reviste și medii audiovizuale capabile să ne sprijine în activitatea de predare și cercetare a folclorului românesc și a pedagogiei populare.

Bibliografie:

1. *Proverbele românilor*. Ch.: Ed. Litera, 1998.
2. Robea, Mihail M.. *Proverbe, zicători, ghicitori și strigături*. București: Casa editorială Muntenia, 1999.
3. Silistraru, Nicolae. *Etnopedagogie*. Ch., 2003.
4. Vrabie, Gheorghe. *De civitate rustica*. 1998.

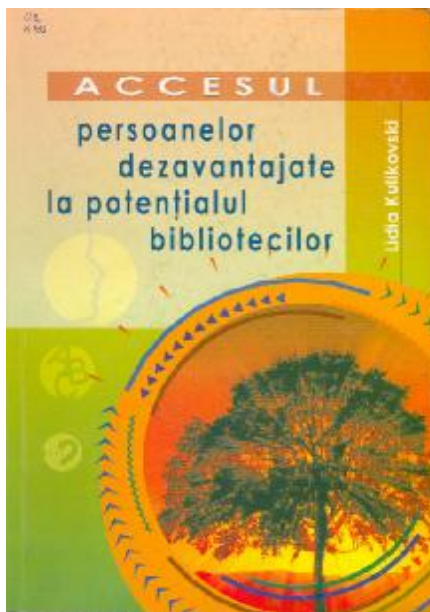
O carte de referință pentru biblioteconomie

Elena HARCONIȚA

În acest an colecția Bibliotecii noastre s-a îmbogățit cu câteva lucrări de importanță despre educația incluzivă, semnate de profesorii universitari bălțeni, doctori Maria Pereteatcu, Lidia Stupacenco, Larisa Zorilo: *Educația și consilierea părinților*: Ghid pentru părinți; Maria Pereteatcu, Lidia Stupacenco, *Educația incluzivă*: Ghid pentru profesori. Ambele cărți au apărut în 2006 la Tipografia din Bălți.

Facultatea de Pedagogie Psihologie și Asistență Socială a organizat o conferință internațională: *Abordarea socio-psiho-pedagogică a problemei educației incluzive*, materialele căreia, la fel, s-au înscris în fondurile Bibliotecii. În cadrul conferinței au fost prezentate comunicări despre situația copiilor cu deficiențe, lipsa specialiștilor calificați care ar lucra cu astfel de copii, lipsa unui sistem de asistență educațională, medicală și socială în R. Moldova.

Manualul, pe care dorim să-l prezentăm, *Accesul persoanelor dezavantajate la potențialul bibliotecilor**, scris de colega noastră, directoarea Bibliotecii Municipale B. P. Hașdeu din Chișinău, dr. conf. universitar, doamna Lidia Kulikovski, vine să completeze cunoștințele tuturor celor interesați de acest domeniu, oferind un suport teoretic și practic pentru lucrul cu persoanele dezavantajate.

Manualul a apărut sub egida Asociației Bibliotecarilor din R. Moldova, a Școlii de Biblioteconomie, cu sprijinul Programului Informațional al Fundației Soros - Moldova.

Cartea se adresează nu numai bibliotecarilor, managerilor instituțiilor info-documentare, dar și profesorilor universitari, pedagogilor, educatorilor, tuturor categoriilor de specialiști preocupați de realizarea proceselor de instruire, formare, educație și socializare a persoanelor de orice vîrstă și cu orice fel de deficiențe. Manualul constituie o contribuție valoroasă la dezvoltarea domeniului biblioteconomic și educațional național.

Bogăția experienței profesionale, cercetările profunde și consecvente ale autoarei, vizitele de documentare în bibliotecile din Europa și SUA, cunoștințele și ambiția de-a explora teritorii neglijate pînă acum, redactarea a 5 monografii, a 200 de articole în domeniul biblioteconomiei, bibliologiei și bibliografiei, au constituit temelia pe care s-a ridicat acest inedit edificiu intelectual oferit de dna Lidia Kulikovski.

Natalia Goian, dr. conf., șefa Catedrei Biblioteconomie și Asistență Informațională USM, Chișinău, în *Cuvîntul înainte*, îi prezice cărții o viață lungă, multiple aprecieri afît din perspectiva acuității tematicii acesteia, cît și origina-

lității structurale, *mottourilor alese cu deosebit discernământ*, referințelor și variatei bibliografii pe care s-a fundamentat scrierea fiecărui capitol, inclusiv Web-uri utile, ce conțin și adresele bibliotecilor din lume care oferă servicii excelente persoanelor dezavantajate. Sîntem îndemnați să ne verificăm și consolidăm cunoștințele prin *auditul* de la finele fiecărui capitol. Sîntem atenționați asupra *limbajului foarte simplu și accesibil* folosit de autoare, iar *Glosarul cuvintelor nefamiliare bibliotecarului*, de la anexe, înlesnește mult receptarea fiecărui material.

Mesajul manualului, prin materialele, informațiile incluse specifică următorul lucru: implementarea acestor concepte poate fi o activitate realizabilă, rentabilă, rodnică, recompensatorie, plină de satisfacții, meritorie și valoroasă pentru oricare bibliotecă, susține autoarea în *Prefață*. Într-un mod foarte sugestiv și explicit, invocînd efectul caleidoscopului pentru domeniul bibliotecar, profesoara Lidia Kulikovski demonstrează cum s-a schimbat imaginea bibliotecii și stereotipurile clasice, transformînd-o într-o infrastructură dezvoltată, nevoită mereu să-și armonizeze relațiile cu diverse organizații, instituții, utilizatori și concurenți, acceptînd conceptele de accesibilitate, incluziune, diversitate și altele tangențiale acestora.

Gîndit ca un manual care să ofere conținuturi complexe pentru orice aspect abordat, fiecare capitol pornește de la un text literar, fragmente desprinse din *Cărțile și noaptea* de Jorje Luis Borges și *Portretul lui M.* de Matei Călinescu.

În viața mea am primit multe și poate nemeritate onoruri, dar unul dintre ele m-a bucurat mai mult decît oricare altul, și anume onoarea de a fi numitt director al Bibliotecii Naționale...

*Eu mi-am imaginat întotdeauna Paradisul sub forma unei bibliotecii...Eram, într-un fel, centrul celor nouă sute de mii de cărți în numeroase limbi și în același timp mi-am dat seama că abea puteam să descifruz copertile și structura cărților... Atunci am scris acea poezie intitulată *Poemul darurilor*, care începe astfel: *Nimeni să nu reducă la lacrimi și reproșuri / Această demonstrație de măiestrie / A Domnului care cu magnifica ironie / Mi-a dat în același**

timp cărțile și noaptea.

Aceste două daruri care se contrazic: multe cărți și în același timp noaptea, incapacitatea de-a le citi...(J. L. Borges)

După astfel de fragmente, urmează titlul capitolului, reperatele și cuvintele – cheie, care sugerează subiectul studiat. Apoi vin textele propriu-zise cu fundamentări temeinice teoretice, cu trimiteri la actele internaționale și naționale, referitoare la politicile pe probleme de incluziune, colaborarea statelor în vederea protecției sociale ale membrilor săi, susținută de ONU, Organizația Mondială a Sănătății (OMS), Organizația Mondială a Muncii (OMM), Organizația Europeană pentru dezvoltarea Economică (OEDE). Se propun căi și mijloace de eliminare a barierelor, crearea oportunităților necesare pentru toți membrii societății. Cele 10 capitole respectă o unică structură, în care se înscriu și 8 boxe ce suplimentează informațiile obținute prin prezentarea diverselor statistici, explicarea noțiunilor, exemple de servicii ș.a.

Nu putem să nu enumerăm denumirea capitolelor: *Introducere în conceptul de incluziune, Grupuri sociale: Caracteristici.Statistici.Tendințe; Accesibilitate arhitecturală. Acces fizic și design interior; Colecții și resurse în formate accesibile; Societatea informațională incluzivă: tehnologii informaționale și de comunicare a persoanelor cu handicap; Servicii; Management; Marketingul serviciilor informaționale pentru persoanele dezavantajate; Instruirea bibliotecarilor pentru activitatea cu persoanele dezavantajate; Cu mijloace mici...și timp puțin.*

După textul capitolului urmează *Auditul* (verificarea cunoștințelor și a instituțiilor în care lucrează bibliotecarul) și *Activități practice* de consolidare a cunoștințelor și deprinderilor însușite.

Capitolul al XI-lea este constituit din 4 anexe: *Ghidul Asociației Bibliotecarilor din America Servicii de Bibliotecă pentru persoanele înaintate în vîrstă; Incluziunea socială; Linii Directoare Calimera; Organizații ale persoanelor dezavantajate din Republica Moldova sau utile acestor persoane.*

Pe lângă *Glosarul cuvintelor nefamiliare bibliotecarului*, manualul oferă un aparat auxiliar foarte bine pus la punct: *Lista boxelor, Lista Figurilor, Lista tabelelor, Lista activităților practice*. Activitatea nr. 8 (capitolul *Servicii*), de exemplu, se numește *Leonardo – geniu dislectic. Exercițiu practic*. Mulți nu cunosc că Leonardo da Vinci a suferit de dislexie – deficiență la citit. După vizitarea paginilor web despre pictor, profesorul întreabă: *Metoda lui de scriere „oglină” a fost dictată de condiția de handicap pe care o avea Leonardo sau era o strategie de codificare, tănuire a descoperirilor sale științifice, cu care nu era de acord Biserica Romano – Catholică?*

Într-un tabel de la pagina 30 este prezentată o *Listă a personalităților notorii cu handicap de învățare și deficit de atenție*: Albert Einstein, Thomas Edison, John Kennedy, Carl Lews, Nelson Rockefeller, John Lennon, Henry Ford, Robert Kennedy, Beethoven, Hans Christian Andersen, Mozart, Louis Pasteur și alții, deficiențele cărora nu i-au

împiedicat însă să devină renumiți în toată lumea prin realizările și performanțele lor. Audienților li se propune să – și amintească de persoanele cu care comunică, poate printre ei se află oameni cu cerințe speciale și cum ar trebui să se procedeze în asemenea cazuri?

Înainte de a încheia prezentarea, ne vom opri la *Nota de recunoștință*, așezată nu la finele volumului, cum procedează unii autori, dar imediat după *Prefață*. Lidia Kulikovski mulțumește tuturor colegilor pentru susținerea mărinimoasă. Cea mai mare recunoștință o merită, normal, soțul și fiica.

Cred că numai un bibliotecar putea să elaboreze cu atîta acribie și răbdare un asemenea manual și, totodată, un ghid important pentru colegii săi.

Felicitări și urări de frumoase succese.

* Kulikovski, Lidia. Accesul persoanelor dezavantajate la potențialul bibliotecilor: Manual pentru bibliotecari.- Ch.: Ed. Epigraf, 2006. - 287p.

O lucrare de maximă utilitate

Elena SCURTU,
Șef Serviciu Documentare și Informare bibliografică

Lucrarea recent apărută este un ghid destinat, în mod special, bibliotecarilor și specialiștilor din domeniul asistenței informaționale. Ea va trezi, la sigur, și interesul tuturor celor care pledează pentru libertatea intelectuală și accesul la informație, pentru sincronizarea cu standardele internaționale din domeniu. Ghidul ***Libertatea intelectuală și accesul la informație**** a apărut grație sprijinului financiar acordat de Fundația Soros - Moldova. Autoarea, Irina Digodi, este un nume cunoscut în lumea bibliotecară din R. Moldova, România, SUA.

În șirul drepturilor umane, dreptul la libertatea informației (indiferent de modalitățile de înregistrare, difuzare sau depozitare) deține prim - planul. În *Declarația univer-*

sală a drepturilor omului, articolul 19, se indică că *orice om are dreptul la libertatea... de a căuta, de a primi și de a răspîndi informații și idei, prin diferite mijloace și independent de frontierele de stat*. Dreptul la libertate este garantat de anumite instituții și instrumente legale de fiecare țară în parte.

Problema libertății intelectuale este prezentată în lucrare din două perspective:

libertatea intelectuală - un bun valabil al întregii societăți;

libertatea intelectuală - un sistem de idei circumscris activității de bibliotecă.

„Libertatea intelectuală, menționează Irina Digodi, este

o stare de spirit, un concept menit să aducă lumină în toate activitățile și acțiunile pe care le întreprind bibliotecarii: orice program pus în acțiune, orice opțiune profesională, orice activitate de selectare a materialelor etc. conduce la întâlnirea cu principiile libertății intelectuale”.

Conținutul lucrării este structurat în următoarele compartimente: o introducere, un capitol cu maxime și cugetări despre libertatea intelectuală, o anexă și referințe bibliografice.

Partea I *Libertatea intelectuală ca stare de spirit* cuprinde mai multe secțiuni cu probleme relaționate cu libertatea intelectuală și accesul la informație:

- *libertatea intelectuală: delimitări conceptuale;*
- *incursiuni istorice și istoriografice în subiectul abordat;*
- *accesul la informație și esența societății informaționale;*
- *rolul bibliotecilor în ameliorarea accesului la informație;*
- *biblioteca digitală - o realitate a societății informaționale;*
- *sugestii privind accesul la informație;*
- *instrumente legale, politici, regulamente în sprijinul libertății intelectuale.*

Partea II *Bariere în accesul la informație*. Autoarea

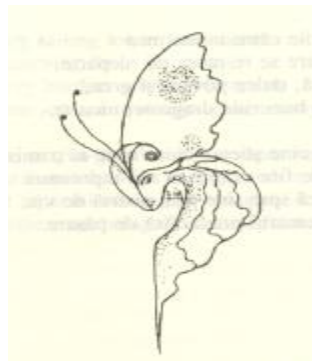
enumeră printre obstacolele care grevează accesul la informație:

- cenzura – latură tenebră a libertății intelectuale;
- acțiunile întreprinse de bibliotecar pentru a se opune cenzurii;
- comportamentul bibliotecarilor în cazul contestărilor din partea beneficiarilor;
- bibliotecarii – cenzori în cazurile dacă...;
- barierele economice în accesarea informației.

Anexa conține un set de întrebări și răspunsuri menite să faciliteze înțelegerea de către bibliotecari a noii misiuni și orientări condiționate de schimbarea mediului informațional.

Considerăm ghidul o lucrare de maximă utilitate și dorim cititorilor momente de revelație produse de cartea Irinei Digodi *Libertatea intelectuală și accesul la informație*.

* Digodi, Irina. *Libertatea intelectuală și accesul la informație*: ghid pentru bibliotecari. – Ch.: Ed. Epigraf, 2006. - 48 p.

Noi bibliografii

Elena SCURTU

La începutul anului curent, colecția Bibliotecii noastre s-a completat cu 3 bibliografii, rod frumos al trudei bibliotecarilor de la Biblioteca Națională și Biblioteca Municipală B. P. Hașdeu din Chișinău.

Bucură preocupările constante ale bibliotecarilor de la Biblioteca Municipală B. P. Hașdeu în elaborarea biobibliografiilor unor personalități eminente ale poporului nostru.

Biobibliografia *Alecu Russo* completează 2 biobibliografii publicate în Moldova în anii precedenți. E vorba de: *Alecu Russo* (1819 - 1859 / alcăt. I. Șpac; Bibl. Rep. de Stat N. Krupskaia. – Ch.: Cartea moldovenească, 1969. – 35 p. și *Alecu Russo* / alcăt. E. Scurtu; red. resp. E. Harconiță. – Bălți, 2004. – 67 p.

Viața și activitatea lui A. Russo rămîne a fi un model și un izvor nemuritor de gânduri, de idei, de inspirații, scriitorul fiind și imaginea ideală a patriotului în pieptul căruia a bătut o inimă mare plină de dragoste nelimitată pentru țară, neam, limbă.

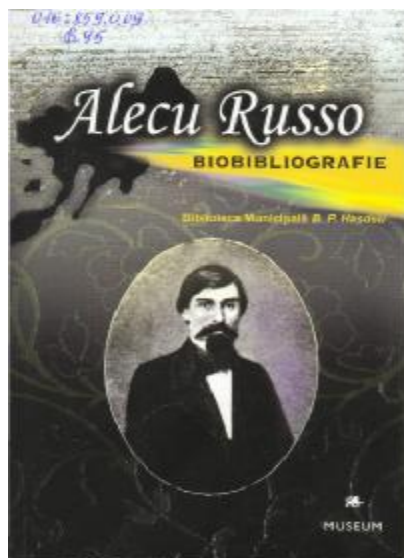
Nou-apăruta bibliografie diferă de cele precedente prin structura sa originală, prin volumul de noi informații: iconografie (albume, cărți poștale, foto, etc.), ilustrații păstrate la Muzeul literaturii române M. Kogălniceanu.

Materialul este organizat în cinci capitole esențiale, fiecare avînd mai multe subcapitole:

Tabel cronologic;

Operele scriitorului;

"Acel ostaș al propășirii" (despre autor și opera sa);

Aprecieri;

Indexuri auxiliare.

Capitolul *Acel ostaș al propășirii...* este format din: bibliografii, enciclopedii și dicționare, iconografie, ilustrații, date generale despre viața scriitorului, despre lucrări și preocupări aparte: A. Russo - *lingvist, folclorist, cercetător al literaturii, omagieri.*

Compartimentul *Aprecieri* conține poeziile lui Emil Loteanu, Iulian Filip, Gheorghe Ciocoi, scrise cu ocazia aniversării a 150 de ani de la nașterea scriitorului.

Este variat și capitolul indexurilor auxiliare: index de opere, de nume și

personaje, de periodice și seriale consultate, bibliografia bibliografiei.

Lucrarea constituie o sursă serioasă pentru toți cei care tind să-și aprofundeze cunoștințele despre marele nostru clasic, să se inspire pentru noi creații.

O altă biobibliografie este consacrată unui bibliotecar de vocație, directorului general al Bibliotecii Municipale din Chișinău, dnei dr. Lidia Kulikovski.

Activitatea doamnei L. Kulikovski este multiaspectuală: director de bibliotecă, conferențiar universitar la USM, profesor la Școala de Biblioteconomie de pe lângă Asociația Bibliotecarilor din Moldova, Președinte al Asociației Bibliotecarilor din Moldova (2000 - 2004), autor al mai multor proiecte de cercetare bibliografică, coordonator național al proiectelor europene PULMAN, CALIMERA.

Activitatea performantă a doamnei L. Kulikovski a fost

apreciată după merite: *Lucrător emerit al culturii* (1987), medalia *Meritul Civic* (1996), Premiului european *Managerul sec. XXI* (2001).

Este prezentă mereu cu investigații interesante și în publicațiile de specialitate din țară și de peste hotare.

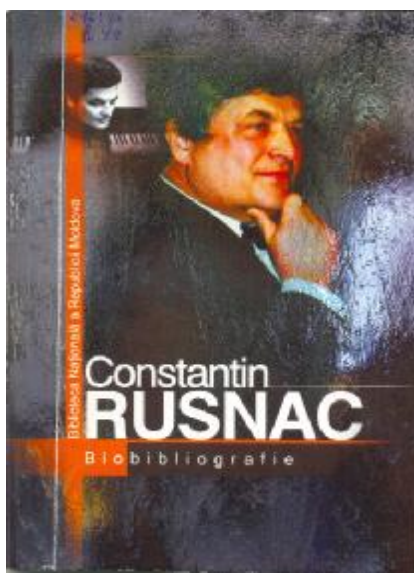
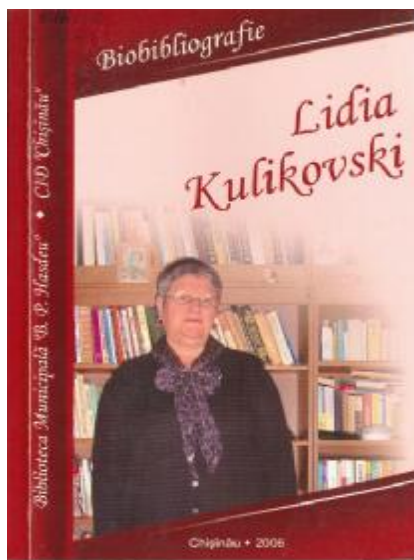
Biobibliografia dată totalizează aproape 250 de documente, aparținând penitei protagonistei și referințe despre activitatea sa.

Structura lucrării este următoarea: *Articol introductiv*, semnat de lu. Colesnic; *În loc de curriculum vitae* de I. Madan; volume de autor, ediții alcătuite și îngrijite, articole, studii, prefețe, recenzii; articole și referiri despre Lidia Kulikovski; interviuri; aprecieri; *Vorbește Lidia Kulikovski*; rezumate în limbile franceză, engleză, rusă, indexuri auxiliare.

Pînă și coperta conține cuvinte frumoase despre Lidia Kulikovski, aparținînd unei personalități destinsse din lumea cărții, profesorului universitar dr. Ion Stoica. Un fragment doar: *"Doamna L. Kulikovski realizează prin cele scrise o cercetare necesară, motivată și solid construită, cu o structură logică, desfășurată pe o schemă clasică, de la tabloul general al problemei la practica locală și apoi la soluțiile de perspectivă"*.

Lucrarea este o apreciere incontestabilă a unei activități de invidiat și demnă de urmat.

Biobibliografia **Constantin Rusnac** (colecția *Compozitorii Moldovei*) a fost elaborată de Biblioteca Națională în cadrul proiectului editorial *Moldavica*. Lucrarea dă măsura contribuției cunoscu-

Confluente Bibliologice

tului compozitor, muzicolog la îmbogățirea patrimoniului muzical național.

Biobibliografia este structurată în multe compartimente: *Opera*, *Referințe despre viață și operă*, *Studii și articole semnate de C. Rusnac*.

Compartimentul *Opera*, evident, cel mai cuprinzător, include culegeri cu note ale compozitorului, apărute în publicații periodice, cărți, seriale, precum și înregistrări audio, prelucrări, aranjamente, manuscrise din arhiva personală a compozitorului în limbile română, rusă, engleză.

Autobiografia, articolele publicistice despre colegi, evenimente culturale, pedagogie muzicală anunță un om înzestrat cu har de narator.

Biobibliografia are și indexuri auxiliare care înlesnesc vădit utilizarea lui: un index de nume al autorilor, traducătorilor, interpreților și un altul de titluri și de versuri (primele cuvinte).

Grupajul de imagini de la finele ediției ilustrează plenar activitatea compozitorului.

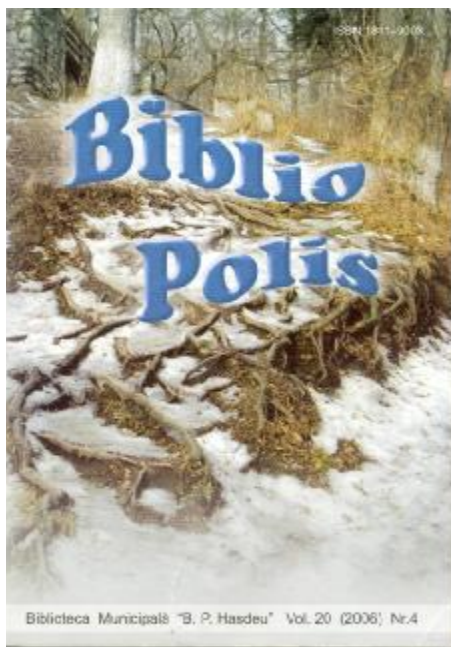
Biobibliografia Constantin Rusnac dă dimensiunea adevărată a unui compozitor de referință. Biblioteca Națională, putem spune, înregistrează un nou succes în elaborarea bibliografiilor din Moldova.

BiblioPolis, nr.4, 2006

Ceea ce trebuie să remarcăm de la bun început în ultimul număr al *BiblioPolis*-ului din 2006 este corpolența - 120 de pagini! Spațiile generoase oferite de revistă au permis și inserarea unui set de materiale care "depășesc" specificul publicației.

Vioara întâi (și) a acestui număr este, normal, Vlad Pohilă. Într-un savuros editorial: *Bibliotecile pînă la și după sărbători*, redactorul - șef, analizînd fenomenul celor trei săptămîni de "petreceri non-stop" din R. Moldova, consideră că, probabil, o asemenea stupidă euforie nu există nicăieri pe glob. Am vrea să-l contracizem, or, din cîte cunoaștem, la ruși e, la fel, mare "guleai". Cauza "prea multelor sărbători de la noi: Crăciun pe nou, Anul Nou, Crăciunul pe vechi, Anul Nou pe vechi etc.", trebuie căutată, precizează editorialistul, în circulara semnată de V. I. Lenin în 1918, document ce are următorul conținut: "lăsați-i pe cei intoxicați de opiumul credinței în Dumnezeu să facă mai întâi Anul Nou (revelionul), apoi să cinstească Nașterea Fiului Domnului (Crăciunul). Petrecînd copios pînă și după 1 ianuarie, oamenii muncii nu vor mai sesiza adîncă, netrecătoarea semnificație a sărbătorii Crăciunului, apoi a celorlalte sărbători creștine ..." "Zilele de mahmureală", în care se cufundă la fiecare frontieră dintre ani toată R. Moldova, ne fac să credem că diabolica intenție / invenție a actualei mumii din mausoleu a reușit cu asupra măsură. Doar bibliotecarii, spune autorul, își fac onest datoria.

Vlad Pohilă se produce la fel de performant și în *Ce miț frumos: dragostea de carte*, studiu în care demachiază un

șir de mituri cu care au fost alimentați ani în șir cetățenii URSS. Autorul se oprește, în special, la mitul "USSR - samaia citaiușceaia strana mira" și demonstrează, apelînd și la o statistică actuală, inconsistența lui. Redactorul - șef își etalează capacitățile de scriptor și în *Mai mult decît o bibliografie* (o recenzie la volumul *Revista Arhivele Basarabiei* de Ion Șpac) și *Adolescenții și cărțile sau cu adevărat "nimic nu e altceva"* (o consemnare a medalionului literar *Nichita Stănescu* organizat de BP „O. Ghibu” și a lansării volumului *Istoria Rusiei: Kratkii kurs* al lui Ion Iachim la liceul „M. Sadoveanu” din Călărași). Tot Vlad Pohilă semnează și un alt material comemorativ *Venirea perpetuă a*

lui Nichita Stănescu la Chișinău, eveniment de anvergură comentat, cu alte ocazii, și de alți actori ai momentului. Cum autorul nostru a reușit să se întretină în acel octombrie 1976 cu poetul *Necuvintelor*, el își valorifică, în primul rînd, propriile impresii.

Victor Petrescu, directorul BJ "Ion Heliade Rădulescu", Tîrgoviște, este autorul a încă unui studiu consistent (*Biblioteca: scenarii noi provocate de societatea informațională*) despre strategiile eficiente de funcționare a bibliotecii în condițiile "revoluțiilor informaționale", a unei societăți informaționale.

În *Andragogia: cum să înveți ca să înveți* Tatiana Coșeriu ia în dezbateră problema învățării adulților: "un ansamblu de activități care le asigură obținerea studiilor pe parcursul vieții, adaptarea lor la schimbarea lor la schimbările din mediul profesional și social, dezvoltarea creati-

vității ca subiect al procesului de învățămînt”. Autoarea ajunge la concluzia că: “Principiile andragogice sunt valabile și pentru formarea profesională a bibliotecarilor. Deoarece bibliotecarul învață toată viața”.

Elena Vulpe, directorul BP “O. Ghibu”, scrie în *Spectacol de poezie – o nouă formă de activitate culturală* despre un fenomen mai nou, recitalul de poezie interactivă, poezie-aperativ- “aPerOESIEs”, acțiune culturală neordinară organizată de Alianța Franceză și Editura Cartier. Autoarea definește specificul neobișnuitei manifestări, recomandînd-o pentru agenda activităților colegilor: “aRerOESie, Poezie - Aperitiv reprezintă un spectacol cu intervenții poetice susținut, de obicei, de actori sau muzicieni în localuri scenice neconvenționale: cafenele, baruri, aer liber, în biblioteci, în mijloace de transport etc. Pe această cale se stimulează interesul, se suscită apetitul pentru o poezie interactivă, ușor consumabilă ca o cafea și lejeră precum o briză de vînt. Tehnica de regie se aseamănă unui recital poetic, conținînd în repertoriu un florilegiu de poezii de calitate cu tentă comică și ludică ce se asimilează direct și neforțat”.

Ana Uncu analizează rezultatele unei anchete sociologice, realizată cu scopul de a identifica cauzele nefrecvențării BM “B. P. Hașdeu”. Una din cauze, concluzionează semnatara, este nu numai concurența altor mijloace de informare, ci, anormal, indiferența, apatia respondenților.

Pe de altă parte, Tatiana Fedoruc vorbește în termeni optimiști despre o activitate cu priză la public *Chișinăul citește o carte*. În 2006, “provocarea pentru cititorii maturi” a fost proza lui Haralambie Moraru *Viața mai tîrziu*. O altă carte pusă în discuție la filialele BM “B. P. Hașdeu” a fost *Copilul cu aripi de carte* de V. Romanciuc.

Cu ocazia împlinirii a 15 ani de existență a BP “Transilvania”, directorul instituției, Parascovia Onciu, face în *O bibliotecă devenită simbol al atracției polilor*, o inventariere a realizărilor, performanțelor înregistrate: o susținută activitate bibliografică și editorială, organizarea mai multor simpozioane, ateliere profesionale, colocvii, mese rotunde,

lansări de carte etc.,etc.

Directorul revistei, dna Lidia Kulikovski, continuă captivantul serial al “memoriilor de călătorie”, rezultate a unor participări la diferite simpozioane, organizate de bibliotecile din Țară. *Toamna la Vaslui: biblioteca în prim - plan* e un “film” bine realizat al Vasluiului și a infrastructurii sale culturale, “biblioteca fiind, desigur, în prim - plan”. De asemenea, un “reportaj” afectiv este și *Un centenar de lectură publică la Bîrlad* în care dna Lidia Kulikovski “descoperă” orașul, comunitatea bîrlădeană și BM “Stroe S. Belloescu”.

Rubrica “Itinerarele Frăției” mai inserează alte două materiale: *O prezentă remarcabilă a Chișinăului la Tîrgoviște* de Elena Butucel, directorul BP “Ovidius” și *Un pod al spiritualității, de la Nistru la Olt*, semnat de Elena Gorincioi, de la Biblioteca din Vadul lui Vodă.

Alexe Rău, cunoscut scriitor și om de cultură, directorul BN a R. Moldova, scrie cu multă afecțiune mai degrabă un eseu despre biografia BP din Hîncești, intitulat, aproape marquezian: *Un veac de nesingurătate a cărții la Hîncești*.

Nicolae Rusu devine încet, încet cronicarul *BiblioPolisului*. În acest număr semnează o recenzie (*Destin halucinant*) la romanul *Ultimul tren spre România* a cunoscutului prozator din Snagov, originar din Basarabia, Anatolie Paniș. “În linii mari, menționează N. Rusu, romanul este o ambițioasă tentativă de a țese o pînză epică după o schemă din elemente documentare, dar prin tehnici și procedee ale ficțiunii artistice”. Cronica este secundată de un profil literar al prozatorului Anatolie Paniș, realizat de Anatol Ciocanu. Alte trei recenzii pertinente găzduite de acest număr sînt: *Supremul argument – nepărtinitoarea istorie* de Constantin Bobeică (despre *Istoria Rusiei. Kratkii kurs* de Ion Iachim), *Un Ghid spiritual de nădejde în labirintul literar* de Sergiu Cogut (despre *Literatura universală: manual pentru clasele liceale cu profil umanistic* de Sergiu Pavlenco) și *O istorie fascinantă a sufletului omenesc în calea lui spre Dumnezeu* de Ninela Caranfil (despe *Cînd a venit Cel pe Care îl mai așteptam* de V. Babanschi). Mai rețin atenția și exercițiile analitice ale liceenilor de la *Mircea Eliade* despre “creația nichito - stănesciană”.

Mai semnează, în acest număr, Efimia Lepadatu, Natalia Suvac, Elena Labliuc, Maria Cudlenco, Ionel Căpiță.

Și prin recentul număr, *BiblioPolis*-ul demonstrează că

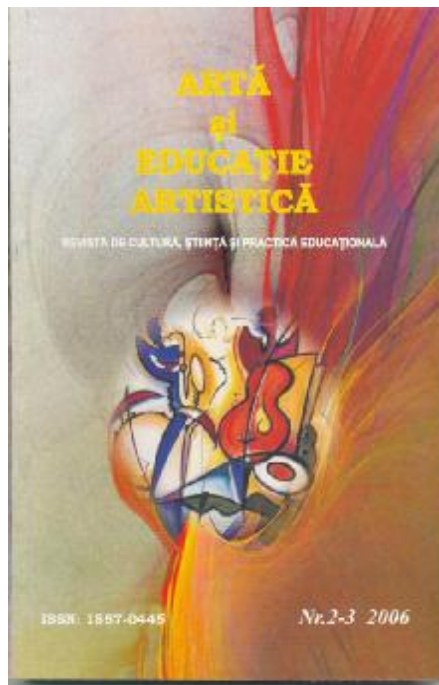
a devenit una dintre cele mai competitive reviste basarabene.

Anatol MORARU

Artă și Educație Artistică, nr. 2-3, 2006

La sfârșitul anului 2006 a văzut lumina tiparului nr. 2-3 a Revistei de cultură, științe și practică educațională „Artă și Educația artistică” care conține materialele, ce dezvăluie și tratează, atât arta cu legile ei propriu-zise, cât și arta ca demers artistic – educațional. După cum ne relatează fondatorul revistei, dl prof.universitar Ion Gagim „Pedagogia este și știință și artă. Artă și știință este și pedagogia artei”. De aici revin și marile probleme cu care se confruntă pedagogia artei și ea trebuie să continue să-și formuleze legile sale. Tot autorul acestor cuvinte a chemat potențialul din domeniile pedagogic și artistic de a susține și demonstra, că „Și arta are dreptul de a sta, ca importanță vitală pentru viitorul omului, alături de știință”.

De la aceste idei, lansate de savantul și pedagogul – muzician Ion Gagim continuă și se dezvoltă următoarele două numere ale revistei „Artă și Educație artistică”. De această dată materialul este sistematizat în șase compartimente ce reflectă probleme de teoria artelor, metodologia didactic educațională, evenimente cultural - educaționale și de creație. Un compartiment aparte, cu genericul „Anul Enescu”, îl constituie relațiile despre personalitatea mar-

cantă a culturii române a sec. XX George Enescu.

Răsfoind cu mare interes paginile noii ediții a Revistei „Artă și Educația artistică” încă odată ne convingem, că grupul de persoane, care și-au publicat materialele pe paginile acestei reviste, are o viziune largă asupra fenomenului artistic și educativ, viziune, atât științifică cât, și bazată pe experiența de creație și educațională proprie.

De această dată și-au dat concursul savanții: Carmen Cozma, Viorel Munteanu (România), Victor Ghilaș, Nicolae Silistraru, Maia Robu, Vladimir Babii, (Moldova), pedagogi-metodiști - Lidia Stupacenco, Liuba Ciobanu - Mocanu, oameni de cultură - Elfrida Koroliova, Aurelean Dănilă, Ghenadie Ciobanu, doctoranzi ai diferitor instituții de învățămînt universitar.

Suntem în așteptarea noului număr al revistei

Margareta TETEALEA,
dr., conf. univ., decanul Facultății Muzică
și Pedagogie Muzicală

Geografia ca teroare a istoriei

Nicolae ENCIU,
doctor hab., conf. univ., șef Catedră Disciplini socioumanistice, Facultatea Drept

Așadar, începînd de luni, 1 ianuarie 2007, Uniunea Europeană s-a mai îmbogățit cu doi noi membri – Bulgaria și România, după ce aceleași țări fuseseră acceptate anterior în Alianța Nord – Atlantică, asigurându-li-se, în așa mod, nu numai perspectiva modernității / modernizării, ci și scutul strategic NATO împotriva oricărei eventuale amenințări sau agresiuni din exterior.

Cît privește Republica Moldova, în lipsa unei perspective clare și fără să fi depus, cel puțin, o cerere de aderare la Uniunea Europeană, oficialii acesteia nu găsesc o altă soluție decît să îndemne populația „să aducem Europa la noi acasă”. Cum însă Europa nu manifestă careva intenții de „a veni la noi acasă”, aderarea României la Uniunea Europeană este apreciată de o bună parte a populației Republicii Moldova drept o serioasă limitare a accesului acesteia la singura gură accesibilă de aer european.¹

Dincolo de incertitudinile momentului, extrem de important este faptul că Republica Moldova rămîne un partener privilegiat al României, chiar și după aderarea ei la Uniunea Europeană, că România oficială manifestă și în continuare „un interes special, generat de multiplele noastre afinități”, interes care va fi reflectat în poziția adoptată la nivelul Uniunii Europene, în vederea preluării Republicii Moldova în pachetul pentru Balcanii de Vest². La fel de

tranșantă în această privință este și societatea civilă din România care, prin reprezentanții săi de marcă, a lansat mobilizatorul apel „a nu uita nicicum Basarabia !”.

Concluzia este formulată de reputatul istoric prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu care, în numărul din decembrie 2006 al prestigioasei reviste *Historia*, - avînd în calitate de seniori – editori o seamă de alți istorici de marcă din România contemporană, inclusiv acad. Dan Berindei, prof. univ. dr. Ion Calafeteanu, prof. univ. dr. Ioan Scurtu etc., - semnează un consistent și foarte instructiv studiu privind vicisitudinile istoriei contemporane a Basarabiei³.

În accepția autorului, de la 1812 și pe parcursul timpului, vecinătatea Rusiei țariste, iar, ulterior, a Uniunii Sovietice și, mai recent, a Federației Ruse, a reprezentat, pentru politica externă generală a Iașilor și Bucureștilor, mai apoi a României, o premisă, o condiție și o rezultată, de prea puține ori un beneficiu și cel mai adesea un dezastru și o obsesie constantă. Acest pericol de prim rang s-a manifestat în mod cu totul deosebit în decursul existenței României Mari (1918 – 1940), care s-a prăbușit în urma faimoaselor note ultimative ale Uniunii Sovietice din 26 – 27 iunie 1940, după cum și între 1944 și 1989, atunci cînd Kremlinul s-a pretins deopotrivă „prieten” și tutore ideologic, dar, practic, stăpîn absolut pînă prin anii '60 ai secolu-

lui XX al Bucureștilor.

Considerentele expuse i-au determinat pe exponenții elitei politico - diplomatice, militare, economico - financiare și intelectuale, precum și pe titanii presei politice române, începînd cu Mihai Eminescu, continuînd cu Nicolae Iorga, Pamfil Șeicaru și mulți alții, să abordeze – din unghiuri și în perioade istorice evident diferite – rolul și locul problemei Basarabiei și a factorului rusesc asupra orientării de ansamblu a României și destinului său european.

O dată cu trecerea timpului, marilor personalități nominalizate li se vor alătura o serie întregă de celebri gînditori, mai cu seamă din generația de aur a anilor '20 - '40 ai secolului XX – Octavian Goga, Gh. I. Brătianu, I. Petrovici, S. Mehedinți, C. Rădulescu - Motru, Radu R. Rosetti, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Sabin Manuilă, C. C. Giurescu, Emil Cioran, Petre Țuțea ș.a. – astfel încît, așa cum menționează prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu, în domeniul de referință s-a afirmat o celebră butadă, pe cît de „brutală”, pe atît de reală, și anume că, de aproape 300 de ani, practic de la 1711, cînd Petru cel Mare a atins Prutul, blestemul poziției geopolitice a României a rezultat din faptul că, în orice moment al evoluției lor, *românii s-au aflat prea aproape de Rusia și prea departe de Dumnezeu*⁴.

În același număr al revistei, dedicat integral Basarabiei și Bucovinei, sunt inserate scurte istorii privind originea numelui Basarabia; refugierea în Basarabia, la Tighina, a regelui Suediei Carol al XII-lea, după bătălia de la Poltava din 1709; condamnarea la moarte, în 1330, la Cetatea Albă, a Sfîntului Ioan cel Nou, pentru refuzul de a renunța la credința creștină.

Destinul Basarabiei în componența Imperiului țarist este urmărit de Bogdan – Alexandru Ciachir. La rîndul său, prof. univ. dr. Mihai Sorin Rădulescu evocă una dintre neamurile proeminente din Basarabia veacului al XIX-lea, familia Leonard, studiu realizat în urma înfîlîrii autorului cu ultima descendentă a acestei familii, Tatiana Leonard (n. 1932).

Semnificația Marii Uniri de la 1918 este la fel de actuală, argumentează în paginile revistei prof. univ. dr. Vio-

rica Moisuc. Locul Bucovinei în geneza Planului „Barbarossa” este urmărit de reputatul acad. Florin Constantiniu, iar faptul că Eliberarea Basarabiei și Bucovinei de Nord în cele 33 de zile de vară (22 iunie – 25 iulie 1941) „nu au fost plimbări demonstrative de oști în ținută de război, ci încheștări pe viață și pe moarte, o luptă dîrză, cu multe sacrificii umane, o filă glorioasă în istoria națională”, este demonstrat cu lux de amănunte de prof. Șerban Constantinescu.

„Am meritat, oare, Basarabia, în 1918?” – se întrebă dr. Florin Șperlea în articolul *Basarabia, provincia uitată*, constînd în finalul acestuia că, *în scurtul interval de timp în care împlinirea idealului național s-a concretizat în existența României întregite, nu am știut să valorificăm resursele umane și materiale, aștepta cîte vor fi fost, ca și întreaga noastră inteligență politică, pentru a putea păstra și consolida un edificiu care se dorea a fi unul peren* (P.47).

În fine, nu însă și în ultimul rînd, o magistrală retrospectivă diplomatică a pierderii Basarabiei și Nordului Bucovinei aparține cunoscutului ziarist și scriitor, președintelui fondator și animator al Asociației Mondiale „Pro Basarabia și Bucovina”, cu sediul la Paris, distinsului domn Nicolae Lupan. Din același număr al revistei aflăm despre constituirea, la Arhivele Statului din București, a „Fondului Nicolae Lupan – PRO Basarabia și Bucovina”, cu liste inventar ce numără 11.354 de file, cuprinzînd memorii, manuscrise, tipărituri rare, decupări, traduceri, cărți etc. ale „Pro Basarabiei și Bucovinei”.

În finalul prezentelor note vom menționa presanta actualitate a problematicii abordate în numărul special al revistei *Historia*, materialele semnate de prestigioși istorici purtînd un caracter variat, obiectiv și imparțial, *semnificația vecinătății cu Rusia* constituind principiul fundamental de la care pornesc și la care ajung, practic, toate demersurile autorilor. Este, de fapt, ideea centrală a testamentului politico – diplomatic al ilustrului Ionel I. C. Brătianu (1864 – 1927), lăsat posterității cu puțin timp înainte de sfîrșitul său neașteptat și rămasă, astăzi, la fel de actuală ca și atunci cînd a fost formulată.

Note:

* Conform rezultatelor sondajului sociologic „Barometrul opiniei publice – noiembrie 2006”, 68 % din totalul populației Republicii Moldova ar opta, în cadrul unui eventual referendum, pentru aderarea la Uniunea Europeană. În același timp, 54 % dintre respondenți consideră că principalul stat care poate ajuta Republica Moldova în această direcție este România („Flux”, nr. 47 (575), 1 decembrie 2006).

* Ambasadorul României la Chișinău, Filip Teodorescu: „Sunt încrezător față de viitorul comun, al Republicii Moldova, împreună cu România, în marea familie a democrațiilor europene”. In: Flux. 1 decembrie 2006, nr 47 (575).

* Prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu, *Basarabia și iar Basarabia*. In: Historia. decembrie 2006, An. VI, nr. 60. p. 3 - 14.

Studiu despre Diaspora poloneză din Republica Moldova

Mihail CERNENCU,
dr.conf. univ., șef catedră Științe Umanistice ULIM
W. MAEWSKI, *istoric*

Modificările pe harta politică europeană, după prăbușirea URSS, au avut drept consecință apariția mai multor state independente, printre care și Republica Moldova. Acest fapt a determinat oficialitățile moldovenești să abordeze o serie întreagă de probleme legate de protejarea limbii, culturii, tradițiilor reprezentanților minorităților naționale din republică.

Apariția lucrării „*Diaspora poloneză din Moldova: revenire la valorile culturale și spirituale*”, Chișinău, 2006. 208 p., sub egida *Institutului de cercetări Interetnice al Academiei de Științe a Republicii Moldova*, semnată de *Ion Bodrug și Gheorghe Damanciuc (prof. univ. bălțian)* vine să completeze paginile istoriei noastre de convețuire pașnică și de cooperare dintre reprezentanții diferitor etnii, inclusiv a polonezilor, în spațiul pruto - nistre-

an.

Lucrarea, pe care o prezentăm, este o cercetare complexă ce abordează un amplu cerc de probleme ale relațiilor moldo - poloneze, stabilite încă din evul mediu și relansarea relațiilor moldo - poloneze la sfârșitul anilor 90 ai secolului XX. Structurat în șase capitole, studiul reflectă activitatea diasporei poloneze în diferite domenii ale vieții economice, culturale și politice.

Primul capitol al lucrării reflectă relațiile moldo-poloneze de la începuturi pînă în epoca modernă. Autorii pun în evidență un număr mare de documente, care confirmă începutul relațiilor moldo-poloneze încă de la 1387, de pe timpul lui Petru Mușat, care îi aducea regelui polonez Wladislaw Jagello un

omagiu-jurământ de credință de la începuturi pînă la epoca modernă, cînd mulți emigranți, stabiliți inițial în Rusia, s-au retras în spațiile din apropierea hotarelor imperiului, inclusiv în Basarabia, anexată în 1812 și transformată ulterior în gubernie țaristă.

„In asemenea circumstanțe istorice, menționează autorii lucrării, s-au constituit pe teritoriul actualei Republici Moldova, localități populate preponderent de polonezi: la nordul Moldovei - satele Stîrcea (Glodeni), Duruitoarea Nouă (Rîșcani), Hîrtop (Fălești), Rașcov, Slobozia - Rașcov (Camenca), Grigorăuca, Petropavlovca, Coada Iazului (Sîngerei)". Mulți dintre polonezi s-au stabilit cu traiul la Chișinău, Bălți, Tighina, Tiraspol, Orhei, Rîbnița. Procesul de deznaționalizare la care puterea sovietică i-a supus pe băștinași nu a ocolit nici minoritatea poloneză: li s-a interzis să vorbească limba maternă, să învețe în școli cu predare în limba poloneză, să publice în limba poloneză. Chiar și în asemenea condiții vitrege o parte din etnicii polonezi din Moldova și-au păstrat tradițiile. Autorii cercetării analizează migălos istoria diasporei poloneze din Basarabia interbelică, care a fost una plină de interdicții și represiuni. Tragicele evenimente de după război: foametea organizată de regimul comunist în 1946-1947 care a mistuit sute de mii de oameni, deportările criminale din 1949 au afectat în aceeași măsură și pe etnicii polonezi. Abia după proclamarea independenței R. Moldova, la 1991, au fost create condiții și posibilități pentru renașterea națională și spirituală a etnicilor polonezi din republică. Este relevantă activitatea din ultimii 10-15 ani a comunităților culturale și religioase ale polonezilor, mijloacele mass - media ale diasporei poloneze din Moldova. Sînt evidențiate, în special, manifestările culturale organizate de Ambasada Poloniei în Moldova, care, în măsura posibilităților, susține desfășurarea acestor manifestări.

Anume, relansării relațiilor moldo - poloneze în ultimul deceniu al secolului XX - primul deceniu al sec. XXI îi este

consacrat capitolul II al studiului. Momentul crucial 1-a constituit semnarea în 1997 a Acordului de colaborare culturală și științifică între Polonia și Moldova, fapt care a extins cadrul colaborării între țările noastre. Un nou imbold al relațiilor dintre cele două state a dat vizita președintelui Poloniei Alexander Kwasniewski la Chișinău în octombrie 2003 și participarea lui la lucrările primului for „Polonia - Moldova”. Contactele neformale întreținute la nivelul diasporelor, dar și al oamenilor de afaceri, stimulează colaborarea eficientă în domeniul economic, cultural și educațional.

Capitolele III și IV ale lucrării ilustrează rolul diasporei poloneze din Moldova în extinderea relațiilor culturale și economice moldo - poloneze, cît și rolul comunității etnoculturale poloneze în renașterea și păstrarea valorilor spirituale și culturale. Autorii evidențiază contactele economice dintre ambele țări, stabilite și cu concursul diasporei poloneze din Moldova. Contactele științifice au contribuit la organizarea mai multor întruniri științifice, simpozioane cu participarea nemijlocită a membrilor diasporei poloneze. Au fost semnate acorduri de colaborare între mai multe instituții de învățămînt superior din Moldova și Polonia. A fost acceptată și se realizează mobilitatea elevilor, studenților, profesorilor între diferite instituții de învățămînt. Ultimele două capitole sînt consacrate problemelor culturale și în special, revenirii diasporei poloneze la valorile culturale și spirituale ale patriei lor istorice, cît și contribuțiile diasporei poloneze la dezvoltarea economiei, culturii, științei și artei din Republica Moldova.

Prezenta lucrare este o primă încercare de a studia în detalii activitatea diasporei poloneze din Moldova, de a determina locul și rolul ei în consolidarea și extinderea relațiilor moldo - poloneze.

Matematică și poezie

Silvia CHEPTEA,
profesor de matematică, Liceul "Vasile Alecsandri", mun. Bălți,

Frumos e să creezi

Creată a fost viața
Pe-acest pământ pribeag,
Ți-a arătat ea fața
Sfântosului meleag.

Iar viața totodată
A mai creat ceva,
Pe veci înfiripată
În suflet undeva.

Ne este ca oglindă
În care ne-am văzut,
Ne-a devenit osîndă
Frumosu-n chip tăcut.

În minuni atunci cerea-vei,
Urît e să nu crezi
Anume-atunci vedea-vei
Frumos e să creezi.

Fiecare matematician e și poet în suflet?

Oricît ar părea de contradictorii acești doi termeni la prima vedere, există undeva, în domeniul înalt al geometriei, un loc luminos unde se întîlnește cu poezia", spunea Ion Barbu într-un interviu. Această convergență, această accedere într-un loc înalt și luminos a rămas în permanență- ca orice tendință spre absolut- o aspirație, o sete niciodată satisfăcută. Efortul spre totalitate este, de fapt, unul de recuperare a anului integral, nescindat. La greci, teoria matematică a armoniei făcea parte din teoria generală despre armonia cosmosului, iar poemele ce țineau de ritualul misterelor antice constituiau doar pentru neofiți simple viziuni lirice, drame omenești, în vreme ce pentru inițiați ele erau veritabile "revelații", drame divine. Astfel, Barbu se situează în descendența unor spirite ca Platon, Descartes, Leibniz, care preconizau faptul că domeniul științelor exacte trebuie să fie complementar cu cel al științelor umane, să devină "Mathesis universalis" pentru a se putea pătrunde cît mai mult în adevărul cunoașterii. Iar matematica și poezia se află, deja fiecare în parte, alături la rădăcinile cunoașterii, cît și în perspectiva finală a unei înțelegeri transfiguroase, care percepe lumea în ansamblul ei.

Orice problemă geometrică, algebrică poate deveni vers. Creația este o totală dăruire de sine, ea cere și obligă. Există o singură lume și în ea sînt concentrate toate ideile, fie identice, fie opuse. Numeroase versuri, aforisme

au fost inspirate din seva acestor doua domenii.

Poezia și desenul au putut fi ilustrate pe o coală de papirus din epocile trecute sau pe o foaie albă din secolul XXI. Timpul nu se reflectă asupra veșniciei și sufletului.

În primul rind ambele, matematica și poezia, sînt roade ale creației libere, în care totuși ideea de ordine este fundamentală. Ambele presupun un anumit stil, în care concizia e caracteristica principală, un spirit constructiv, creator, în viziunea căruia atît matematica, cît și poezia iau în considerație, în locul unei singure lumi, cea reală, toate lumile posibile. Totodată, și matematica, și poezia, și arta mobilizează versurile interioare nu foarte diferite. Rațiunea și sensibilitatea nu se exclud, ci se potențează reciproc. Creatorul total unește în el spiritul de geometrie și pe cel de finețe, așa cum s-a întîmplat uneori în Renaștere, așa cum au dorit romanticii germani.

Comun celor doua domenii este și un orizont al misterului, situate altfel la limitele oricărui domeniu al spiritului, realitate pe care Blaga a articulată-o atît de convingător.

Poate un matematician să fie poet în același timp?

Cubul

Se ia o bucată de piatră,
Se cioplește cu o daltă de sînge,
Se lustruiește cu ochiul lui Homer,
Se răzuiește cu raze,
Pînă cubul iese perfect.
Dupa aceea se sărută de nenumărate ori cubul
Cu gura ta, cu gura altora
Și mai ales cu gura infantei.
Dupa aceea se ia un ciocan
Și brusc se fărîmă un colț de-al cubului.
Toți, dar absolut toți, zice-vor:
-Ce cub perfect ar fi fost acela
De n-ar fi avut un colț sfărîmat!

Dincolo de un efort conștient de contopire a celor două domenii, spirite aparținînd unuia din ele au avut intuiții profunde și au anticipat, involuntar, evoluția ulterioară celui alt domeniu.

Punctele comune nu doar ale poeziei și ale matematicii, ci oricărui domeniu al spiritului, se referă la modul de transformare și rafinare a conceptelor în timp, la reformularea lor în alți termeni, ca și la mecanismele de operare ale gândirii analogice. Epoca actuală a confirmat și a amplificat această viziune.

Un exemplu îl constituie importanța și amplexarea pe care a dobîndit-o teoria haosului în ansamblul cercetărilor științifice, paralel cu importanța acordată activității onirice și proceselor subconștiente, atît ca premise ale activității creatoare, cît și ca teme de meditație artistică.

Și dacă...

Și dacă ramuri bat în geam
Și se cutremur plopii,
E ca în minte să te am
Și-nct să te apropii.

Și dacă stele bat în lac
Adîncu-l luminîndu-l
E ca durerea mea s-o-mpac
Înseninîndu-mi gîndul.

Și dacă norii deși se duc
Și iese-n luciul luna
E ca aminte sa mi-aduc
De tine-ntotdeauna.

(M. Eminescu)

Poezia și matematica se pot întîlni așadar, pot dezvolta corespondențe, ambele presupunînd însă un nivel spiritual deosebit de elevat. De aceea e și foarte greu ca aceeași persoană să meargă pe "ambele căi". Această dificultate a fost resimțită din plin de Ion Barbu. Considerînd că n-a

reușit să atingă acea convergență ideală, poetul s-a retras în domeniul matematicilor, fără însă a fi scăpat vreodată de nostalgia complementarității. Privind cu detașarea și claritatea pe care trecerea timpului le articulează, putem spune că în persoana lui Barbu aceste contradicții s-au topit pentru că în el n-au încetat să coexiste matematicianul și poetul de geniu. Vocația științei și a poeziei a fost, pentru el prelungită dincolo de operă, asumată în viață pînă la ultimele consecințe.

Rară fericire de primăvară!

Uităm atîtea! Curgem doar pe legi!
Crucile celor morți în iarnă, zmulse,
Își suie tainic brațele a crengi,
Revenind copaci, pornind cu frunze.

E-o zi atît de rară, de întîmplări tăcute,
Încît parca-ș trăi pe lut de rai
Un mai vechi, o sută noua sute
Treizeci februarie sau zero mai.

Floarea fericirii are multe petale și fiecare diferă în funcție de nuanțe, însă frumusețea este unică. În ce constă fericirea unui poet și a unui matematician?

Omul se naște din fericire, se naște pentru a fi fericit, trăiește pentru fericire și pentru a-l face pe cei din jur mai fericiți.

Dar ce este fericirea?

Fiecare dintre noi are propriul răspuns. Ma străduiesc și eu să am unul. Desigur e mai aproape de gîndirea unui matematician. Fericire, de fapt, nu există în întregime, numai clipe diferențiale, mărimi foarte mici de fericire.

Dar cum trebuie de trăit ca aceste clipe ca numărul lor să tindă spre infinit?

Prin integrare obținem o viață mai mult sau mai puțin fericită.

Indiferența omului este enormă. Fiecare posesor a unei palme de pămînt și a unei picături de timp trebuie să parcurgă drumul existenței, fiind preocupat de ceva.

Ca și un pom, care nu poate să existe cu o singură frunzuliță. Fiecare ram are frunzulița sa, dar unindu-se, integrîndu-se la infinit, obținem un pom sănătos. Așa și omul, cu clipele lui fericite. Nici un leneș nu a fost fericit. Vrei să fii fericit? Găsește-ți de lucru, obține un rezultat și vei trăi o clipă de fericire.

Iată după părerea mea cum sună formula fericirii:

F - cantitatea de fericire;

m -cantitatea de muncă;

r - rezultatul obținut;

l - timpul pierdut, adică lenevie;

c - coeficientul pe care numai Dumnezeu îl știe

Munca este un mijloc de cunoaștere și un material pentru inventarea unei formule a fericirii. Fericirea, zădărnicia și întregul univers pot fi mărginite de corpuri geometrice: prizme, conuri și triunghiuri, căci existența are și ea fețe, muchii și vîrfuri.

Înalt în orga prisme cîntăresc
Un saturat de smen, poros infoliu.
Ca fruntea vinului cotoarelor roșesc,
Dar soarele pe muchii curs de doliu.

Aproape. Ochii împietresc cruciș
Din fila vibrătoare ca o tobă.
Coroana literei măraciniș,
Jos în lumină tunsă, grea de sobă.

Odaie, îndoire-n slabul vis!
Diretecată trece de o mătușă -
Gunoii tras în conuri, lagăr scris,
Adeverire zilei prin cenușă.

Timpul nu are oprire în nimeni și în nimic. În apele acestui rîu se poate reflecta totul și toate. Ce oglindește poezia și matematica în albia acestei doine curgătoare?

Fiind în primul rind activități ale spiritului, poezia și matematica vor oglinzi, într-o manieră proprie, schimbările pe care le suferă "spiritul veacului". Un exemplu, în acest sens, îl constituie schimbarea de paradigmă culturală din secolul nostru, din cercetare (atît în știință, cît și în literatură) aproape că a dispărut ideea de carte monumentală, de tratat predominînd articolul, eseul, studiul. Uneori

matematicienii își consacră întreaga viață demonstrării unei singure teoreme celebre. Știința începutului de secol XX, care accepta paradoxul și includea în vocabularul ei cuvinte ca "incert", "probabil", "contradictoriu", l-a determinat și pe L. Blaga să sesizeze, în eseul "Știință și creație", corespondențe între "stilul" teoriilor științifice contemporane lui și cel al artei moderne.

Elegie

Tremură aceeași apă și frunză
La bătaile aceluiași ceas
În ce tărîm și-n ce somn te-ai oprit?
Cerească, sub ce iarb-ai rămas?

Se revarsă în mine drumurile
Toate pe care-ai umblat.
Oglinda-ți mai păstrează chipul
Și după ce-ai plecat.

Fără gînd, fără îndemn, fără glas
Cu mîneca ștergi ochiuri ude
Un vecin prin zidul meu aude
Răbdarea neagră a aceluiași pas.

Ca simboluri, idealurile le reprezintă ca o dreaptă verticală cu vectorul orientat în sus, dreapta orizontală reprezintă, în accepția mea, constanta vieții fără suferințe și coborîșuri, iar dreapta verticală cu vectorul orientat în jos semnifică negativitățile, eșecurile, abisurile, care tind spre infinit.

Într-adevăr, problematica vieții o descriu cu ajutorul figurilor geometrice, căci consider ca între figurile de stil poetice și figurile geometrice există o similitudine, care ține de concepția poeziei, respectiv reprezentarea geometrică.

În crearea poeziei moderne, putem folosi metafore, simboluri și imagini care pot fi interpretate într-o multitudine de sensuri, căci punctul de pornire este întotdeauna același: poezia. Iar soluția, atît în ce privește matematica, cît și poezia, constă în rezolvarea ecuațiilor gîndirii cu structură

Clepsidra

logică (matematica) și cu structură lirică (poezia).

Din punct de vedere al matematicienilor, desigur că există un numitor comun și pentru matematică și poezie. Ambele iubesc concizia, relatarea cât mai succintă a oricărei întrebări.

Ideile și legile fundamentale ale oricărui domeniu trebuie știute de orice om, căci e mai bine să știi câte ceva despre totul decât totul despre ceva. Cu matematica ne întâlnim în orice zi, la orice pas. Iar poezia care include în sine și tradiție, și folclor, o onorează nu numai adevărații cunoscători a literaturii, ci și cei de matematică.

Orice figură geometrică este ca un simbol în literatură. Orice caracteristică reală a figurii poate să ne redea o trăsătură de caracter sau un sentiment interior al eului liric.

Vroiam să dobor secunda cu o săgeată.

Vroiam să măsoz cu o iubire vecia.

Mult prea multă-mi părea Poezia...

Și-a mea îmi era lumea toată...

Iarba creștea sub pașii mei,

teii scoteau flori pe ram

de mă gîndeam la ei

atunci cînd iubeam

ce tînăr

eram

o!

eram

ce tînăr

atunci cînd iubeam:

de mă gîndeam la ei;

teii scoteau flori pe ram;

iarba creștea sub pașii mei

și-a mea îmi era lumea toată...

Mult prea mult îmi părea poezia...

Vroiam să măsoz cu o iubire vecia...

Vroiam să dobor secunda cu o săgeată...

(N. Dabija)

Autorul lucrării „Poetica Temporalității” ține să precizeze că, deși tema enunțată prin titlu este vastă și complexă, acest eseu se reduce la descrierea relației dintre cei doi termeni, Timpul și Poezia, fără a aborda fenomenologia vreunui dintre ei. Ca și matematica, poezia este o artă a timpului, spre deosebire de sculptură și pictură, care sunt arte ale spațiului. Lucrarea trece peste comparația dintre matematică și poezie ca arte ale timpului, deoarece acestea cad în sarcina esteticii. Nu este nici o încercare de poetică, urmînd a stabili normele de creație a imaginii timpului perceput, imaginat și, totodată, normele de receptare a sensului ei. Deși partea teoretică, Timpul în poezie și

poezia în timp, are multe aspecte comune cu poezia, lucrarea se axează pe descrierea unor relații care există între Timp și Poezie, atât în procesul de creație, cât și în procesul de receptare a unei opere. Nu întrebăm termenul „poetica” în accepția lui Aristotel, ci în sensul acordat de Bachelard în două dintre principalele sale lucrări: Poetica spațiului și Poetica reveriei.

Eseu

O tăcere plină de miez, o întrupare a spiritualității, a faturii, o lacrimă, o viață - cunoștința. Ea ar fi existența poporului, care a înglobat în sine scrierile multisekulare. Anume, în această lume a cuvântului și a cifrei se maturizează gândul. Cunoștințele reflectă, prin mijloacele ce-

sînt proprii, nu numai realitățile concrete din fiecare epocă, personalitatea umană, interesele și aspirațiile obștești, ci și apogeul de pe tărîmul spiritual, gusturile artistice, într-un cuvînt, nivelul de civilizație a popoarelor. Știința este Everestul izbîndelor omenești, un nod de lumină într-o dumbravă de fantome, ea este o clipă de prospețime în arcuri.

Omuleț se dăruie acestei enigme de-a întregul, înecînd toate năzuințele și plecaciunile față de frumos într-un lan de spuse.

Nici matematica, nici poezia nu se măsoară cu silaba, cu pasul, cu secunda, dar cu vecia, căci o dreaptă nu are limite în spațiul creației. Viața se deosebește de creație prin mărjine.

Și totuși cunoștința rămîne a fi cea mai clară hartă a universului.

